

66.4/5/20/

A - 99

AZƏRBAYCAN - ABŞ

DOSTLUQ VƏ TƏRƏFDAŞLIQ YOLLARINDA

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Heydər Əliyevin
Amerika Birləşmiş Ştatlarına işgüzar səfəri
12-28 fevral 2000-ci il

172245

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin
İşlər İdarəsinin
KİTABXANASI

Bakı-2000

MƏRKƏZİ SƏHƏR
KİTABXANASI

O X U C U Y A

Başa çatmaqda olan əsrimizin sonlarında müstəqil dövlətçilik yoluna qədəm qoymuş Azərbaycan Respublikası beynəlxalq birliyin tamhüquqlu üzvünə çevrilərək dünyanın bütün ölkələri ilə dostluq və əməkdaşlıq siyasətini fəal surətdə həyata keçirir. Bu mənada Azərbaycan Amerika Birləşmiş Ştatları ilə təşəkkül tapmış və daim inkişaf etməkdə olan münasibətlərə böyük əhəmiyyət verir.

Hər iki ölkənin dövlət başçılarının mütəmadi görüşləri, yüksək səviyyədə sıx əlaqələr, Xəzərin zəngin karbohidrogen ehtiyatlarının işlənməsi və dünya bazarlarına nəqli sahəsində Amerika şirkətlərinin fəal iştirakı, Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin uzaqgörənlik, ardıcılıq və qətiyyətlə həyata keçirdiyi neft strategiyasının ABŞ hökuməti tərəfindən fəal dəstəklənməsi Azərbaycan-ABŞ münasibətlərinə xüsusi məzmun verir.

Bu gün Azərbaycan özünün ərazi bütövlüyünün hərpa olunmasında, dövlət müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsində və onun dönməzliyinin təmin edilməsində, dünya birliyi ilə sıx integrasiya xəttinin yeridilməsində ABŞ-a böyük ümidlər bəsləyir. ABŞ ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrlərindən biri kimi Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin tez bir zamanda sülh yolu ilə həlli üçün müntəzəm səylər göstərir. Münaqişənin həlli üçün Ermənistan və Azərbaycan prezidentlərinin birbaşa görüşlərinin keçirilməsi sahəsində yaranmış ənənənin əsası məhz ABŞ liderlərinin təşəbbüsü ilə qoyulmuşdur və onların daimi diqqət mərkəzindədir.

1999-cu ilin noyabrında keçirilmiş ATƏT-in İstanbul Zirvə görüşü zamanı Xəzər neftinin Avropa bazarlarına nəqli üçün Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinin marşrutu barədə ABŞ Prezidenti Bill Klintonun iştirakı ilə tarixi sənədlərin imzalanması Azərbaycanın dövlət müstəqilliyinin dönməzliyinə, ölkəmizin iqtisadi cəhətdən çiçəklənən bir diyara çevriləcəyinə, bütövlükdə regionumuzda çoxdan gözlənilən sülhün, əmin-amanlığın və sabitliyin bərqərar olunacağına etibarlı təminat verir.

Eyni zamanda Azərbaycan özünün son dərəcə mühüm coğrafi-siyasi mövqeyinə, seçdiyi inkişaf yolunun əsas parametrlərinə görə regionda ABŞ-ın milli-strateji maraqlarının təmsilçisinə çevrilmişdir. Xəzərin zəngin neft yataqlarının işlənməsi üzrə Azərbaycan hökumətinin bağladığı 19 müqavilədən 14-də ABŞ-ın ən iri şirkətləri fəal iştirak edirlər.

Şübhəsiz ki, Azərbaycan-ABŞ münasibətlərinin dinamik və hərtərəfli inkişafında Azərbaycanın dövlət başçısı Heydər Əliyevin bu ölkəyə səfərləri böyük rol oynamışdır. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin 1994-cü ilin sentyabrında Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Baş məclisinin 49-cu sessiyasında, BMT-nin yaradılmasının 50 illiyi ilə əlaqədar 1995-ci ilin oktyabrında Baş məclisin yubiley sessiyasında iştirak etmək üçün bu ölkəyə səfərləri, 1997-ci ilin iyul-avqustunda ABŞ-a rəsmi səfəri, NATO-nun 50 illik yubileyi ilə əlaqədar 1999-cu ilin aprelində ABŞ-a səfəri zamanı, bir çox sammitlərdə ABŞ Prezidenti Bill Klinton ilə görüşləri, mütəmadi əlaqəsi Azərbaycan-ABŞ münasibətlərinə keyfiyyətcə yeni xarakter vermişdir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin 2000-ci il fevralın 12-dən 28-dək ABŞ-a işgüzar səfəri iki ölkə arasındakı münasibətlərin inkişafına sanballı töhfə verərək Amerika-Azərbaycan dostluğunu, əməkdaşlığını və tərəfdaşlığını daha da möhkəmləndirmiş və inkişaf etdirmişdir.

Səfər zamanı dövlətimizin başçısının Vaşinqtonda, Ağ evdə Amerika Birləşmiş Ştatlarının Prezidenti Bill Klinton ilə növbəti dəfə səmərəli görüşü olmuşdur. ABŞ-ın Dövlət katibi xanım Madlen Olbraytın və ABŞ Prezidentinin milli təhlükəsizlik məsələləri üzrə köməkçisi Sendi Bergerin iştirak etdiyi bu görüş zamanı Azərbaycanın ən ağır problemi olan Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin tez bir zamanda sülh yolu ilə həlli, Amerika Konqresinin ölkəmizə qarşı tətbiq etdiyi ədalətsiz 907-ci düzəlişin ləğvi, Bakı-Ceyhan neft və Transxəzər qaz kəmərlərinin tikintisi ilə bağlı məsələlər geniş müzakirə olunmuşdur.

ABŞ-a səfərin gedişində Prezident Heydər Əliyev ABŞ-ın Dövlət katibi xanım Madlen Olbrayt ilə geniş telefon danışığı aparmış, bu ölkənin müdafiə naziri Uilyam Kohen, energetika naziri Bill Riçardson, kənd təsərrüfatı naziri Dən Qlikman, ABŞ-ın MDB məsələlərinə dair xüsusi tapşırıqlar üzrə səfiri Stiv Sestanoviç, ATƏT-in Minsk qrupunun amerikalı həmsədri Kerri Kavano və ABŞ-ın ölkəmizə yeni təyin olunmuş fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Ross Vilson və digər rəsmi şəxslərlə, görkəmli ictimai-siyasi xadimlərlə çoxsaylı görüşlər keçirmiş, mühüm, faydalı və səmərəli danışqlar aparmışdır.

Prezident Heydər Əliyev Cons Hopkins adına Universitetin Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunda keçirilən görüşdə və Amerika-Azərbaycan Ticarət Palatasının Azərbaycan Prezidentinin şərafinə təşkil etdiyi ziyafətdə ölkəmizdəki ictimai-siyasi, iqtisadi vəziyyət, regional təhlükəsizlik məsələləri, Azərbaycanın qarşılaşdığı çətinliklər və qarşısında duran vəzifələr barədə geniş və dərin məzmunlu nitqlə çıxış edərək auditoriyanı maraqlandıran suallara hərtərəfli, arqumentli və eyni zamanda son dərəcə səmimi cavablar vermişdir.

mai-siyasi, iqtisadi vəziyyət, regional təhlükəsizlik məsələləri, Azərbaycanın qarşılaşdığı çətinliklər və qarşısında duran vəzifələr barədə geniş və dərin məzmunlu nitqlə çıxış edərək auditoriyanı maraqlandıran suallara hərtərəfli, arqumentli və eyni zamanda son dərəcə səmimi cavablar vermişdir.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Amerika Birləşmiş Ştatlarına səfəri, ABŞ Prezidenti Bill Klinton ilə Ağ evdə keçirdiyi görüş dünya mətbuatının diqqət mərkəzində olmuşdur. Amerikanın və Vaşinqtonda akkreditə edilmiş bir sıra xarici ölkələrin kütləvi informasiya vasitələri bu görüşü geniş işıqlandırmışlar.

Ağ evin mətbuat katibliyi, "Assoşieyted press", "Döyçe press" agentlikləri, "Vaşinqton post", "Nyu-York tayms", "Vaşinqton fayl", "Hyüston xronikal" qəzetləri, Bi-Bi-Si televiziya kanalı, "İntorkon" informasiya bülleteni və başqa kütləvi informasiya vasitələri Prezident Heydər Əliyev ilə Prezident Bill Klintonun görüşü barədə geniş şərhlər, xəbərlər, materiallar vermişlər.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin ABŞ-a işgüzar səfəri Azərbaycan-Amerika əlaqələrinin inkişafına yeni təkan verməklə iki ölkə arasındakı münasibətlərin dönməz və daimi strateji tərəfdaşlıq səviyyəsinə yüksəldiyini bir daha ayəni şəkildə təsdiq etmişdir.



*YÜKSƏK SƏVİYYƏDƏ
DANIŞIQLAR*

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEV AMERİKA BİRLƏŞMİŞ ŞTATLARINA İŞGÜZAR SƏFƏRƏ YOLA DÜŞDÜ

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev 2000-ci il fevralın 12-də Amerika Birləşmiş Ştatlarına işgüzar səfərə yola düşdü.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev yola düşməzdən əvvəl Binə hava limanında kütləvi informasiya vasitələri nümayəndələrinin suallarına cavab verdi.

Sual: Cənab Prezident, Amerika Birləşmiş Ştatlarına səfər zamanı əsasən hansı məsələləri müzakirə etmək niyyətindəsiniz?

Cavab: Sizə məlumdur, bizim mətbuat xidməti mənim səfərim haqqında məlumat veribdir. Elə həmin məsələləri də müzakirə edəcəyik.

Bilirsiniz ki, Amerika Birləşmiş Ştatları ilə Azərbaycan arasındakı əlaqələr çox genişdir, ətraflıdır və biz Amerika Birləşmiş Ştatlarının dövlət başçısı, hökumət üzvləri ilə vaxtaşırı görüşlər keçiririk. Bir neçə məsələ bizim görüşlərin həmişə mərkəzində olur. Birinci, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həll olunması. Bu məsələ hələ ki, həll olunmayıbdır. Ancaq son bir il içərisində, hesab edirəm ki, müəyyən irəliləmələr vardır.

Xəzər dənizinin enerji ehtiyatlarından istifadə olunması, Bakı-Ceyhan, Xəzər qaz kəmərlərinin çəkilməsi və başqa bu kimi problemlər, ticarət əlaqələrimiz,



Amerika Birləşmiş Ştatlarının başqa strukturları ilə də bizim əməkdaşlığımız - bunlar hamısı çox geniş əhəmiyyət kəsb edir.

Bilirsiniz ki, son vaxtlar mənim çox görüşlərim olubdur. Mənim Davosda görüşlərim sizə məlumdur. Prezident cənab Bill Klintonla və xarici işlər naziri xanım Olbraytla, başqa hökumət üzvləri ilə - orada Amerikanın çox hökumət üzvləri var idi - onlarla bu danışıqları davam etdirmək lazımdır. Doğrudur, Davosda biz yaxşı söhbət edə bildik, amma biz eyni fikrə gəldik ki, bunları daha da geniş təhlil etmək üçün görüşlər lazımdır. Ona görə də mən gedirəm.

Mənim bu səfərim işgüzar səfərdir və artıq bilirsiniz ki, çox görüşlər təyin olunubdur. Həm Prezident Bill Klintonla, həm xarici işlər naziri xanım Olbraytla, enerji naziri ilə görüşəcəyəm. Başqa nazirlərin də mənimlə görüşmək arzuları vardır. Əgər vaxt olsa, orada bir neçə siyasi xadimlər, Amerikanın çox hörmətli mətbuat orqanlarının nümayəndələri mənimlə görüşmək istəyirlər. Xahiş ediblər ki, Cons Hopkins Universitetinin Beynəlxalq Əlaqələr İnstitutunda mən onları maraqlandıran məsələlər barəsində çıxış edim. Yəqin o da olacaqdır. Hər halda hər dəfə olduğu kimi, işim çoxdur. Bunların hamısı üçün Amerikaya gedirəm və bunlar da bizim dövlətimiz üçün bu gün çox vacib məsələlərdir.

Sual: Cənab Prezident, 907-ci düzəliş barədə nə demək olar?

Cavab: Bəli, bu məsələ mütləq bizim danışıqlarımızın mərkəzində olacaqdır. Çünki bu barədə mən Davosda çox kəskin danışmışam.

Sual: Bakı-Ceyhan neft kəməri ilə əlaqədar danışıqlar olacaqmı?

Cavab: Bakı-Ceyhan məsələsi həll olunubdur. Sadəcə, orada Gürcüstanın mövqeyində bir balaca məsələ var - onu həll etmək lazımdır. Güman edirəm ki, bu gün, yaxud ayın 14-də Azərbaycanda Türkiyə, Gürcüstan, Azərbaycan nümayəndə heyətləri görüşəcəklər və bunu həll edəcəklər.

Binə hava limanında Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi Milli Məclisin sədri Murtuz Ələsgərov, Baş nazir Artur Rəsizadə, Prezidentin İcra Aparatının rəhbəri Ramiz Mehdiyev və digər rəsmi şəxslər yola saldı.

Amerika Birləşmiş Ştatlarına işgüzar səfərə yola düşən Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev fevralın 12-də yolüstü Londonda oldu.

Dövlətimizin başçısını London şəhərinin beynəlxalq "Hitrou" hava limanında Böyük Britaniya hökumətinin yüksək vəzifəli şəxsləri, Azərbaycanın Böyük Britaniyadakı səfiri Mahmud Məmmədquliyev, Prezidentin qızı Sevil xanım Əliyeva və nəvələri qarşıladılar.

Respublikamızın Prezidenti Heydər Əliyev qısa fasilədən sonra Londondan Vaşinqtona yola düşdü. Dövlətimizin başçısının "Hitrou" hava limanında Böyük Britaniyanın yüksək vəzifəli şəxsləri, Azərbaycanın Böyük Britaniyadakı səfiri Mahmud Məmmədquliyev, Prezidentin qızı Sevil xanım Əliyeva və nəvələri yola saldılar.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev fevralın 12-də axşam Vaşinqtona gəldi. Dövlətimizin başçısını Vaşinqton şəhərinin "Endrü" hava limanında ABŞ Dövlət Departamentinin, Ağ evin Protokol İdarəsinin və ABŞ hökumətinin yüksək vəzifəli şəxsləri, ARDNŞ-in birinci vitse-prezidenti, millət vəkili İlham Əliyev, Azərbaycanın Amerikadakı səfiri Hafiz Paşayev və digər rəsmi şəxslər qarşıladılar.

Sonra dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev maşın karvanının müşayiəti ilə onun üçün ayrılmış iqamətgaha gəldi.

DÖVLƏTİMİZİN BAŞÇISI**HEYDƏR ƏLİYEVİN****ABŞ PREZİDENTİ****BİLL KLİNTON İLƏ GÖRÜŞÜ**

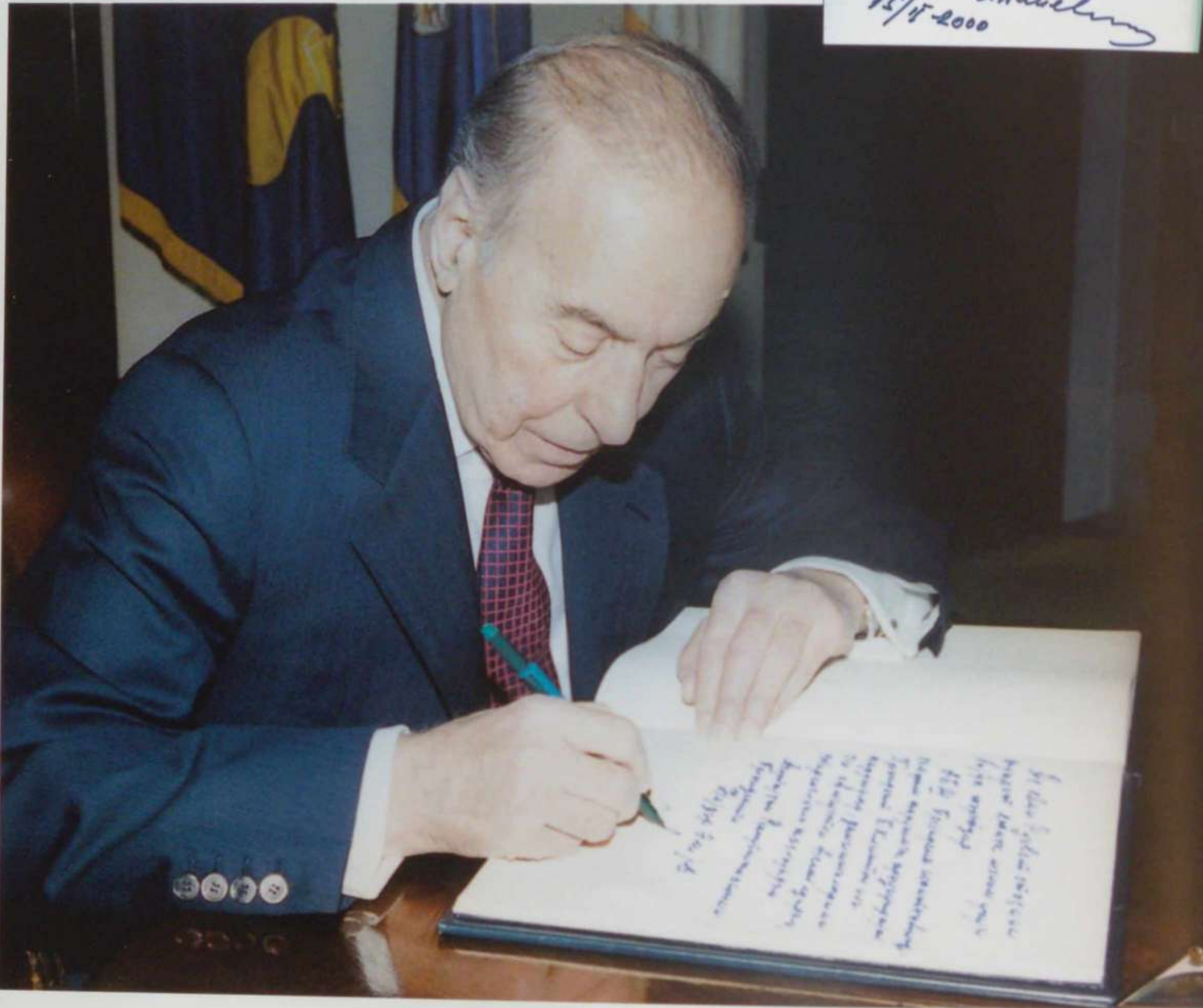
Amerikada işgüzar səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev fevralın 15-də Vaşinqtonda Ağ evdə Amerika Birləşmiş Ştatlarının Prezidenti Bill Klinton¹ ilə görüşdü.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev görüşdən əvvəl Ağ evdəki Ruzvelt otağının fəxri qonaqlar kitabına öz ürək sözlərini yazdı:

"Ağ evin Ruzvelt otağını ziyarət etmək mənim üçün böyük şərəfdir. ABŞ Prezidentinin iqamətgahında səmərəli görüşmək arzusundayam. Prezident Bill Klinton ilə görüşümü, danışıqlarımı çox əhəmiyyətli hesab edirəm, səbirsizliklə gözləyirəm.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
Heydər Əliyev
15 fevral, 2000-ci il"

Азərbaycan Республїканын Президентї Heydər Əliyev 15/2-2000







Azərbaycan Prezidentini səmimiyyətlə, dostcasına salamlayan cənab Bill Klinton dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev ilə Ağ evdə yenidən görüşməsindən çox məmnun olduğunu bildirdi.

Respublikamızın rəhbəri ilə bu ilin yanvarında Davosda keçirdikləri görüşləri, apardıqları danışıqları yüksək dəyərləndirən cənab Bill Klinton Prezident Heydər Əliyevlə onun arasında ötən illər ərzində yaranmış sıx əməkdaşlığın yaxın dostluğa çevrilməsindən böyük məmnunluqla söhbət açdı.

Azərbaycan ilə Amerika Birləşmiş Ştatları arasında qurulmuş strateji tərəfdaşlığın böyük əhəmiyyət daşıdığını nəzərə çarpdıran cənab Klinton əmin olduğunu söylədi ki, ölkələrimizin bütün sahələrdəki qarşılıqlı surətdə faydalı əlaqələri bundan sonra daha da genişləncəkdir.

Prezident Bill Klinton Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həll olunması üçün Prezident Heydər Əliyev ilə Prezident Robert Koçaryan arasında aparılan birbaşa danışıqların Amerika Birləşmiş Ştatları tərəfindən dəstəkləndiyini bir daha vurğuladı. O, münaqişənin tezliklə aradan qaldırılması üçün şəxsi səylərini artırmağa və ATƏT-in Minsk qrupunda² Amerika Birləşmiş Ştatlarının fəaliyyətini gücləndirməyə hazır olduğunu bəyan etdi.

Cənab Klinton ümidvar olduğunu bildirdi ki, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə aradan qaldırılması Cənubi Qafqazda sülhün, sabitliyin və təhlükəsizliyin bərqərar olunmasına, region dövlətlərində demokratiyanın inkişafına, onların arasında iqtisadi əmək-



daşlığın genişlənməsinə kömək edəcək və bu, regionda yaşayan xalqların rifahının yüksəlməsinə dəyərli töhfə verəcəkdir.

Xəzərin Azərbaycan sektorundakı zəngin enerji ehtiyatlarının dünyanın aparıcı neft şirkətləri ilə birgə işlənilməsi sahəsində Prezident Heydər Əliyevin liderliyi ilə görülmə işlərin tarixi əhəmiyyət daşıdığını bildirən cənab Klinton keçən ilin noyabrında İstanbulda Bakı-Ceyhan əsas ixrac boru kəməri barədə sazişin³ imzalanması mərasimində iştirakını məmnuniyyətlə xatırladığını vurğuladı.

Bakı-Ceyhan və Transxəzər boru kəmərləri kimi nəhəng layihələrin həyata keçirilməsində Azərbaycanın aparıcı rol oynadığını söyləyən Prezident Klinton bu layihələri reallaşdırmaq üçün görülmə işlərin sürətləndirilməsinin vacib olduğunu bildirdi.

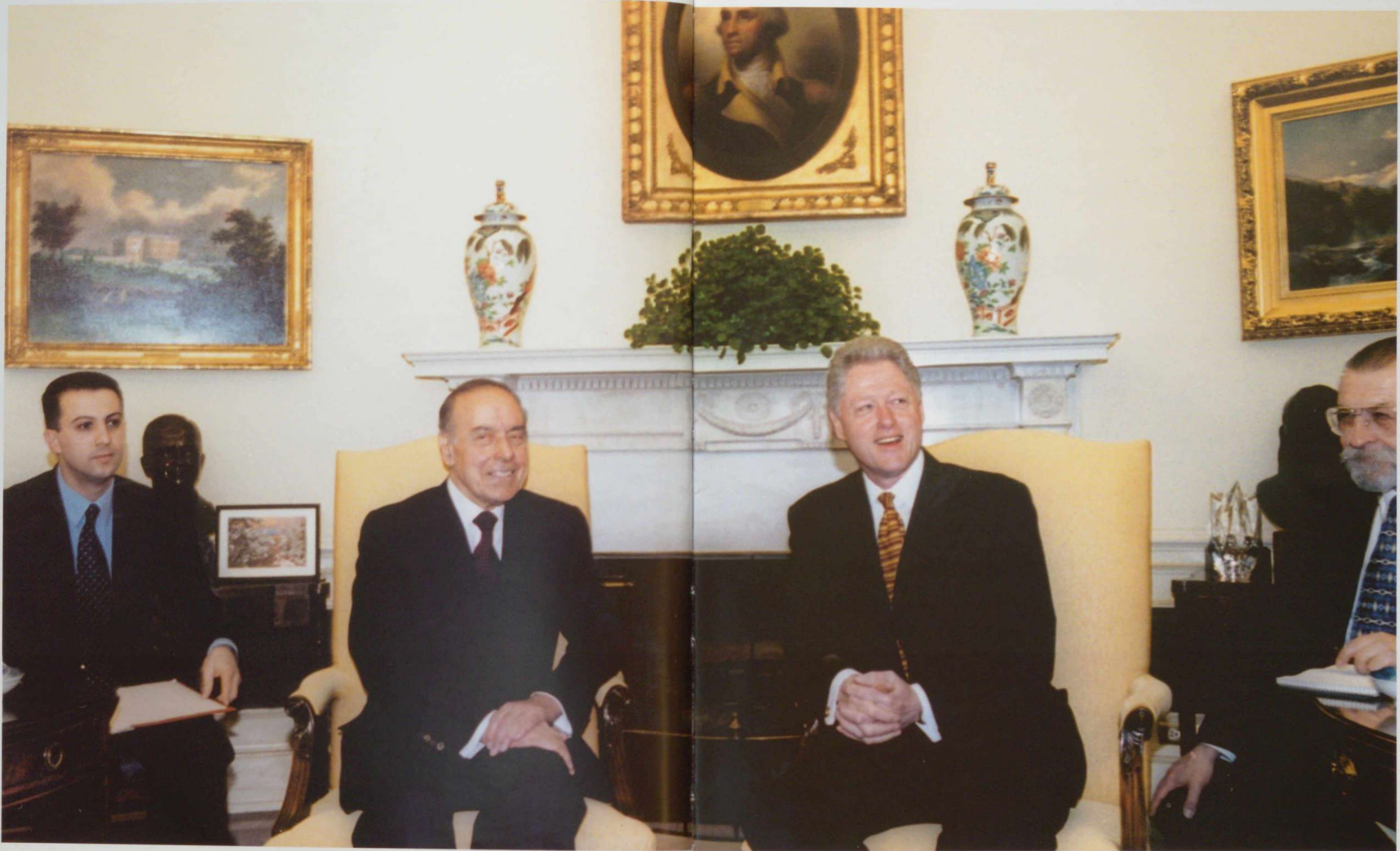
Cənab Bill Klinton ilə Ağ evdə növbəti dəfə görüşməyindən çox məmnun olduğunu nəzərə çarpdıran Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Prezident Bill Klintonla şəxsi dostluq münasibətlərini yüksək qiymətləndirdi, hazırkı işgüzar səfərə dəvətə və qonaqpərvərliyə görə minnətdarlığını bildirdi, ötən il Klivlenddə cərrahiyyə əməliyyatı keçirdiyi zaman ona göstərilən diqqət və qayğıdan razılıq etdi.

Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə aradan qaldırılması üçün Prezident Robert Koçaryanla apardığı danışıqlardan bəhs edən dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev sülh prosesinin davam etməsini daim diqqətində saxladığına, danışıqların uğurla başa çatması üçün göstərdiyi şəxsi səylərə və dəstəyə görə Prezident Bill Klintonla dərin təşəkkürünü bildirdi, Minsk qrupunda ABŞ-ın həmsədr kimi öz səylərini artırmasını arzuladı.



18229







Bakı-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinin çəkilməsi barədə ötən ilin noyabrında İstanbulda imzalanmış sazişi tarixi hadisə kimi dəyərləndirən Azərbaycan Prezidenti bu mərasimdə ABŞ Prezidentinin iştirak etməsinin, sazişə imza atmasının həmin sənədin həyata keçirilməsi üçün çox əhəmiyyətli olduğunu vurğuladı, Bakı-Ceyhan neft və Transxəzər qaz kəmərlərinin tikintisi üçün görülən işlərdən ətraflı bəhs etdi.

Dövlətimizin başçısı Xəzərin Azərbaycan sektorundakı yataqların birgə işlənilməsində və ölkəmizin iqtisadiyyatının digər sahələrində Amerikanın 100-dən çox şirkətinin fəaliyyət göstərməsindən geniş söhbət açdı.

Azərbaycan ilə Amerika arasında strateji tərəfdaşlıq münasibətlərinin xüsusi əhəmiyyət daşıdığını nəzərə çarpdıran Prezident Heydər Əliyev ABŞ-ın işgüzar dairələrinin respublikamızda qarşılıqlı surətdə faydalı iş görməsi və sərmayə qoyması üçün bundan sonra da hər cür şərait yaradılacağını vurğuladı.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev söhbət zamanı ABŞ Konqresinin 1992-ci ildə qəbul etdiyi ədalətsiz 907-ci düzəlişin⁴ ləğv olunmasına xüsusi diqqət yetirilməsinin vacibliyini nəzərə çarpdırdı.

ABŞ Prezidenti Bill Klinton Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev ilə bu görüşü fəvqəladə əhəmiyyətli və olduqca səmərəli bir görüş kimi qiymətləndirdi.

Söhbət zamanı tərəfləri maraqlandıran bir sıra digər məsələlər barədə də fikir mübadiləsi aparıldı.

Görüş çox mehribanlıq və dostluq şəraitində keçdi.

Görüşdə ABŞ-ın Dövlət katibi xanım Madlen Olbrayt, ABŞ Prezidentinin milli təhlükəsizlik məsələləri üzrə köməkçisi Sendi Berger, ARDNŞ-in birinci vitse-prezidenti İlham Əliyev, Azərbaycanın ABŞ-dakı səfiri Hafiz Paşayev iştirak edirdilər.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ

HEYDƏR ƏLİYEVİN

VAŞİNQTONDA AĞ EVİN

QARŞISINDA

JURNALİSTLƏRLƏ GÖRÜŞÜ

Fevralın 15-də Vaşinqtonda Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin ABŞ Prezidenti Bill Klintonla görüşü başa çatdıqdan sonra dövlətimizin başçısı Ağ evin qarşısında onu gözləyən yerli və xarici jurnalistlərlə görüşdü.

Prezident Heydər Əliyev jurnalistlərə müraciətlə dedi:

- Mən sizi salamlayıram və anlayıram ki, məndən hansısa məlumatlar gözləyirsiniz. Sizə deyə bilərəm ki,

Prezident cənab Bill Klintonla mənim danışığım çox uğurlu, çox səmərəli və çox da məzmunlu oldu. Birincisi, biz Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həll olunması məsələsini müzakirə etdik. Mən hesab edirəm ki, bizim danışıqlarımız, fikir mübadiləmiz bu məsələnin həll olunması üçün çox əhəmiyyətlidir və sülh danışıqlarının irəliyə getməsinə yardım edəcəkdir.

Sonra biz Xəzər dənizinin enerji ehtiyatlarından istifadə edilməsi məsələsi barədə fikir mübadiləsi apardıq. Bilirsiniz ki, biz Bakı-Ceyhan neft kəmərinin tikilməsi haqqında saziş imzalamışıq. İndi onun əməli surətdə həyata keçirilməsi barədə danışıqlar apardıq.



Türkmənistandan Azərbaycan, Gürcüstan vasitəsilə Türkiyəyə gedəcək Transxəzər qaz kəmərinin tikilməsi ilə də əlaqədar fikir mübadiləsi apardıq. Biz bütün bu məsələlərdə eyni fikirdəyik və mən Prezidentin mövqeyindən çox məmnunam.

Müzakirə etdiyimiz məsələlərdən biri də 1992-ci ildə Amerika Konqresi⁵ tərəfindən Azərbaycana qarşı edilmiş ədalətsizlikdir, yəni ədalətsiz 907-ci maddənin qəbul olunmasıdır. Amerika kimi ədalətli bir ölkədə, ədalətli Konqresdə, təəssüf ki, ədalətsiz qanun da qəbul edilibdir. Bunun qəbul edilməsinə Amerikadakı erməni lobbisi nail olubdur. Ancaq bu maddənin heç bir əsası yoxdur. Guya 907-ci maddəni ona görə qəbul ediblər ki, "Azərbaycan Ermənistanı blokadaya alıbdir". Əksinə, Ermənistan silahlı qüvvələri Azərbaycanla müharibə edib, Azərbaycan torpaqlarının 20 faizini işğal edib və indiyə qədər də işğal altında saxlayır. İşğal olunmuş torpaqlardan bir milyondan artıq azərbaycanlı zorla çıxarılıb, oralar-da etnik təmizləmə aparılıbdir. Yerindən-yurdundan çıxarılmış insanlar çadırlarda ağır vəziyyətdə yaşayırlar.

Belə olduğu halda, "Azərbaycanın Ermənistanı blokadaya alması" haqqında fikir tamamilə əsassızdır. Ona görə də 907-ci maddənin ləğv olunması məsələsi bizim üçün çox əhəmiyyətlidir. Biz Prezidentlə bu məsələni də müzakirə etdik.

Azərbaycan Respublikası və Amerika Birləşmiş Ştatları arasında dostluq, tərəfdaşlıq əlaqələri yaranıbdır, geniş iqtisadi əməkdaşlıq həyata keçirilir və bu, hər iki tərəf üçün faydalıdır. Biz Amerikanı özümüzdə dost və strateji tərəfdaş hesab edirik. Bir də qeyd edirəm ki, mən Prezidentlə görüşümdən və apardığım danışıqlardan çox məmnunam. Sağ olun.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev daha sonra jurnalistlərin suallarına cavab verdi.

Sual: Cənab Prezident, Bakı-Ceyhan boru kəməri həm də maliyyələşdirilməlidir. Biz belə anlayırıq ki, maliyyənin əsas hissəsi özəl şirkətlərdən gəlməlidir. Siz bu görüşünüz zamanı Bakı-Ceyhan boru kəmərinin maliyyələşdirilməsi yolları barədə də fikir mübadiləsi apardınız mı? Əgər apardınızsa, layihənin kimlər tərəfindən maliyyələşdiriləcəyi barədə nə deyə bilərsiniz?

Cavab: Bakı-Ceyhan layihəsi yalnız özəl şirkətlər tərəfindən maliyyələşdiriləcəkdir. Azərbaycanda təşkil edilmiş konsorsiuma həm Amerika Birləşmiş Ştatlarının şirkətləri, həm də Böyük Britaniyanın şirkətləri, başqa şirkətlər daxildir və onlar hamısı birlikdə Azərbaycanda neft hasilatı ilə məşğul olduqlarına görə, hamısı birlikdə də Bakı-Ceyhan neft kəmərinin maliyyələşdirilməsi ilə məşğul olacaqlar. Bu məsələ həll edilib, bunun Prezidentlə müzakirəsinə ehtiyac olmayıbdır.

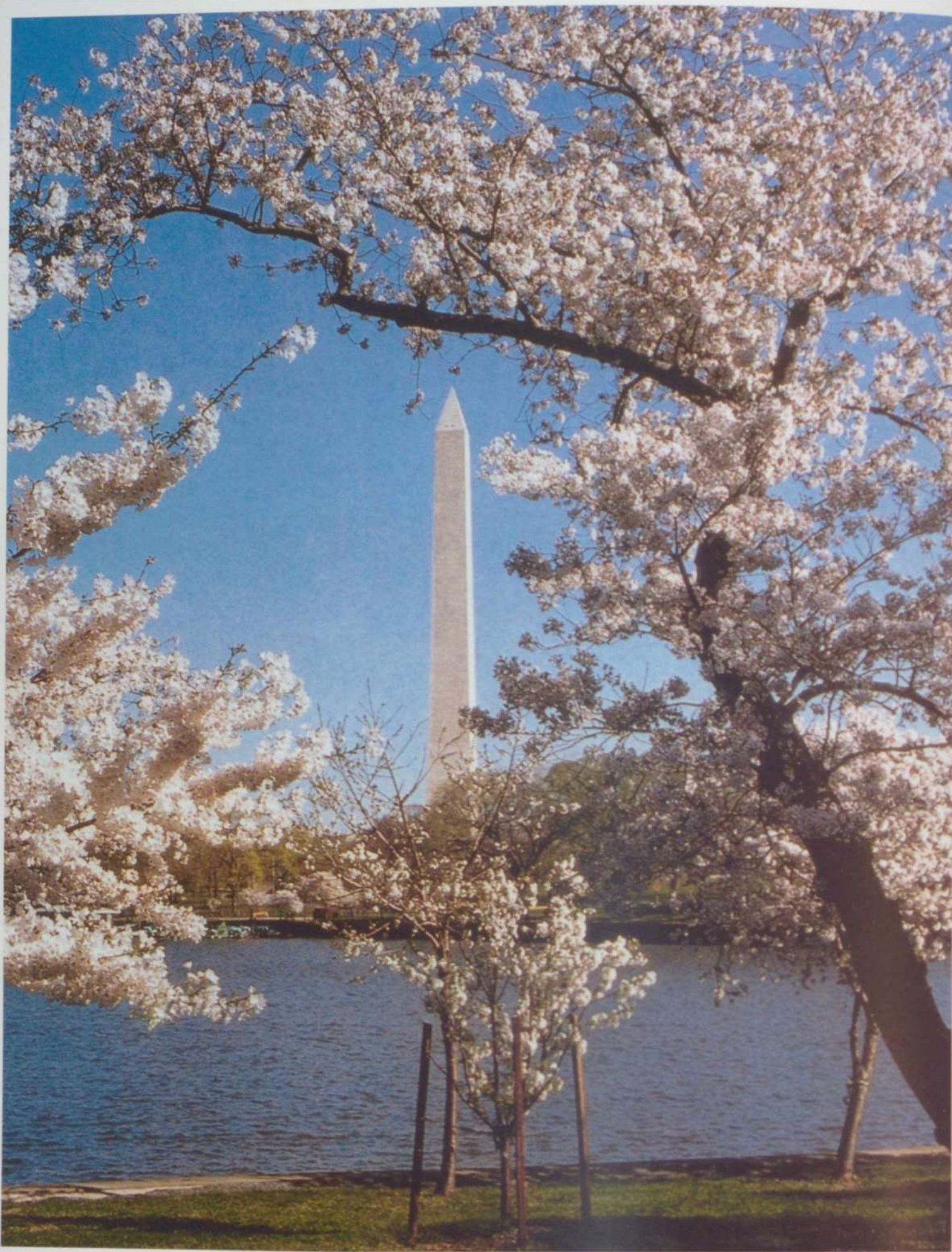
Sual: Cənab Prezident, Qafqaz regionunda terrorizm problemi müzakirə edildimi? Vəhhabilik probleminə Azərbaycanın münasibəti necədir?

Cavab: Biz bu məsələni müzakirə etməmişik. Biz vəhhabiliyə son dərəcə mənfi münasibət bəsləyirik. Hesab edirik ki, bu hərəkət həm Şimali Qafqaz üçün, həm də ümumən Qafqaz üçün və regionumuzun digər ölkələri üçün təhlükəlidir.

Sual: Cənab Prezident, Dağlıq Qarabağda sülh əldə edilməsi üçün Azərbaycan və Ermənistan nə kimi güzəştlərə gedirlər? Sülh üçün ərazi verilməsi ehtimalı varmı?

Cavab: Təbii ki, hər iki tərəfdən güzəşt olmalıdır. Bizim danışıqlarımız əsasən güzəştlərin müəyyən olunması ilə əlaqədardır. Ancaq danışıqlarımız qurtarmadığına görə bu barədə hələ bir şey deyə bilmərəm.

Daha kimin nə sualı var? Yoxdur? Sağ olun.



AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEV İLƏ ABŞ-ın DÖVLƏT KATİBİ MADLEN OLBRAYT ARASINDA TELEFON DANIŞIĞI



Fevralın 16-
da Vaşinqtonda
Azərbaycan
Respublikasının
Prezidenti
Heydər Əliyev
ilə Amerika
Birləşmiş Ştat-
larının Dövlət
katibi xanım
Madlen Olbrayt⁶
arasında telefon
danışığı oldu.



Azərbaycanın dövlət başçısını səmimi salamlayan xanım Olbrayt Prezident Bill Klintonun Prezident Heydər Əliyev ilə Ağ evdə görüşündən çox məmnun qaldığını bildirdi. Amerika Birləşmiş Ştatlarının Dövlət katibi həm Prezident Bill Klintonun, həm də özünün Prezident Heydər Əliyev ilə yenidən görüşüb Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin dinc vasitələrlə aradan qaldırılması məqsədi ilə aparılan sülh danışıqları barədə, Xəzərin zəngin enerji ehtiyatlarından birgə istifadə olunması ilə əlaqədar əldə edilmiş nailiyyətlər, çoxşaxəli boru kəmərləri, xüsusilə Bakı-Ceyhan əsas ixrac neft kəməri və Transxəzər qaz kəməri barədə, regional təhlükəsizlik məsələləri və ölkələrimiz arasında yaranmış strateji tərəfdaşlıq münasibətlərinin daha da inkişaf etdirilməsi üçün görülməli işlər barədə ətraflı fikir mübadiləsi aparmaq imkanı əldə etdiklərinə çox şad olduqlarını vurğuladı.

Daha sonra xanım Olbrayt Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həll olunması ilə əlaqədar Prezident Heydər Əliyev ilə səfir Sestanoviç və səfir Kavano arasındakı danışıqlar barədə ətraflı məlumat aldığını söylədi. Xanım Olbrayt ümidvar olduğunu bildirdi ki, Ermənistan və Azərbaycan prezidentləri arasında birbaşa dialoq davam etdiriləcək və tezliklə sülh əldə ediləcəkdir.

Amerika Birləşmiş Ştatlarının Dövlət katibi Cons Hopkins Universitetinin klinikasında Azərbaycan Prezidentinin gözünün müalicəsi ilə də maraqlandı. O dedi ki, Prezident Heydər Əliyevi Amerikanın yaxın dostu hesab edir, həm Prezident Bill Klinton ilə Prezident Heydər Əliyev arasında, həm də şəxsən özü ilə Heydər Əliyev arasında yaranmış şəxsi dostluq münasibətlərini çox əziz tutur.

Xanım Olbrayta dərin minnətdarlıq edən Azərbaycanın dövlət başçısı Vaşinqtonu ziyarət etməyindən çox məmnun qaldığını bildirdi. O, Prezident Klinton ilə Ağ evdə keçirdiyi görüşə çox böyük əhəmiyyət verdiyini xüsusilə vurğuladı. Prezident Heydər Əliyev bu mühüm görüşə görə təşəkkürlərini Prezident Bill Klintonla çatdırmağı xanım Olbraytdan xahiş etdi.

Ağ evdə keçirilən görüşün dünyanın aparıcı kütləvi informasiya vasitələri ilə ətraflı işıqlandırıldığını və geniş əks-səda doğurduğunu nəzərə çarpdıran Prezident Heydər Əliyev Azərbaycan üçün çox ağır problem olan, bütün bölgədə sabitliyə və əməkdaşlığa xələl gətirən Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həll olunması üçün göstərdikləri səylərə və dəstəyə görə Amerika Birləşmiş Ştatları hökumətinə, şəxsən Prezident Klintonla və xanım Olbrayta minnətdarlığını bildirdi. Azərbaycanın dövlət başçısı bu münaqişənin tezliklə həll olunması üçün Amerika Birləşmiş Ştatlarına böyük ümidlər bəslədiyini xüsusilə vurğuladı. O, Azərbaycan-Amerika ikitərəfli münasibətlərinin qarşılıqlı surətdə faydalı prinsiplər əsasında bundan sonra da sürətlə inkişaf etməsi və möhkəmlənməsi üçün Azərbaycan tərəfindən bütün lazımi tədbirlərin görülcəyini bildirdi.

Prezident Heydər Əliyev ona göstərilən yüksək qonaqpərvərliyə, diqqətə və qayğıya görə xanım Olbrayta və Amerika Birləşmiş Ştatları hökumətinə dərin minnətdarlıq etdi.

Telefon danışığı çox mehriban və dostluq şəraitində keçdi.



AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN ABŞ-ın MÜDAFİƏ NAZİRİ UİLYAM KOHEN İLƏ GÖRÜŞÜ

Fevralın 24-də Vaşinqtonda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Amerika Birləşmiş Ştatlarının müdafiə naziri Uilyam Kohen⁷ ilə görüşdü.

Pentaqonun qarşısında Azərbaycan rəhbərini səmimiyyətlə salamlayan cənab Kohen Prezident Heydər Əliyev ilə yenidən görüşdüyünə məmnun olduğunu söylədi.

Sonra Prezident Heydər Əliyev Pentaqona gəlişi münasibətilə ABŞ

Müdafiə Nazirliyinin fəxri qonaqlar kitabına imza atdı.

1997-ci ilin iyulunda Prezident Heydər Əliyev ilə Pentaqonda keçirdiyi görüşü məmnunluqla xatırlayan cənab Kohen o vaxtdan indiyə qədər ölkələrimiz arasındakı münasibətlərin xeyli inkişaf etməsindən razılıqla söhbət açdı. O, Amerika Birləşmiş Ştatları ilə Azərbaycan Respublikası arasında yaranmış strateji tərəfdaşlıq münasibətlərini yüksək qiymətləndirdiyini və ümidvar olduğunu bildirdi ki, Prezident Heydər Əliyevin Vaşinqtona bu dəfəki uğurlu səfəri bu münasibətlərin daha da genişlənməsinə öz töhfəsini verəcəkdir.

Cənab Kohen Prezident Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə "Azərbaycan Respublikası hökuməti və Amerika Birləşmiş Ştatları hökuməti arasında kütləvi qırğın silahlarının









yayılması qarşısının alınması və müdafiə sahəsində tədbirlər haqqında" sənədin qəbul edilməsini xüsusilə vurğulayaraq onu alqışladığını bildirdi.

Görüş zamanı Amerika Birləşmiş Ştatlarının müdafiə naziri ölkələrimiz arasındakı əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsinə maneə olan 907-ci maddənin hələ də qüvvədə qaldığına təəssüfləndiyini nəzərə çarpdırdı.

Nazir Kohen 907-ci maddəyə edilmiş düzəlişlər sayəsində Amerika Birləşmiş Ştatları ilə Azərbaycan arasında təhlükəsizlik sahəsində əməkdaşlığın genişləndirilməsi üçün imkanlar yarandığını vurğuladı. O, həmin imkanlardan daha səmərəli istifadə etmək üçün Konqres qarşısında məsələ qaldıracağını bildirdi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Amerika Birləşmiş Ştatlarının müdafiə naziri ilə yenidən görüşdüynə çox məmnun olduğunu söylədi. Amerika Birləşmiş Ştatları ilə müstəqil Azərbaycan Respublikası arasında mövcud olan hərtərəfli əməkdaşlığın ölkəmiz üçün çox böyük əhəmiyyət daşıdığını vurğulayan Prezident Heydər Əliyev Vaşinqtona bu dəfəki səfəri zamanı Prezident Bill Klinton, Dövlət katibi xanım Madlen Olbrayt, milli təhlükəsizlik məsələləri üzrə müşavir Səndi Berger⁸, enerji naziri Bill Riçardson, kənd təsərrüfatı naziri Dən Qlikman ilə və bir sıra digər yüksək səviyyəli şəxslərlə keçirdiyi səmərəli və məhsuldar görüşlər barədə ətraflı söhbət açdı.



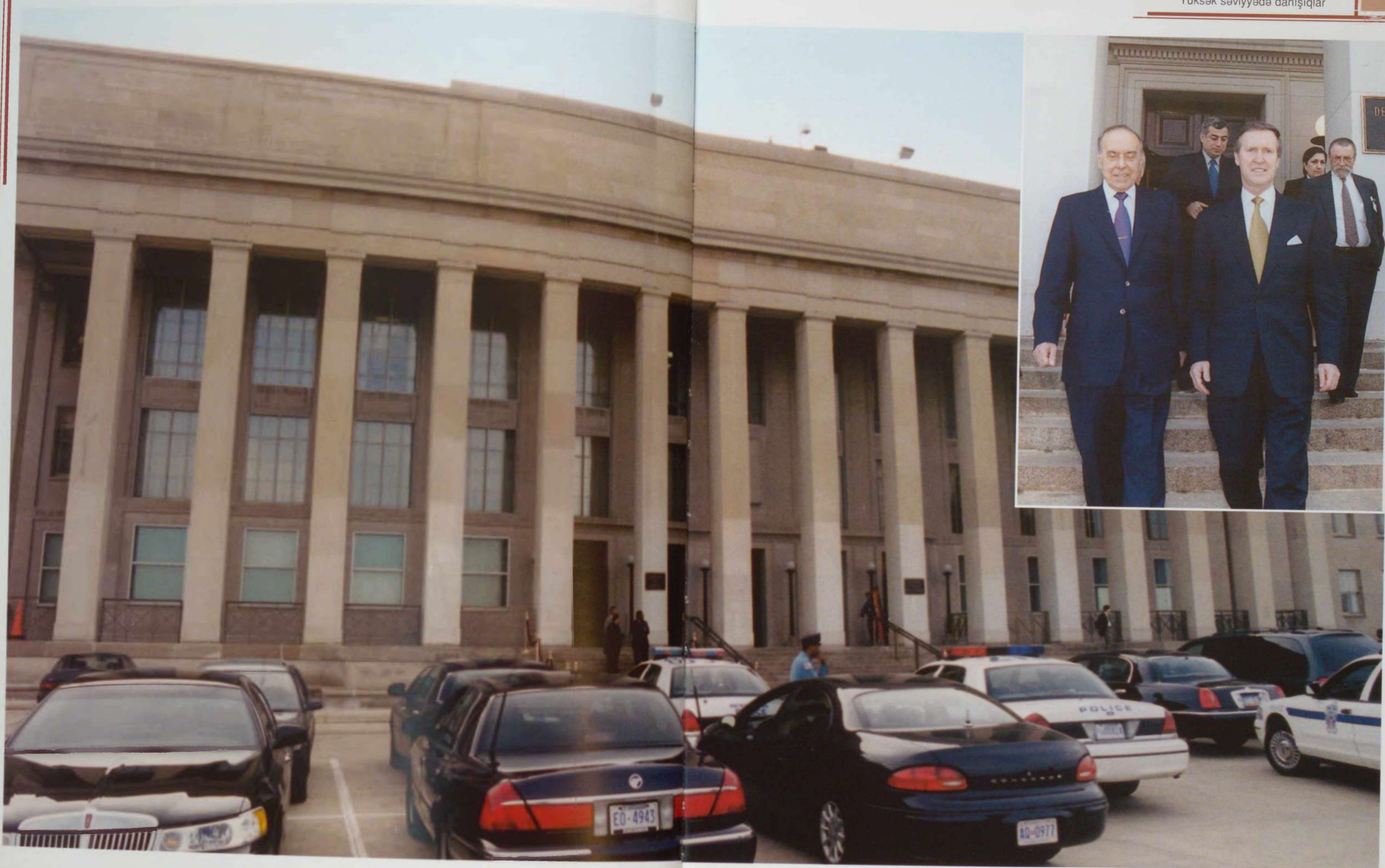
Ölkəmizin ən ağır problemi olan Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə tezliklə həll edilməsi üçün ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədrlərindən biri kimi Amerika Birləşmiş Ştatlarının fəaliyyətinin daha da güclənməsinə ehtiyac duyulduğunu bildirən dövlətimizin başçısı davam edən sülh danışıqları barədə nazir Kohenə məlumat verdi.

907-ci maddəyə edilmiş düzəlişlər sayəsində Azərbaycana göstəriləcək yardıma görə nazir Kohenə təşəkkür edən Prezident Heydər Əliyev ümidvar olduğunu bildirdi ki, bu ədalətsiz maddə tamamilə aradan qaldırılacaqdır.

Keçən ilin aprel ayında Vaşinqtonda NATO-nun 50 illik yubileyində iştirakını məmnuniyyətlə xatırlayan Prezident Heydər Əliyev "Sülh naminə tərəfdaşlıq" proqramı və Şimali Atlantika Tərəfdaşlıq Şurası çərçivəsində Azərbaycanın NATO ilə əməkdaşlığının uğurla davam etdiyini vurğuladı.

Görüş zamanı regiondakı vəziyyət və ölkələrimiz üçün qarşılıqlı maraq doğuran bir sıra digər məsələlər barədə də ətraflı fikir mübadiləsi aparıldı.

Görüş çox səmimi dostluq şəraitində keçdi.



AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ**HEYDƏR ƏLİYEVİN****ABŞ-İN ENERGETİKA****NAZİRİ BİLL RİÇARDSON****İLƏ GÖRÜŞÜ**

Fevralın 15-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Vaşinqtonda ABŞ-ın energetika naziri Bill Riçardson⁹ ilə görüşdü.

Dövlətimizin başçısını hərarətlə salamlayan, Prezident Heydər Əliyev ilə yenidən görüşməindən şərəf duyduğunu bildirən cənab Riçardson respublikamızın rəhbərinin Vaşinqtonda keçirdiyi görüşlərin, apardığı danışıqların böyük maraq doğurduğunu vurğuladı.

Ötən ilin avqustunda Bakıya səfəri zamanı ona göstərilmiş qonaqpərvərliyə görə dövlətimizin başçısına bir daha minnətdarlığını bildirən, ABŞ və Azərbaycan hökumətləri arasında birgə işçi qrupunun yaradılması barədə memorandumun Prezident Heydər Əliyevin iştirakı ilə imzalanmasının böyük əhəmiyyət daşıdığını nəzərə çarpdıran cənab Riçardson Azərbaycan-Amerika strateji tərəfdaşlığının daim inkişaf etməsinin hər iki ölkə üçün faydalı olduğunu söylədi.

1998-ci ilin oktyabrında Ankara bəyannaməsinin, ötən ilin noyabrında İstanbulda ABŞ Prezidenti Bill Klintonun iştirakı ilə Bakı-Ceyhan əsas ixrac boru kəməri barədə sazişin imzalanmasını tarixi hadisə kimi dəyərləndirən cənab Riçardson məhz Prezident Heydər



Əliyevin liderliyi, uzaqgörən siyasəti sayəsində əlaqədar ölkələrin dövlət başçılarından bu layihə ətrafında birləşdirilməsinin əhəmiyyətini qeyd edərək, layihənin çox böyük perspektivlərə malik olduğunu vurğuladı.

1999-cu ilin noyabrında ATƏT-in İstanbul Zirvə görüşü¹⁰ çərçivəsində məşhur "Çırağan sarayı"nda Bakı-Ceyhan əsas ixrac neft boru kəməri barədə sazişin imzalanmasını yüksək qiymətləndirən Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev həmin mərasimdə cənab Bill Klintonun iştirak etməsinin, sənədə imza atmasının bu sazişin həyata keçirilməsi üçün xüsusi əhəmiyyət daşıdığını nəzərə çarpdırdı.

Neft ölkəsi kimi tanınan Azərbaycanın yaxın gələcəkdə həm də böyük həcmdə qaz ixrac edəcəyini, Transxəzər qaz kəmərinin bu mənada böyük perspektivləri olduğunu vurğulayan dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev "Bi-Pi AMOKO" şirkətinin operatorluğu ilə "Şahdəniz" yatağında 1 trilyon kubmetr, "Şevron" şirkətinin operatorluğu ilə "Abşeron" yatağında 3 trilyon kubmetr qaz aşkar edildiyini məmnunluq hissi ilə bildirdi.

ABŞ şirkətlərinin qarşılıqlı surətdə faydalı iş görməsi və sərmayə qoyması üçün respublikamızda geniş imkanlar olduğunu nəzərə çarpdıran Prezident Heydər Əliyev Amerikanın işgüzar dairələrinin Azərbaycana marağının gündən-günə artmasının xüsusi əhəmiyyət daşıdığını vurğuladı.

Söhbət zamanı hər iki tərəfi maraqlandıran bir sıra digər məsələlər barədə də ətraflı fikir mübadiləsi aparıldı.



AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN ABŞ-İN KƏND TƏSƏRRÜFATI NAZİRİ DƏN QLIKMAN İLƏ GÖRÜŞÜ

Fevralın 15-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Vaşinqtonda Amerikanın ən böyük nazirliklərindən birinin rəhbəri - kənd təsərrüfatı naziri Dən Qlikman¹¹ ilə görüşdü.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev ilə ilk dəfə görüşməyindən məmnun olduğunu bildirən cənab Dən Qlikman dövlətimizin başçısının Vaşinqtona işgüzar səfərini böyük maraqla gözlədiyini və bu səfərə xüsusi əhəmiyyət verdiyini söylədi.

Kənd təsərrüfatı naziri Dən Qlikmanla görüşündən məmnunluğunu bildirən Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev iqtisadiyyatın bütün sahələrində olduğu kimi, aqrar sahədə də Azərbaycanla Amerika Birləşmiş Ştatları arasında geniş əməkdaşlıq imkanlarının mövcudluğunu vurğuladı. Dövlətimizin başçısı nazirə Azərbaycanın iqtisadi vəziyyəti, kənd təsərrüfatında vaxtilə formalaşmış nəhəng potensialı, ölkəmizdə aqrar sahədə həyata keçirilən isla-



hatlar barədə ətraflı danışdı. Prezident Heydər Əliyev Azərbaycan Respublikasının iqtisadiyyatında əvvəlki illərdə yol verilmiş geriləmənin dayandırılması və iqtisadi artıma nail olunması, ölkəmizin dünya iqtisadiyyatına daha sıx inteqrasiyası və bazar iqtisadiyyatı münasibətlərinin inkişafı üçün görülən işlərdən, Xəzərin enerji ehtiyatlarının birgə işlənilməsindən, neft və qaz sənayesinə cəlb edilən sərmayələrin köməyi ilə nəhəng layihələrin həyata keçirilməsindən söhbət açdı. Hazırda neft-qaz sahəsində Amerikanın on nəhəng şirkətinin Azərbaycanla geniş əməkdaşlığından danışan Prezident Heydər Əliyev ilkin neftin ixracı üçün nəzərdə tutulmuş şimal və qərb marşrutlarının istifadəyə verildiyini xatırladı, əsas neftin ixracından ötrü isə Bakı-Ceyhan boru kəmərinin reallığa çevrilməsi üçün ABŞ Prezidenti Bill Klintonun xidmətlərini xüsusi vurğuladı.

Azərbaycan rəhbəri bildirdi ki, neft-qaz sahəsində uğurlu əməkdaşlıqla yanaşı, aqrar sahədə də geniş iş birliyi imkanları mövcuddur. Bunun üçün Azərbaycanın böyük kənd təsərrüfatı potensialı vardır. Ölkəmizin Prezidenti torpaq islahatı, maldarlıq sahəsində qazanılmış nailiyyətlər barədə ətraflı danışaraq, nazirin diqqətini iqlim qurşaqlarının əksəriyyətinin mövcud olduğu Azərbaycanda pambıqçılıq, üzümçülük, tütünçülük, taxılçılıqla yanaşı, subtropik bitkilərin də becərilməsi üçün əlverişli şərait olmasına yönəltdi.

Prezident Heydər Əliyev ölkəmizdə fermer təsərrüfatlarının yaranması, xırda və orta sahibkarlığın inkişafı, Dünya Bankının, eləcə də digər maliyyə qurumlarının bu sahədə Azərbaycana yardımı barədə nazir Dən Qlikmanla fikir mübadiləsi apardı. Dövlətimizin başçısı görülmüş tədbirlərin ilkin nəticələr verdiyini, iqtisadiyyatda, o cümlədən kənd təsər-





rüfatında böhranın dayandırıldığını və 1999-cu ilin yekunlarına görə əksər sahələr üzrə sabit iqtisadi artıma nail olunduğunu vurğuladı.

Ətraflı və dolğun məlumat üçün təşəkkürünü bildirən cənab Dən Qlikman aqrar sahədə də Azərbaycanla ABŞ arasında daha geniş əlaqələr qurulmasına tərəfdar olduğunu, tezliklə bu istiqamətdə daha səmərəli addımlar atılacağına ümid etdiyini söylədi. Nazir kənd təsərrüfatı məhsulları ticarəti döviyyəsinin artırılması, birgə əməkdaşlığın perspektivləri barədə öz fikirlərini bildirdi.

Səmimi şəraitdə keçən görüşdə qarşılıqlı maraq doğuran digər məsələlər də diqqət mərkəzində oldu.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ

HEYDƏR ƏLİYEVİN

ABŞ-İN DÖVLƏT

NÜMAYƏNDƏLƏRİ

İLƏ GÖRÜŞÜ

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev fevralın 15-də Vaşinqtonda öz iqamətgahında ABŞ-ın yüksək səviyyəli dövlət nümayəndələrini - bu ölkənin MDB məsələlərinə dair xüsusi tapşırıqlar üzrə səfiri Stiv Sestanoviçi, ATƏT-in Minsk qrupunun amerikalı həmsədri Kerri Kavanonu¹² və ABŞ-ın Azərbaycana yeni təyin olunmuş fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Ross Vilsonu qəbul etmişdir.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev amerikalı diplomatları mehribanlıqla, səmimiyyətlə salamladı.

Səmimiyyətlə və qarşılıqlı anlaşma şəraitində keçən qəbulda Azərbaycan ilə ABŞ-ın dostluq və əməkdaşlıq münasibətlərinin, strateji tərəfdaşlığının daha da möhkəmləndirilməsi və inkişaf etdirilməsi barədə ətraflı fikir mübadiləsi aparıldı.

Prezident Heydər Əliyevə dərin minnətdarlığını bildirən cənab Stiv Sestanoviç dedi:

- Cənab Prezident, bildirmək istəyirəm ki, Siz bu gün Prezident Bill Klintonla görüşəndən





sonra biz özümüz qısa bir görüş keçirdik. Prezident Klinton hamımıza dedi ki, bu, fəvqəladə əhəmiyyətli və çox xeyirli bir görüş oldu. Prezident Klinton Sizinlə görüşündən sonra bizə tapşırıq verib bu görüşə göndərdi ki, Sizin onunla bugünkü görüşünüzdə müzakirə etdiyiniz məsələlər - həm sülh sahəsində diplomatiyanın irəli aparılması, danışıqların irəli aparılması, həm enerji sektorundakı əməkdaşlığınızın irəli getməsi üçün Sizinlə onun arasında olmuş müzakirələri bir növ davam etdirək.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev cənab Sestanoviçə təşəkkürünü bildirərək dedi:

- Mən çox məmnunam. Öz tərəfimdən deyə bilərəm ki, mən bu gün Ağ evdə Prezident Klintonla və onun ətrafında olan şəxslərlə görüşümdən həddindən ziyadə məmnunam.

Siz dediniz ki, Prezident Klinton bəyan etdi ki, bu görüş fəvqəladə əhəmiyyətlidir. Mənim üçün isə bu, qat-qat artıq fəvqəladə əhəmiyyətlidir. Birincisi, Prezident Klinton ilə mənim aramda yaranmış səmimi dostluq münasibətləri bu gün bir daha öz təzahürünü göstərdi. İkincisi, bizim danışıqlarımız çox mehribanlıq şəraitində keçdi və Prezident Klinton bütün danışılan məsələləri çox diqqətlə dinlədi.

Mən belə anladım ki, Prezident Klinton bütün bu məsələləri çox dərinlən bilir, onun həm Amerika Birləşmiş Ştatlarında, həm dünyada bir çox problemlərlə məşğul olmasına baxmayaraq, bizim ölkənin, bizim bölgənin problemlərini çox gözəl bilir və çox dəyərli fikirlər söylədi. Bizim bu görüş, bu danışıqlar təkcə mənim üçün yox, bütün Azərbaycan dövləti üçün, cəmiyyəti üçün, bizim xalqımız üçün çox əhəmiyyətlidir. Əminəm ki, xalqımız bunu çox böyük ruh yüksəkliyi ilə qəbul edəcəkdir.

Mən məmnunam ki, bizim bölgəmizdə sülh barədə, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi barəsində biz geniş fikir mübadiləsi apardıq. Bədnam 907-ci maddə haqqında, enerji ehtiyatları və onların ixrac edilməsi, Xəzər dənizi və bunlarla bərabər problemləri də, hesab edirəm, biz çox ətraflı müzakirə etdik.

Mən hesab edirəm ki, bugünkü görüşümüz və danışıqlarımız bütün bu problemlərin həll olunmasında irəliyə getmək üçün şərait yaradır. Buna görə mən Prezident Klintonla bu görüş üçün və çox səmərəli, çox əhəmiyyətli danışıqlar üçün bir daha təşəkkür edirəm və çox məmnunam ki, bu gün biz sizinlə bu danışıqları davam etdirəcəyik.

Prezident Heydər Əliyevin söylədiyi fikirlərlə tam razı olduğunu nəzərə cərpdirən cənab Stiv Sestanoviç dedi:

- Cənab Prezident, icazə verin, mən bir şeyi əlavə edim. Bugünkü görüş zamanı Siz və Prezident Klinton 907-ci maddə barədə ətraflı danışdınız. Siz bilirsiniz ki, Prezident Klinton 907-ci maddənin əleyhinədir. Amma xatırlayırsınızsa, görüş zamanı o, Sizə bildirdi ki, öz tərəfindən söylər qoyub ki, bu 907-ci maddədən istisnalar təşkil edərək Azərbaycana yardımları artırsın. Biz bu sahədə artıq bir sıra nailiyyətlər əldə etmişik və bu yaxınlarda da Azərbaycana göstərilən yardımı artırmışıq. Bu işimizi də davam etdirəcəyik. Biz buna ona görə nail ola bilmişik ki, 907-ci maddənin mövcud olmasına baxmayaraq, Amerika Birləşmiş Ştatları Konqresində Azərbaycanın əhəmiyyəti anlanılır və bu, dərinlən dərk edilməyə başlanıbdır.

Sabah Dövlət katibi xanım Olbrayt Konqresin Nümayəndələr Palatasının Xarici Əlaqələr Komitəsi qarşısında çıxış edəcəkdir. Mən əminəm ki, xanım Olbrayt bu çıxışında da həmin məsələlər ətrafında fikirlərini bildirəcək və əvvəlki mövqeləri təsdiqləyəcəkdir.

Sizin regionunuzda son dövrlər meydana çıxmış qeyri-sabitlik bizi daha çox sövq edir ki, Azərbaycan ilə Amerika Birləşmiş Ştatları arasındakı münasibətləri daha da gücləndirək və bu münasibətləri daha da yaxınlaşdırmaq və gücləndirmək yolu ilə, regionda meydana çıxan qeyri-sabitliyin sizin bölgəyə, sizin ölkələrə sirayət etməsinin qarşısını almağa və o təhlükələrin aradan qaldırılmasına nail olaq.

Prezident Heydər Əliyev cənab Stiv Sestanoviçə bir daha təşəkkür edərək dedi:

- Mən bundan çox razıyam. Bəli, bu gün Prezident Klinton dedi ki, bu 907-ci maddədən bəzi istisnalar əsasında müəyyən yardımlar göstəriləcəkdir. Mən inanıram ki, bu, ediləcəkdir və çox məmnunam ki, sabah xanım Olbrayt Konqresdə çıxış edəcəkdir. O, əgər bu məsələləri bir daha pozitiv mövqedən qaldırsa, təbiidir ki, Konqresdə də fikir artıq dəyişir və dəyişiləcəkdir. Gözləyəcəyik.

Qəbulda Azərbaycanın ABŞ-dakı səfiri Hafiz Paşayev və digər rəsmi şəxslər iştirak edirdilər.



AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN ABŞ KONQRESİNİN ÜZVÜ XANIM KAREN MAKKARTİ İLƏ GÖRÜŞÜ

Amerika Birləşmiş Ştatlarında işgüzar səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev fevralın 15-də ABŞ Konqresinin üzvü xanım Karen Makkarti¹³ ilə görüşdü.

Xanım Makkartini səmimiyyətlə salamlayan dövlətimizin başçısı Azərbaycan ilə Amerika Konqresi arasında əlaqələrin daha da möhkəmləndirilməsinin vacib olduğunu vurğuladı.

Müstəqil Azərbaycanın qarşılaşdığı problemlərdən söhbət açan Prezident Heydər Əliyev dedi:

- Bilirsiniz ki, Ermənistan ilə Azərbaycan arasında hərbi münaqişə vardır. Bu münaqişə nəticəsində Azərbaycan torpaqlarının 20 faizi Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunubdur. Qanlı müharibə gedib, insanlar tələf olub. İşğal edilmiş torpaqlarımızdan bir milyondan çox azərbaycanlı öz yerindən-yurdundan zorla çıxarılıb. Onlar 7-8 ildir ki, çadırlarda çox ağır vəziyyətdə yaşayırlar.

Biz 1994-cü ildə müharibəni dayandırdıq. Ermənistan ilə Azərbaycan arasında atəşkəs haqqında saziş imzalanıb. Biz münaqişəni sülh yolu ilə həll etmək istəyirik, danışıqlar aparırıq. Bu məsələ ilə ATƏT-in Minsk qrupu məşğul olur. Amerika Birləşmiş Ştatları, Rusiya və Fransa Minsk qrupuna həmsədrlik edirlər. Ancaq biz hələlik sülhə nail ola bilməmişik. Bu münaqişə ölkəmiz üçün ən ağır problemdir.

Respublikamız üçün digər problem ABŞ Konqresinin 1992-ci ildə Azərbaycana qarşı qəbul etdiyi ədalətsiz 907-ci düzəlişdir. Mən 7 ildir ki, Azərbaycanın Prezidentiyəm. ABŞ



Konqresinin üzvləri ilə, Prezident Bill Klintonla dəfələrlə görüşmüşəm, bu barədə danışıqlar aparmışam. Amma ədalətsiz 907-ci düzəliş hələ də ləğv edilməyibdir. Amerika hökuməti tərəfindən Azərbaycana heç bir yardım gəlmir. Amma yeni müstəqillik əldə etmiş digər ölkələr, xüsusən Ermənistan Amerikadan hər il külli miqdarda yardım alır.

Azərbaycanın Amerika ilə çox yaxın dostluq əlaqələri vardır. Mən Amerikanın və Qərbi ölkələrinin neft şirkətlərini Xəzər dənizinə gətirmişəm. Xəzərin Azərbaycan sektorundakı yataqların birgə işlənilməsi üçün xarici ölkələrin, o cümlədən Amerikanın nüfuzlu şirkətlərinin iştirakı ilə 19 müqavilə imzalanıb. Birinci müqavilənin - "Əsrin müqaviləsi"nin¹⁴ həyata keçirilməsi nəticəsində biz artıq 8 milyon ton neft hasil edib ixrac etmişik. Ötən beş ildə Azərbaycana 5 milyard dollar sərmayə qoyulub. Bu sərmayənin təxminən 3 milyard dolları neft sahəsinə yönəldilib. Həmin sərmayənin təxminən 50 faizi Amerikanın ən böyük şirkətləri - "Eksson", "Mobil", "Şevron", "Yunokal", "Konoko", "Teksako", indi "Britiş Petroleum" şirkəti ilə birləşmiş "AMOKO", "Pennzoil", "Frontera Resursez" və sair şirkətlər tərəfindən qoyulmuşdur. Bu şirkətlərin hamısı Azərbaycanda işləyirlər.

Mən sizə təkcə Amerika şirkətlərinin adlarını söylədim. İmzaladığımız müqavilələrdə 30 dövlətin nüfuzlu şirkətləri iştirak edirlər. Yəni biz Amerika Birləşmiş Ştatları ilə geniş əməkdaşlıq edirik. İndi Azərbaycanda Amerikanın 100-dən çox şirkəti işləyir.

Mən bu gün Prezident Bill Klintonla görüşdüm. Biz çox ətraflı danışıqlar apardıq və mən bundan məmnunam. Biz Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə həll olunması və 907-ci düzəlişin ləğv edilməsi barədə də geniş müzakirələr apardıq.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev ilə görüşdən şərəf duyduğunu söyləyən xanım Karen Makkarti dedi:

- Bildirmək istəyirəm ki, 1992-ci ildə 907-ci düzəliş qəbul olunanda mən Konqresin üzvü deyildim.

Cənab Prezident, mən Sizinlə görüşməyə çox böyük əhəmiyyət verirəm. Məni bu gecə Prezident Bill Klintonun yanında keçirilən bir tədbirə - ticarət sahəsində strategiyanın müzakirəsinə dəvət etmişdilər. Mən Sizinlə görüşməyə üstünlük verdim, həmin tədbirdə iştirakımdan imtina etdim. İndi bir daha bildirirəm ki, Sizinlə görüşüm mənim üçün çox faydalı oldu. Mən bu gündən sonra Azərbaycanın güclü vəkiliyə çevriləcəyəm. Görünür, tale belə imiş ki, mən Sizinlə bu gün görüşməli idim.

Cənab Prezident, mən Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə həll olunması və 907-ci düzəlişin ləğv edilməsi üçün burada ciddi çalışacağam. Bu münaqişə barədə mənim müəyyən məlumatım vardır. Hesab edirəm ki, Azərbaycan xalqı dözümlü xalqdır. Əminəm ki, Sizin xalqınız bu münaqişədən qalib çıxacaqdır.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev səmimi sözlərə görə xanım Makkafiye minnətdarlığını bildirdi, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin əsl mahiyyətini xəritə üzərində ona bir daha ətraflı izah etdi.

Dağlıq Qarabağa Azərbaycanın tərkibində yüksək dərəcəli status verməyə ölkəmizin hazır olduğunu nəzərə çarpdıran Prezident Heydər Əliyev dedi ki, amma Ermənistan silahlı qüvvələri işğal etdikləri Azərbaycan torpaqlarından çıxarılmalıdır, yerindən-yurdundan qovulmuş qaçqınlarımız öz yerlərinə qaytarılmalıdır. Azərbaycanın ərazi bütövlüyü təmin olunmalıdır.

Söhbət zamanı Azərbaycan-Amerika strateji tərəfdaşlığının daha da möhkəmləndirilməsinin vacib olduğu nəzərə çarpdırıldı, bir sıra digər məsələlər barədə də fikir mübadiləsi aparıldı.

**AZƏRBAYCAN
PREZİDENTİ HEYDƏR
ƏLİYEVİN
ABŞ-ın "EKSİMBANK"ının
PREZİDENTİ
CEYMS HARMON İLƏ
GÖRÜŞÜ**

Fevralın 14-də Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev Vaşinqtonda Amerika Birləşmiş Ştatlarının "Eksimbank"ının¹⁵ prezidenti Ceyms Harmon ilə görüşdü.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev ilə yenidən görüşməyindən məmnun olduğunu bildiren "Eksimbank"ın Prezidenti Ceyms Harmon qarşılıqlı surətdə faydalı əlaqələrin genişləndirilməsi üçün etibarlı əsas yarandığını vurğuladı. Cənab Harmon 1997-ci ilin yayında Vaşinqtonda Prezident Heydər

Əliyev ilə görüşdüyünü və Azərbaycan Respublikası ilə "Eksimbank" arasında əməkdaşlıq sənədlərinin imzalandığını xatırlatdı. Bankın prezidenti bildirdi ki, "Eksimbank" Azərbaycanla əlaqələrini genişləndirməyə böyük maraq göstərir.

Səmimi söhbət zamanı yeni əməkdaşlıq layihələri barədə ətraflı fikir mübadiləsi aparıldı. Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev "Eksimbank"la ölkəmizin əməkdaşlığının möhkəmləndirilməsinə tərəfdar olduğunu bildirdi. Dövlətimizin başçısı ölkəmizdə maliyyə sabitliyinin yaradılması, bank sisteminin təkmilləşdirilməsi və işlərin müasir səviyyədə qurulması, maliyyə-kredit siyasəti sahəsində islahatlar aparılması haqqında danışdı. Azərbaycan rəhbəri qeyd etdi ki, ABŞ ilə Azərbaycan arasında sıx əməkdaşlıq mövcuddur. Belə ki, ABŞ-ın 100-dən çox şirkəti Azərbaycan iqtisadiyyatının müxtəlif sahələrində fəaliyyət göstərir. Amerika Birləşmiş Ştatlarının hökumət səviyyəsində əsas idxal-ixrac əməliyyatlarını həyata keçirən bu nəhəng maliyyə təsisatı da ölkəmizlə əməkdaşlığını daha da genişləndirməlidir. Qarşılıqlı anlaşma şəraitində keçən görüşdə gələcək əlaqələrin perspektivləri ətraflı müzakirə edildi.







**AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ
HEYDƏR ƏLİYEVİN
VAŞİNQTONDA TÜRKİYƏNİN
ABŞ-dakı SƏFİRİ BAKİ
İLKİN İLƏ GÖRÜŞÜ**

Amerika Birləşmiş Ştatlarında işgüzar səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev fevralın 19-da Vaşinqtonda öz iqamətgahında Türkiyənin bu ölkədəki səfiri Baki İlkinlə görüşdü.

Cənab Baki İlkin Azərbaycan dövlətinin başçısı, dünyanın tanınmış siyasətçisi Heydər Əliyev ilə görüşü özü üçün böyük şərəf saydığını vurğuladı, Türkiyənin dövlət və hökumət rəhbərlərinin səmimi arzularını və qardaşlıq salamlarını ona yetirdi.

Azərbaycan rəhbəri Vaşinqtona səfəri günlərində Türkiyə diplomatı ilə görüşdüyünü xatırladı.

Cənab **Baki İlkin** ölkəmizin rəhbərinə müraciətlə dedi:

- O gün Sizin üçün uzun bir gün idi. Çünki bütün günü səhərdən axşama, gecə yarıya qədər görüşləriniz, danışıqlarınız vardı. Mən də, bütün Ankara da Sizin səhhətinizi izləyirik. Elə bir ciddi şey olmadığını bilirəm.

Prezident **Heydər Əliyev** cavabında dedi:







- Hopkins Universitetinin klinikasında baxdılar və bildirdilər ki, katarakt var, onu götürmək lazımdır.

Baki İlkin: Bizim sayın cümhurbaşkanı da o göz klinikasına gəlmişdi. Çox yaxşı bir yerdir.

Heydər Əliyev: Bilirəm, mənə söyləmişdi.

Baki İlkin: Hörmətli Prezidentim, mənim sayın cümhurbaşkanım Süleyman Dəmirəl¹⁶, Məclis başkanı sayın Akbulut, Baş bakanımız sayın Ecevit və xarici işlər nazirimiz sayın Cəm Sizə "keçmiş olsun" deyirlər. Məni qəbul etdiyiniz üçün təşəkkürümü bildirirəm. Onların məktublarını Sizə təqdim etmək istəyirəm. Sizin sağlığınız, səhhətinizin yaxşı olması bizim sağlığımızdır,- desəm, bu, çox bəsit səslənər. Amma Sizi sonuncu dəfə gördüyümdən daha da yaxşısiniz. O vaxt Sizi Klivlenddə görmüşdüm, cərrahiyyə əməliyyatından sonra idi. İndi isə, məşallah, Sizi çox yaxşı gördüm. İnşallah, Azərbaycan Sizdən neçə-neçə illər xidmət gözləyir.

Azərbaycan Prezidenti **Heydər Əliyev** səfirə təşəkkürünü bildirərək dedi:

- Hörmətli dostum, qardaşım Süleyman Dəmirəl mənə həmişə dostluq qayğısı göstərir. Mən Klivlenddə olanda da o mənə tez-tez telefon edirdi, danışdıq, görüşürdük. Siz oraya xüsusi olaraq gəldiniz, məni ziyarət etdiniz. Mən buraya gələndə də onunla danışmışdıq, söhbət etmişdik. Çünki mən burada Prezident Bill Klintonla, başqa adamlarla görüşlərimdə çox məsələləri müzakirə edirəm. Bu barədə də hörmətli cümhurbaşkanı Süleyman Dəmirəllə söhbətlərimiz olmuşdur.

Mən burada Klintonla görüşəndən sonra telefon etdim, xüsusən Bakı-Ceyhan boru xətti barədə danışdıq. Çünki burada çox tələdirirlər, istəyirlər ki, bu iş tez getsin. Biz də istəyirik, Türkiyədə istəyir. Amma gürcülər bəzi problemlər yaradıblar. İndi bizim nümayəndə heyətləri - Türkiyədən, Gürcüstandan gəlmiş və Azərbaycanın nümayəndə heyətləri bunları Bakıda müzakirə ediblər və həll olunacaqdır.

Başqa çox məsələlər də var. Türkiyə ilə Azərbaycan arasında olan dostluq, qardaşlıq əlaqələri və şəxsən mənimlə hörmətli cümhurbaşkanı Süleyman Dəmirəl arasındakı dostluq, qardaşlıq əlaqələri onu tələb edir ki, biz həmişə əlaqə saxlayaq, məsləhətləşək.

Çox məmnunam ki, bu gün siz gəlmisiniz və məni ziyarət edirsiniz, həm də mənim dostlarımdan mesajlar gətirmisiniz. Sizə çox təşəkkür edirəm. Bilirəm ki, burada bizim səfirliklə də sıx əməkdaşlıq edirsiniz. Bu da təbiidir. Çünki hər bir ölkədə bizim elçiliyimizin, səfirliyimizin bir nömrəli dostu Türkiyənin elçisidir. Burada gördüyünüz işlərə görə də təşəkkürümü bildirirəm.

Azərbaycan müstəqillik, istiqlaliyyət **aldı** edəndən sonra heç bir yerdə elçiliyi yox idi. Elçilikləri yaradanda Türkiyə elçiliklərinin yardımı ilə - burada, Vaşinqtonda da, başqa yerlərdə də belə idi - işləyirdilər. Bu, artıq keçən dövrdür. Amma indi də gərək dost dostla görüşsün, məsləhətləşsin, danışsın. Bizim elçinin də belə təlimatı var ki, daim sizinlə əlaqədə olsun.

Bakı İlkin: Eyni təlimat məndə də var. Sizin hörmətli elçi mükəmməl iş görür. Çox yaxın əlaqədəyik. Azərbaycanı da ən gözəl şəkildə təmsil edir. Mən də zaman-zaman onunla məsləhətləşirəm.

Hörmətli Prezident, Siz buraya Azərbaycanın ehtiyaclarını, çətinliklərini, uğurlarını anlatmaq mənasında çox vacib bir vaxtda gəldiniz və zənnimcə, çox da faydalı görüşləriniz oldu, çox işlər gördünüz. İndi Azərbaycanı əvvəlkindən daha yaxşı tanıyırlar və Azərbaycanın əhəmiyyəti də başa düşülür. Doğrudur, səfirlər də müəyyən işlər görürlər, lakin prezidentlər, baş nazirlər səfər edəndə ölkəni daha yaxşı tanıdırlar.

Bu baxımdan Sizi burada görməkdən mən özüm də çox məmnunam. Türkiyənin böyük elçiliyi Azərbaycan böyük elçiliyinə qardaşdır və öz adımdan deyirəm ki, nə etmək lazımdırsa, hər zaman buna hazırıq. Hörmətli Prezident deyəndə ilk öncə üç kişini düşünürəm: Süleyman Dəmirəl, Siz və sayın Rauf Denktaş.

Heydər Əliyev: Çox sağ olun, təşəkkür edirəm. Burada Prezident Klinton ilə çox dəyərli danışıqımız, söhbətlərimiz oldu. Orada xanım Olbrayt da, Semüel Berger də, digərləri də vardı. Yəni böyük bir heyət idilər. Çox dəyərli söhbətlərimiz oldu və bu, indi bizim üçün çox lazımdır. Xüsusən Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həll olunması, 907-ci maddənin, - onun aradan qaldırılması üçün neçə ildir sizinlə bərabər çalışırıq.

Bakı İlkin: Bu, mənim də problemimdir.

Heydər Əliyev: Sənin də problemindir, - onun götürülməsi, yenə də deyirəm, Xəzər dənizinin enerji ehtiyatlarının daha da geniş işlənilməsi və Bakı-Ceyhan boru xətti barəsində söhbətimiz oldu.

Siz dinlədiniz, mən orada söylədim ki, neftdən başqa biz çoxlu qaz yataqları da açmışıq. Mən mətbuat üçün məlumatlara baxıram, - indi "Bi-Pi/Amoko"da özləri, heç bir şey gözləmədən Azərbaycandan Türkiyəyə qaz borusu çəkmək, qaz çıxarmaq istəyirlər. Bu şirkət "Şahdəniz" yatağında işləyir. Ancaq başqa bir yerdə Amerikanın "Şevron" şirkəti işləyir və deyirlər ki, oradan da çoxlu qaz çıxaracağıq.

Bakı İlkin: Allah daha da artıq eləsin.

Heydər Əliyev: Bu, hələ iki yataqdır. Amma bizim belə yerlərimiz çoxdur. 19 müqavilə imzalamışıq. Ona görə də zaman-zaman bunlar artacaqdır.

Bu məsələləri Prezident Klintonla çox ətraflı müzakirə etdim. Çox əhəmiyyətli görüş oldu. Mən bu səfərimdən çox məmnunam, çox lazımlı bir səfər oldu. Davosda mən Prezident Klintonla görüşdüm, qısa danışdıq. Orada razılaşdıq ki, mən buraya gəlirəm və geniş danışaq. İndi belə imkan oldu. Cons Hopkins Universitetində çox adam toplaşmışdı. Mən geniş nitq söylədim, yəni Azərbaycanın bugünkü gününü tanıtdım. Ticarət Palatasının təşkil etdiyi axşam yeməyində sizinlə iştirak etdik, orada da çox geniş məlumat verdim.

Dünən, o birisi gün çıxan qəzetlərə baxıram. Bütün dünya mətbuatı Heydər Əliyevin Amerikaya səfəri, Prezident Klintonla görüşü, danışıqları, Bakı-Ceyhan, Xəzər dənizi və s. barədə yazır. Təkcə Amerika mətbuatında deyil, Avropa mətbuatında, hər yerdə və təbiidir ki, Türkiyə mətbuatında da bu barədə yazırlar. Ona görə də bu, çox əhəmiyyətlidir.

Bakı İlkin: Hörmətli Prezident Klinton bizim bölgəmizin, müştərək bölgəmizin əhəmiyyətini daha yaxşı bilərək hər işdə bizə dəstək olmağa çalışır. Bildiyiniz kimi, onun nümayəndələrindən biri bu yaxınlarda Cənubi Qafqaza və Türkiyəyə səfər etmişdir. Həqiqətən, Azərbaycan Qafqazda sülh, sabitlik və əmin-amanlıq olması üçün çox önəmli rol oynayacaqdır. İnşallah, Sizin səylərinizlə Qarabağ məsələsində də həll ediləcək, köçkünlər öz yerlərinə qayıdacaq və Azərbaycanın ərazi bütövlüyü yenidən bərpa olunacaqdır. Azərbaycanın uğurları bizim sevincimizdir. Şəxsən mən Azərbaycanı və Türkiyəni bir evin ayrı-ayrı otaqlarında yaşayan iki qardaş hesab edirəm. Otaqlarımız ayrı olsa da, qəlbimiz birdir.

Sayın cümhurbaşkanım, mən yaxından izləyirəm, - Siz Azərbaycana həqiqətən böyük xidmətlər göstərmisiniz. Bütün arzu və təmənnam budur ki, Azərbaycan xalqına bundan sonra da uzun illər xidmət edə biləsiniz, Azərbaycan xalqı da Sizin xidmətlərinizdən daim faydalana bilsin.

Gördüyünüz kimi, buraya gəldiyiniz gündən Vaşinqton sayın Heydər Əliyevdən danışır. Bu sevinci sayın Dəmirəllə də yaşadığ. Siz burada da Türkiyənin daim diqqət mərkəzindəsiniz. Məni qəbul etdiyinizə görə təşəkkürümü bildirir və cərrahiyyə əməliyyatı ilə əlaqədar bir daha "keçmiş olsun" deyirəm. İlk fürsət düşən kimi Sizi bir daha görmək istəyirəm. Sağ olun.

Heydər Əliyev: Çox sağ olun. Hörmətli dostum, qardaşım Süleyman Dəmirələ, hörmətli dostum Bülənd Ecevitə, hörmətli dostum Yıldırım Akbuluta, xarici işlər naziri, hörmətli İsmayıl Cəmə mənim salamlarımı və ehtiramımı çatdırın. Mesajlarına görə onların hər birinə və məni ziyarətinizə görə sizə təşəkkürümü bildirirəm. Sağ olun.

Görüşdə Azərbaycan Dövlət Neft Şirkətinin birinci vitse-prezidenti, Milli Məclisin deputatı İlham Əliyev, ölkəmizin ABŞ-dakı səfiri Hafiz Paşayev iştirak edirdilər.



*İCTİMAİ-SİYASİ, İŞGÜZAR
DAİRƏLƏRDƏ*

VAŞINQTONUN CONS HOPKINS UNİVERSİTETİNDƏ AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEV İLƏ GÖRÜŞ

Fevralın 14-də Vaşinqtonun Cons Hopkins Universitetində ABŞ-da işgüzar səfərdə olan Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev ilə görüş keçirildi.

Dövlətimizin başçısı universitetin Pol Nitz adına Beynəlxalq Tədqiqatlar Mərkəzinə gəldi. Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi burada hərarətlə, mehribanlıqla qarşıladılar. Universitetin xüsusi Beynəlxalq Tədqiqatlar İnstitutunun rəhbəri, səfir Pol Volfoviç¹⁷

görməli dövlət xadimi Heydər Əliyevi salamlamaqdan, onunla görüşündən şərəf duyduğunu bildirdi.

Cənab Volfoviç vaxtilə ABŞ müdafiə nazirinin müavini işləmişdir, hazırda Birləşmiş Ştatların ən nüfuzlu siyasi xadimlərindən biri hesab olunur.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev ilə bu görüşü Amerikadakı Mərkəzi Asiya-Qafqaz İnstitutu və Cons Hopkins Universitetinin Pol Nitz adına Beynəlxalq Tədqiqatlar Mərkəzi təşkil etmişdi.

Mərkəzdə dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev ilə cənab Pol Volfoviç arasında görüş oldu. Cənab Volfoviç bildirdi ki, Azərbaycan Prezidenti cənab Heydər Əliyev ilə mərkəzin böyük



salonunda keçiriləcək görüşə ABŞ-ın keçmiş və hazırkı yüksək vəzifəli siyasi xadimləri, səfirlər, diplomatik fəaliyyətlə məşğul olan şəxslər, MDB və Azərbaycan üzrə ekspertlər, beynəlxalq təşkilatların, yerli və xarici şirkətlərin nümayəndələri, universitetin professor-müəllim heyəti, tələbələr, kütləvi informasiya vasitələrinin təmsilçiləri toplaşılar. Onlar görməli dövlət xadimi, dünyanın ən nüfuzlu şəxsiyyətlərindən biri olan Prezident Heydər Əliyevi dinləmək və beynəlxalq, regional məsələlər, ikitərəfli münasibətlər və s. barədə onun fikirlərini öyrənmək arzusundadırlar.

Azərbaycan Prezidentinin həyatının öyrənilməyə layiq bir tarix olduğunu vurğulayan cənab Volfoviç dedi ki, institut görməli dövlət xadimi Heydər Əliyev haqqında kitab nəşr etmək istəyir və bu məqsədlə öz nümayəndəsini Bakıya göndərmək niyyətindədir.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev səfir Pol Volfoviçə Bakının mənzərəsi təsvir olunmuş rəsm əsəri və xalça bağışladı.

Mərkəzin qarşısındakı küçəyə dörd-beş nəfər erməni yığılmışdı. Onlar əllərində tutduqları bədnam şüarlar və plakatlarla Azərbaycan əleyhinə təbliğat aparmaq istəyirdilər. Lakin dövlətimizin başçısı gələn kimi onların səsi eşidilməz oldu. Azərbaycan Prezidentinin əzəməti qarşısında "nümayişçilər" daha da cılızlaşdılar.

Pol Nitz adına Beynəlxalq Tədqiqatlar Mərkəzinin böyük salonuna toplaşanlar Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi gurultulu, sürəkli alqışlarla qarşıladılar.

Görüşü səfir Pol Volfoviç açdı.



**Universitetin Xüsusi Beynəlxalq Tədqiqatlar İnstitutunun rəhbəri,
səfir Pol Volfoviçin çıxışı**

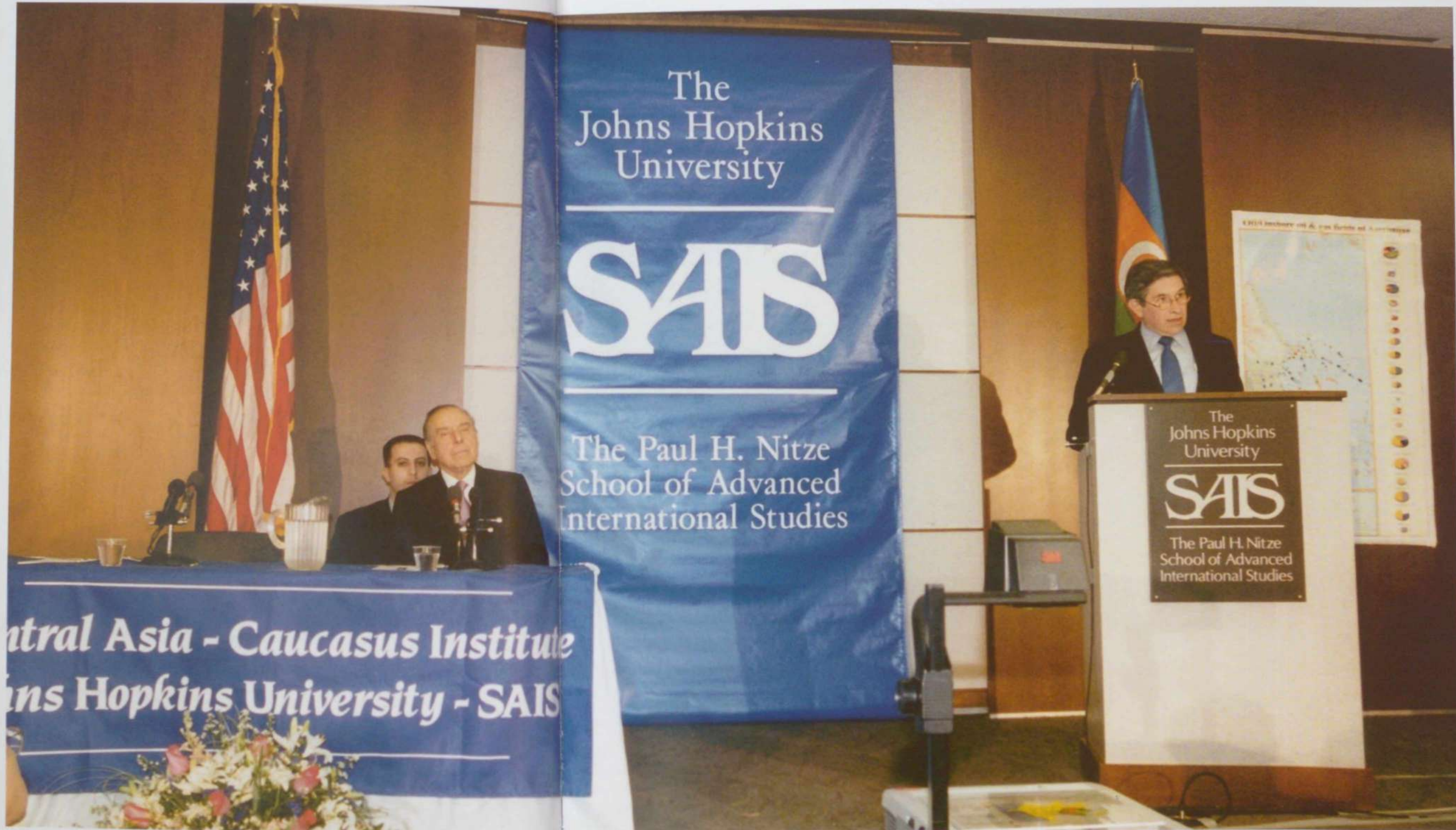
- Salam. Mən Pol Volfoviçəm. Cons Hopkins Universitetinin nəzdindəki Pol Nitz Mərkəzi, habelə Mərkəzi Asiya-Qafqaz İnstitutu adından və şəxsən öz adımdan bugünkü çox görkəmli qonağımız, gözəl natiqlik qabiliyyəti ilə tanınan Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi salamlamaqdan qürur və məmnunluq hissi duyuram.

Buraya gəlməzdən əvvəl mən Prezident Əliyevlə söhbət edərkən ona da dedim ki, Henri Kissincer dövlət katibi işləyən vaxt Avstraliyaya səfəri zamanı demişdir ki, Yeni Zelandiya Antarktidanın ürəyinə yönəlmiş strateji bir ərazidir. Bəlkə də o zaman Kissincer yeni zelandiyalılarla zarafat etmək fikrində idi. Amma mən bilirəm ki, yeni zelandiyalıların çoxu həqiqətən, ölkələrinin strateji əhəmiyyətindən tam məmnundurlar.

Azərbaycan kimi strateji əhəmiyyətli ölkə olmaq, Rusiya və İran kimi iki böyük qədim imperiyanın arasında yerləşmək daim diqqət mərkəzində olmaq deməkdir. Bu iki imperiya hələ ki, imperialist siyasətlərindən tam əl çəkəməyiblər. Amma biz coğrafi ərazimizi və tariximizi seçmək iddiasında deyilik. Əlbəttə, tarixə gəldikdə, Prezident Heydər Əliyev qeyri-adi siyasi karyerası dövründə tarixin çox mürəkkəb məqamlarını yaşamışdır. O, sovet dövründə Siyasi Büronun üzvü - 1976-cı ildən namizəd, 1982-ci ildən isə tam səlahiyyətli üzv oldu. 1969-cu ildə Heydər Əliyev Leonid Brejnevle tanış oldu və elə o dövrdən SSRİ tarixinin fəal iştirakçısına çevrildi. O, Yuri Andropov dövründə də Siyasi Büro üzvü idi. 1982-ci ildə Andropov onu SSRİ Nazirlər Sovetində Baş nazirin birinci müavini vəzifəsinə təyin etdi. Heydər Əliyev Sovet İttifaqı dövründə yeganə azərbaycanlı idi ki, belə yüksək vəzifə sahibi olmuşdur. Amma 1987-ci ildə o, siyasətdən uzaqlaşır və anadan olduğu Naxçıvana gəlir.

SSRİ dağıldandan sonra o, Azərbaycanın daxilindəki Naxçıvan Muxtar Respublikasının başçısı seçilir. Azərbaycanın müstəqillik qazandığı vaxt çətin bir dövr idi: etnik münaqişələr, xaricdən təcavüz, Moskvanın daxili işlərə müdaxilə etməsi və sairə.

1993-cü ilin yayında Surət Hüseynov Moskvanın dəstəyi ilə çevriliş cəhdi etdi. O zaman Azərbaycan xaosu yuvarlanmışdı. Cənab Heydər Əliyev Bakıya dəvət olundu və qısa vaxtda Azərbaycanın Prezidenti seçildi. O,



bir müddət Hüseynovla birgə işləməli oldu. Cənab Əliyev bu dövrdə intriqalar, çevriliş cəhdləri və digər mümkün variantlarla üzləşdi. Amma o, bütün bunların hamısının qarşısını aldı və həmrəylik yaratdı. Möhkəm, qüvvətli əli ilə ölkəni idarə edərək, eyni zamanda müxalif partiya və qəzetlərə də icazə verdi. O, parçalanmış orduda qayda-qanun yaradıb, itirilmiş ərazilərin bir hissəsini qısa müddətdə geri qaytardı. Sonra o, "Əsrin müqaviləsi"ni imzaladı. Bu, Amerika və Avropa şirkətlərinin Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti ilə birgə imzaladığı müqavilədir. Bu müqavilə üçün iki boru kəməri, o cümlədən Amerika Birləşmiş Ştatlarının dəstəklədiyi Bakı-Ceyhan boru kəməri əsas götürüldü.

Prezident Heydər Əliyev ilk dəfə Azərbaycanın əsl müstəqilliyini təmin edəcək ehtiyatların işlənilməsinə nail oldu. Elə Amerika Birləşmiş Ştatlarında da və regionda da bəzilərinə

məyusluğa düçar edən cənab Heydər Əliyev ABŞ-ın və NATO-nun yaxın dostuna çevrildi. O, iki ölkə arasında münasibətləri inkişaf etdirmək istəyindədir. Amma məlumdur ki, 907-ci maddə əlaqələri korlayır və Amerika Birləşmiş Ştatları bu böyük strateji əhəmiyyətə malik ölkəyə yardım etməkdən məhrumdur.



Son bir neçə ayda Prezident Əliyev Ermənistan Prezidenti Koçaryanla dialoqa başlamışdır. Bizim ümid etdiyimiz kimi, bu dialoq Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı sülh sazişinin imzalanmasına gətirib çıxaracaqdır. Razılıq əldə edilsə, bu, növbəti tarixi nailiyyət olacaqdır. Cənab Əliyevin son nailiyyəti bu olacaqdır ki, növbəti prezident bütün ölkə əhalisinin dəstəklədiyi şəxs olsun. Biz amerikalılar bilirik ki, güclü, demokratik sistem yeni seçilən liderin təhlükə ilə üzləşməməsinin ən yaxşı təminatçısıdır.

Prezident Heydər Əliyev təhlükəli qonşuluqda işləməli olmuşdur. Ən son təhlükə çeçen müharibəsi dövründə Gürcüstana və Azərbaycana hədə-qorxu ilə nəticələndi. Mən bilirəm ki, Klinton hökuməti bu hədə-qorxunun qarşısını almaq işinə sadıqdır və əminəm ki, siyasi partiyalar və Konqres də bu işdə həmrəy olacaqlar.

Cənab Prezident, mən Sizə işinizi uğurla tamamlamağı arzu edirəm və Sizi ürəkdən salamlayıram.

Alqışlarla qarşılanan Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev görüşdə nitq söylədi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi

- Hörmətli cənab səfir Volfoviç!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Mən sizin hamınızı səmimi qəlbdən salamlayıram və sizə ən xoş arzularımı bildirirəm.

Mən Hopkins Universitetinə, onun Beynəlxalq Tədqiqatlar Mərkəzinə gəlib burada görüş keçirmək üçün aldığım dəvətə görə çox məmnunam və təşəkkür edirəm. Hamınıza təşəkkür edirəm ki, siz mənimlə bu görüşə maraq göstərmisiniz, gəlmisiniz və güman edirəm ki, məni səbrlə dinləyəcəksiniz.



Mənim burada deyəcəyim söz çoxdur. Ancaq bilirəm ki, vaxt məhduddur. Mən bilirəm, sizi bizim bölgəyə, yəni Qafqaza aid, Mərkəzi Asiyaya aid, keçmiş Sovetlər İttifaqı məkanına aid məsələlər çox maraqlandırır. Mən bu barədə sizə saatlarla danışa bilərəm. Ancaq sizi incitmək istəmirəm. Mən bir neçə məsələ haqqında sizə məlumatlar vermək istəyirəm.

Səfir cənab Volfoviç məni təqdim edərkən mənim haqqımda və ölkəm barədə artıq bir neçə məlumatları verdi. Ancaq ona baxmayaraq, mən istəyirəm sizə Azərbaycan haqqında qısaca məlumat verim.

Bilirsiniz, xəritədən də sizə məlumdur ki, Azərbaycan Qafqazda yerləşən bir ölkədir. Azərbaycan xalqının çox qədim və zəngin tarixi vardır. Bu tarix çox minillikdir. VII əsrdə azərbaycanlılar müsəlman dinini qəbul ediblər. Azərbaycanın keçmişdə çox zəngin ədəbiyyatı, elmi dünyada məşhur olubdur. Hələ X-XII əsrlərdə Azərbaycanın böyük şairləri Nizami Gəncəvi, Xaqani çox dəyərli əsərlər yazıblar. Ondan sonrakı əsrlərdə böyük şairlər Məhəmməd Füzuli, Nəsimi və bir çox başqaları dünya mədəniyyətini, dünya sivilizasiyasını öz dəyərli əsərləri ilə zənginləşdiriblər.

XIX əsrin əvvəlində Rusiya-İran müharibəsi nəticəsində əvvəl iki dəfə də müharibə olubdur - Azərbaycan parçalanıb. Azərbaycanın şimal hissəsi, indi biz yaşadığımız Azərbaycan Rusiya imperiyasının tərkibinə keçib və Azərbaycanın cənub hissəsi - o sərhədi də Araz çayı

təşkil edir - İranın tərkibinə keçibdir. İki əsr - XIX, XX əsrlərdə Azərbaycan Rusiya imperiyasının tərkibində yaşayıbdır. Oktyabr inqilabından sonra 1920-ci ildə Azərbaycanda da sovet hakimiyyəti qurulubdur və 70 il sovet hakimiyyəti Azərbaycanda hakim olubdur. Azərbaycan Sovetlər İttifaqını təşkil edən 15 müttəfiq respublikadan biri olubdur.

Həqiqətən, səfir Volfoviç burada çox gözəl dedi ki, Azərbaycanın çox əhəmiyyətli və dəyərli coğrafi vəziyyəti var. Bunu biz yaratmamışıq, bunu təbiət yaradıbdır. Azərbaycanın zəngin təbii sərvətləri var. 1848-ci ildə Azərbaycanda dünyada ilk dəfə sənaye üsulu ilə neft istehsal edilməyə başlanıbdır. Bundan bir neçə il sonra Amerikada, Pensilvaniyada neft istehsalına başlanıbdır, ona görə də Azərbaycan dünyada bu məsələ üzrə birinci yer tutur. Azərbaycan uzun illər, on illər böyük bir neft ölkəsi kimi tanınıbdır. XX əsrin əvvəlində dünya neftinin təxminən 80 faizi Azərbaycanda hasil olunurdu.

Azərbaycan təxminən XIX əsrin ortalarından, 70-ci illərindən xarici şirkətlərin diqqətini cəlb edibdir. Bir çox böyük şirkətlər, o cümlədən Nobel qardaşları Azərbaycana gəliblər və orada neft sənayesinin inkişafı ilə məşğul olublar. Nobel qardaşlarının əldə etdiyi sərvətin bir hissəsi də Azərbaycanın olubdur. Buna görə, o Nobel mükafatını alanlar da bunu bilməlidirlər.

İkinci dünya müharibəsi zamanı Sovet İttifaqının neft ilə təchizatının 80 faizi Azərbaycandan, Bakıdan olubdur. Demək, bu neft Sovet İttifaqını təmin edirdi. Bəzi mütəxəssislər belə hesab edirlər ki, əgər Azərbaycan nefti olmasaydı İkinci dünya müharibəsində Sovetlər İttifaqının faşist Almaniyasına qalib gəlməsi ya mümkün olmazdı, ya da çox çətin olardı.

Sovet hakimiyyəti dövründə Azərbaycanın sənayesi, bütün iqtisadiyyatı, mədəniyyəti, elmi, təhsili çox inkişaf edibdir. Azərbaycan Avropa qitəsinə daxildir, Avropa ilə Asiyanın qovşağında yerləşir.

1991-ci ildə Sovetlər İttifaqı dağılan zaman başqa müttəfiq respublikalar kimi, Azərbaycan da öz müstəqilliyini, dövlət müstəqilliyini elan edibdir. Səkkiz ildir ki, biz müstəqil dövlət kimi yaşayırıq. Bu dövr bizim üçün nə qədər çətin, nə qədər ağır olsa da, o qədər də əzizdir, qiymətlidir. Çünki nəhayət, Azərbaycan xalqı öz müstəqil dövlətində yaşayır və öz milli azadlığını əldə edibdir.

Sovetlər İttifaqının dağılması və müttəfiq respublikaların dövlət müstəqilliyinin elan edilməsi çox ağır, çətin bir proses olubdur. Çünki müstəqillik əldə edən ölkələr, respublikalar artıq sovet ideologiyasından, kommunist ideologiyasından, sosialist iqtisadi-siyasi sistemindən imtina etməyə başlayıb, yeni, yəni Qərbi ölkələrində olan iqtisadi sistemi qəbul edərək, demokratiyanı qəbul edərək inkişaf etməyə başlayıblar. Bunu biz hamımız keçid dövrü hesab edirik. Amma keçid dövrü müstəqillik əldə etmiş bu ölkələrin hamısında eyni şəraitdə keçmir. Bəzilərində sakit, münaqişəsiz, bəzilərində isə münaqişələr və daxili ictimai-siyasi vəziyyətin qeyri-sabit olması şəraitində keçir. Bu baxımdan, deyə bilərəm ki, Azərbaycan keçmiş Sovet İttifaqına daxil olmuş bütün respublikalar içərisində ən ağır vəziyyətdə olubdur və bu gün də ağır vəziyyətdədir. Çünki Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini əldə edən zaman- 1991-ci ildə artıq üç il idi ki, Ermənistanla Azərbaycan arasında hərbi münaqişə mövcud idi və müharibə gedirdi.

Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi 1988-ci ildə Ermənistanın Azərbaycanın tərkibində olan Dağlıq Qarabağ Muxtar Vilayətini ələ keçirmək məqsədi ilə başlayıbdır. Artıq burada deyildi ki, mən keçmişdə Sovetlər İttifaqının rəhbərliyində olmuşam. Siyasi Büro üzvü, sonra Baş nazirin, yəni Nazirlər Soveti sədrinin birinci müavini olmuşam. Buna görə də Sovetlər İttifaqını yaxşı tanıyıram- yuxarıdan da tanıyıram, aşağıdan da tanıyıram. Mən hesab edirəm ki, 1988-ci ildə bu münaqişənin qarşısı alınmışdı. Ancaq hesab edirəm ki, o

vaxt bəzi qüvvələrə, bəzi şəxslərə, bəlkə Moskvadakılara da lazım idi ki, bu münaqişə olsun. Bu, keçmiş Sovet İttifaqı ərazisində, postsovet məkanında ilk münaqişədir. Bu münaqişənin qarşısı alınmadığına görə o, genişlənib və nəhayət, müharibəyə çevrilibdir. Bu müharibə də çox böyük faciəvi nəticələrə gətirib çıxarıbdır. Yenə də deyirəm, Moskva bu məsələnin qarşısını almamaqda, hesab edirəm ki, həm Ermənistanla qarşı, həm də Azərbaycana qarşı çox günahlar edibdir.

Dağlıq Qarabağ - o, xəritədə qırmızı rənglə rənglənmişdir - Azərbaycanın tərkibində 1923-cü ildə yaranmış muxtar vilayətdir. Bu muxtar vilayət yarananda orada həm azərbaycanlılar, həm də ermənilər yaşayırdılar. Amma ermənilər çoxluq təşkil edirdilər. Ona görə də bu vilayətə muxtariyyət statusu verilibdir. Sonrakı dövrlərdə, məsələn, 50-ci, 60-cı illərdə Ermənistan tərəfindən məsələ qaldırılmışdır ki, Dağlıq Qarabağ Ermənistanla birləşdirilsin. Amma o vaxtkı sovet hökuməti, təbiidir ki, bu təklifləri qəbul etməmişdir.

1988-ci ildə münaqişə başlayan zaman Dağlıq Qarabağda 170 min insan yaşayıbdır. Onun 70 faizi ermənilər, 30 faizi azərbaycanlılar olubdur. Münaqişə nəticəsində 1990-cı ildə azərbaycanlılar Dağlıq Qarabağdan tamamilə, zorla çıxarılıbdır. Ondan sonra isə Ermənistan Azərbaycanla müharibə etdiyinə görə və Ermənistanla həm Rusiyadan, həm də başqa ölkələrdən yardım göstərildiyinə görə Ermənistan silahlı qüvvələri Dağlıq Qarabağın ətrafında olan, bu xəritədə yaşıl və sarı rənglərlə rənglənmiş əraziləri də işğal ediblər. Beləliklə, Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən Azərbaycan ərazisinin 20 faizi işğal olunubdur. Burada yaşamış bir milyona qədər azərbaycanlı öz yerlərindən, yurdlarından zorla çıxarılıbdır və Azərbaycanın müxtəlif şəhərlərində, qəsəbələrində, əksəriyyəti çadırlarda yaşayırlar.

Bu müharibə 1994-cü ilə qədər davam edibdir. Səfir Volfoviç bildirdi ki, 1993-cü ildə mən Azərbaycanın Prezidenti seçilmişəm. 1994-cü ilin may ayında biz müharibəni dayandırmışıq, Ermənistanla Azərbaycan arasında atəşkəs haqqında saziş imzalamışıq. Beş ildən artıqdır ki, biz atəşkəs şəraitində yaşayırıq, yəni müharibə yoxdur, döyüşlər yoxdur. Ancaq sülh də yoxdur. Mühüm cəhət ondan ibarətdir ki, həm Azərbaycan tərəfi, həm də Ermənistan tərəfi atəşkəs rejiminə riayət edir.

Bir də onu qeyd edim, xüsusiyyət ondan ibarətdir ki, Ermənistanla Azərbaycan arasındakı bu münaqişəyə baxmayaraq, bu sərhədlərdə heç bir kənar sülhməramlı, yaxud ayırıcı hərbi hissələr yoxdur. Bütün bu beş il ərzində biz çalışırıq ki, məsələni sülh yolu ilə həll edək. ATƏT bu işlə məşğuldur və ATƏT bunu öz tərkibində yaradılmış Minsk qrupuna həvalə edibdir. Minsk qrupuna Rusiya, Amerika Birləşmiş Ştatları, Fransa başçılıq edirlər.

Bəs nə üçün məsələ həll olunmur? Biz hesab edirik ki, Ermənistanın qeyri-konstruktiv mövqeyinə görə. Çünki biz Dağlıq Qarabağa Azərbaycanın tərkibində yüksək dərəcəli özünüidarəetmə statusu verməyə hazırıq və bunu dəfələrlə bəyan etmişik. Biz belə bir status verərkən Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərindən çıxmasını tələb edirik və yerindən-yurdundan didərgin düşmüş insanların öz yerlərinə qayıtmasını təmin etmək istəyirik. Ancaq Ermənistan Dağlıq Qarabağa dövlət müstəqilliyi statusu almaq istəyir. Təbiidir ki, biz buna razı ola bilmərik.

Ümumiyyətlə, Ermənistanda belə fikirlər deyilir ki, "Dağlıq Qarabağ öz müqəddəratını təyin etmək prinsipi əsasında bunu edir". Beynəlxalq hüquq normaları, o cümlədən 1975-ci ildə qəbul olunmuş Helsinki aktı onu göstərir ki, hər bir ölkənin ərazi bütövlüyü qorunmalıdır və hər bir millətə də öz müqəddəratını təyin etmək imkanı verilməlidir.

Azərbaycanın ərazi bütövlüyü pozulubdur. Bu, bərpa olunmalıdır, torpaq bütövlüyümüz bərpa olunmalıdır. Dağlıq Qarabağ isə yüksək dərəcəli status alarkən özünüidarəetmə hüququna malik olacaqdır. Amma burada bir qəribə məqam var. Erməni xalqının öz dövləti

var - Ermənistan. Demək, erməni xalqı öz müqəddəratını təyin edibdir, müstəqil dövləti var. Əgər Dağlıq Qarabağ dünyada ikinci erməni dövləti olmaq istəyirsə, bu, çox təəccüb doğurur.

Təbiidir ki, Dağlıq Qarabağa Azərbaycanın tərkibində yüksək dərəcəli özünüidarəetmə statusu verildə onun dünya ilə və o cümlədən Ermənistan ilə bilavasitə əlaqələri təmin olunmalıdır. Ermənistan tərəfi deyir ki, Dağlıq Qarabağ anklav vəziyyətində ola bilməz. Ancaq Dağlıq Qarabağa bu istiqamətdən yol var. Demək, Ermənistanla əlaqə qurmaq üçün yol var, oradan dəhliz verilə bilər. Amma onu da bilməlisiniz ki, Naxçıvan Muxtar Respublikası anklav şəraitindədir. Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi başlayandan Naxçıvan Muxtar Respublikası blokadadadır. Çünki Azərbaycanın əsas hissəsindən Naxçıvana gedən yollar Ermənistanın ərazisindən keçirdi. Dəmir yolu, avtomobil yolu, elektrik xətləri, qaz xətləri, telefon xətləri hamısı kəsilibdir. Bunu bildirmək istəyirəm ki, siz nəzərə alınız. İndi vəziyyət bu cürdür.

Keçən ilin aprel ayında Vaşinqtonda mən Ermənistanın prezidenti Koçaryanla görüşdüm və ondan sonra 1999-cu ilin içərisində və bu il də biz bir neçə görüş keçirmişik. Bu görüşlərimizin əsas məqsədi iki prezidentin bilavasitə danışıqları nəticəsində sülh əldə etməkdir. Hər iki tərəf elan edibdir ki, bunun üçün müəyyən kompromislər lazımdır və hər iki tərəf də belə kompromis addımlar atmaq fikrini ifadə edibdir. Ancaq təəssüflər olsun ki, biz bu məsələni indiyə qədər hələ də həll edə bilməmişik.

Koçaryan-Əliyev görüşü son dəfə Davosda olmuşdur. Mənim fikrim budur ki, məsələ sülh yolu ilə həll edilməlidir. Bəyan edirəm ki, yenidən müharibə başlamaq, yenidən döyüşlər aparmaq olmaz, buna yol vermək olmaz. Baxmayaraq ki, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü pozulubdur və bir milyondan artıq azərbaycanlı çadırlarda yaşayır. Ermənistan ərazisinin bir metri də işğal olunmayıbdır, Azərbaycana böyük zərbələr dəyibdir, işğal olunmuş ərazilərdə bütün mülkiyyət dağıdılıbdır, viran edilibdir. bunlara baxmayaraq biz məsələni sülh yolu ilə həll etmək istəyirik. Mənə belə gəlirdi ki, 2000-ci ildə biz bu məsələni həll edə bilərik. Mən bu gün də bu ümidlərlə yaşayıram. Amma Minsk qrupunun həmsədr-ləri - Rusiya, Amerika Birləşmiş Ştatları, Fransa bu məsələyə daha da ciddi yanaşmalıdırlar, daha da böyük səylər qoymalıdırlar. Təbiidir ki, eyni zamanda Koçaryan-Əliyev dialoqu da davam etməlidir.

Bu münaqişə bütün Qafqazda vəziyyəti gərginləşdiribdir. Məhz bu münaqişədən dörd il sonra Gürcüstanda Abxaziya, Osetiya münaqişələri başlayıbdır. Ondan sonra Moldovada Dnestryanı münaqişəsi başlayıbdır. Ondan da sonra Çeçenistan münaqişəsi başlayıbdır. Beləliklə, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi bütün postsovet məkanında münaqişələrin meydana çıxmasının əsasını qoyubdur. Hesab edirəm ki, əgər bu münaqişənin təkə Ermənistan və Azərbaycan üçün zərərli olduğunu yox, bütün başqa ölkələrə də sirayət edəcəyini vaxtında anlaya bilsəydilər, bu münaqişənin qarşısı alın bilərdi.

Mən bilirəm ki, Azərbaycan haqqında sizi maraqlandıran bir neçə məsələ də vardır. Onlardan biri də Azərbaycanın neft və qaz sərvətlərinin istifadə edilməsi və bu sahədə Azərbaycan ilə Amerika Birləşmiş Ştatları, Avropa ölkələri arasında müştərək işlər görülməsidir.

Mən bəyan etdim ki, Azərbaycan qədim neft ölkəsidir. 50 il bundan öncə Azərbaycan Xəzər dənizinin dərinliklərindən neft hasil etməyə başlamışdır. Demək olar ki, Azərbaycan dünyada ilk dəfə dənizdən neft hasil edən ölkə olmuşdur. Amma sonra dünyanın bir çox ölkələrində bu məsələ çox güclü inkişaf etmişdir. Çox yüksək imkanlara malik olan texnika, texnologiya, avadanlıq yaranmışdır və suyun böyük dərinliklərindən neft çıxarılması prosesi indi dünyada çox yüksək səviyyədədir.

Dövlət müstəqilliyini əldə etməyimiz bizə imkan verdi ki, artıq özümüz müstəqil olaraq öz təbii sərvətlərimizdən istifadə etməyə başlayaq. Bunun üçün biz birinci növbədə Amerikada, Avropa ölkələrində çox yüksək texnikaya, texnologiyaya malik olan böyük neft şirkətləri ilə müştərək işlər görməyə başladırıq və 1994-cü ilin sentyabr ayında Azərbaycanda 11 neft şirkəti ilə Azərbaycan Dövlət Neft Şirkəti arasında - 11 neft şirkəti yeddi dövləti təmsil edirdi - böyük bir müqavilə imzalandı. Buna da "Əsrin müqaviləsi" adı verildi.

Bu müqavilə ilk dəfə "Azəri", "Çıraq" və "Günəşli" yataqlarının əsasında imzalandı. Burada əvvəlki illərdə geofizika işləri getmişdi və biz bilirdik ki, orada çoxlu neft ehtiyatları vardır. Doğrudur, bu müqavilənin imzalanmasına hazırlıq dövründə bizə çox maneçilik etmək istəyənlər oldu. "Xəzər dənizinin statusu müəyyən edilməlidir"- bu məsələ ortaya atıldı. Qərb ölkələrinin - Amerikanın, Avropa ölkələrinin Xəzər dənizinə gəlməsinə etirazlar oldu. Bizə çox təzyiqlər oldu. Amma buna baxmayaraq, biz müqaviləni imzaladıq. Bundan sonra təzyiqlər artdı. Bəzi Xəzəryanı ölkələr elan etdilər ki, onlar bu müqaviləni tanımaq istəmirlər. Hətta bizim tərəfdaşlarımızdan biri - İngiltərənin bir naziri mənimlə görüşdü və dedi ki, biz nə edəcəyik? Dedim nə barədə? Dedi elan ediblər ki, kimsə bu müqaviləni tanımır.

Mən dedim, narahat olmayın, kim tanıyır-tanısın, kim tanımır-tanımasın. Bu yataqlar Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorundadır və bu sektor da Azərbaycana məxsusdur. Ona görə də biz müstəqil dövlət kimi öz təbii sərvətlərimizdən istifadə etmək hüququna malikik.

Xəzər dənizinin statusu məsələsi belədir. Hələ Sovetlər İttifaqı dövründə Xəzər dənizində neft hasilatına başlanan zaman sovet hökumətinin qərarı ilə 70-ci ildə Xəzər dənizi sektor-lara bölünmüşdür. Bu, Azərbaycan sektorudur, sonra Rusiya sektoru, Qazaxıstan sektoru, Türkmənistan sektoru, ondan sonra İran sektoru. Biz öz sektorumuzdan kənara çıxmamışıq. Ancaq bəzi Xəzəryanı ölkələr deyirdilər ki, bu sektor prinsipi sovetlər hökuməti zamanından yaranıbdır, biz buna yenidən baxmalıyıq. Biz buna etiraz etmirik. Bir neçə dəfə müzakirələr gedibdir. Biz bu gün də müzakirəyə hazırıq. Ancaq əgər sektor məsələsini ortaya atıb bizim işlərimizin qarşısı alınacaqsə, biz buna razı ola bilmərik.

Ötən beş ildə biz böyük nailiyyətlər əldə etmişik. Birincisi, ilk müqavilədən 1997-ci ildə "Çıraq" yatağından neft hasil etmişik və onun ixracına başlamışıq. Təbiidir ki, Bakının yaxınlığında böyük bir terminal - Səngəçal terminalı tikilibdir, neft oraya borularla gəlir. Eyni zamanda biz neftin ixracı haqqında da hələ 1994-cü ildən lazımı işlər görmüşük. 1994-cü ildə imzaladığımız müqavilədə yazılıbdır ki, əsas ixrac kəməri Bakı-Ceyhan boru xətti olmalıdır. Ancaq ilk neftin ixracı üçün biz 1996-cı ildən başlayaraq Bakıdan Qara dənizdəki Novorossiysk limanına bir xətt çəkmişik. Bunu Rusiya çox istəyirdi, biz də razı olduq. Rusiya istəyir ki, bütün neftin hamısı Rusiyanın ərazisindən ixrac edilsin.

Doğrudur, o vaxt biz narahat idik ki, Çeçenistandakı vəziyyət, ola bilər, bu boru xəttindən lazımı qədər istifadə edilməsinə mane olsun. Amma Rusiya bizə zəmanət verdi ki, onlar bunu təmin edəcəklər, yəni neft ixrac olunacaqdır. Bunu nəzərə alaraq biz alternativ neft kəməri - Bakıdan Gürcüstanın Qara dənizdəki Supsa limanına xətt çəkmişik. 1997-ci ilin noyabrında biz ilkin neft doldurulmuş ilk tankeri Novorossiysk limanından yola salmışıq. Amma sonra, Çeçenistandakı müharibə nəticəsində bu xətt artıq işləmir. 1999-cu ilin aprel ayında biz Bakı-Supsa boru xəttini tamamlamışıq və oradan ilk tankerlə neft ixrac etmişik. 1997-ci ilin noyabr ayından indiyə qədər 8 milyon tonadək neft hasil etmişik və onu ixrac etmişik.

Amma bizim qarşımızda duran məqsəd Bakı-Ceyhan neft kəməri idi. Bunun da tikilməsinə çox maneçilik vardı. Beş il idi ki, biz bu barədə işləyirdik. Nəhayət, keçən il noyabr

ayının 18-də İstanbulda dörd ölkə - Türkiyə, Azərbaycan, Gürcüstan və Qazaxıstan Bakı-Ceyhan neft kəməri haqqında saziş imzalayıbdır. Çünki Qazaxıstan da öz ərazisində hasil olunan neftin böyük bir hissəsini Xəzər dənizi vasitəsilə Bakıya gətirib, oradan Bakı-Ceyhan boru xətti ilə dünya bazarlarına çıxarmaq istəyir.

Qeyd etmək istəyirəm ki, bizim bütün bu işlərimizi Amerika Birləşmiş Ştatlarının hökuməti və şəxsən Prezident cənab Bill Klinton daim dəstəkləyibdir. Amerika Birləşmiş Ştatlarının dəstəyi olmasaydı, biz 1994-cü ildə ilk müqaviləni imzalaya, başqa işləri də görə bilməzdik. Bakı-Ceyhan neft borusu haqqında da sazişi imzalaya bilməzdik. Ona görə də, təbii ki, keçən il noyabr ayının 18-də biz İstanbulda bu sazişi imzalayarkən Prezident cənab Bill Klinton da bu sazişə öz imzasını atıbdır.

Biz Xəzər dənizində neft yataqlarının işlənilməsinə 1994-cü ildə başladığı. Amma ondan sonra dünya ölkələri şirkətlərinin Azərbaycanın Xəzər dənizindəki sektoruna marağı o qədər artdı ki, beş il müddətində 19 müqavilə imzalanıbdır. 19 müqavilədə 30 neft şirkəti iştirak edir və 15 ölkə təmsil olunubdur. Amerika Birləşmiş Ştatlarının 9-dan çox neft şirkəti Azərbaycanda yer aldı.

İlkin hesablamalarımıza görə, bu müqavilələrin hamısına təxminən 57-60 milyard dollar investisiya qoyulmalıdır. Müqavilələr 30 il müddətinə bağlanıbdır. Amma güman edirəm ki, neft də gözlənildiyindən artıq olacaq, bəlkə investisiya da daha çox olacaqdır. Bu gördüyünüz - pay bölgüsünə aid xəritədir. Başqa yataqlarımızda da böyük imkanlarımız var. Bizim Xəzər dənizindəki sektorumuzda neft və qaz vermək imkanı olan təxminən 120-130 yataq var. Deyə bilərəm ki, bunların hamısını son 50 il ərzində Azərbaycanın alimləri, mütəxəssisləri, Azərbaycanın neftçiləri kəşf ediblər.

Biz gözləyirik ki, bu müqavilələr nəticəsində təxminən 4,5 milyard ton neft hasil ediləcəkdir. Amma hesab edirik ki, bundan da çox olacaqdır. Məsələn, biz hesab edirdik ki, "Çıraq" yatağında hər quyudan gündə 500 ton neft alınacaqdır. Amma 1000-1500 ton alınır.

Son illər aparılan işlər onu göstərir ki, Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda böyük qaz yataqlarımız da var. 1996-cı ildə "Şahdəniz" yatağına dair imzaladığımız müqaviləni indi həyata keçiririk. Birinci quyu qazılandan sonra orada 1 trilyon kubmetrdən artıq qaz ehtiyatı olduğu gözlənilir.

Onun yanında "Abşeron" yatağı var. Orada Amerikanın "Şevron" şirkəti işləyir. Onlar belə proqnoz verirlər ki, orada 3 trilyon kubmetrdən artıq qaz ehtiyatı gözlənilir. Bunlar hələ ilkin nailiyyətlərdir. Güman edirəm ki, başqa yataqlarda da böyük qaz ehtiyatları açılacaq və Azərbaycan təkcə neft yox, eyni zamanda böyük miqdarda qaz ixrac etmək imkanına malik olacaqdır.

Demək, indi biz qazın ixracı haqqında düşünürük. Çünki nefti, ola bilər, sistemlərdə dəmir yolu ilə daşıyasan, tankerlərlə daşıyasan. Ancaq qaz yalnız borularla gedə bilər. Güman edirik ki, biz bunun da yolunu tapacağıq.

Doğrudur, biz bu işlərə başlayandan indiyə qədər dünyanın bir çox ölkələrinin mətbuatında, o cümlədən Amerika mətbuatında belə fikirlər irəli sürülür, belə məqalələr yazılır ki, guya Azərbaycanın neft və qaz imkanları haqqında verilən məlumatlar şişirdilmişdir, bu qədər ehtiyatlar yoxdur. Güman edirəm, onlar səhv edirlər. Ya vəziyyəti bilmirlər, yaxud da qəsdən qərəzlilik edirlər. Biz bilir ki, bu sahədə Azərbaycana qarşı düşmən mövqedə duran qüvvələr az deyildir. Bizim rəqəmləri şişirtməyə ehtiyacımız yoxdur - nə var, odur. İndiyə qədər nefti də, qazı da gözlədiyimizdən artıq alırıq və gələcəkdə də belə olacaqdır. Yaxın vaxtlarda biz Bakı-Ceyhan neft kəmərinin inşasına başlamalıyıq.

Bir də qeyd edirəm, Azərbaycan çox əhəmiyyətli coğrafi-strateji vəziyyətə malikdir. Bu, bizim üçün yaxşıdır. Amma eyni zamanda bizə qarşı müxtəlif qüvvələr də hərəkətə gətirir.



Biz öz vəzifəmizi onda görürük ki, ölkəmizi inkişaf etdirək və bizə göstərilən bütün təzyiqlərin qarşısını alağ.

Ölkəmiz müstəqillik əldə edəndən elan edibdir ki, demokratiya yolu ilə gedir. Azərbaycanda ardıcıl olaraq demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlət quruculuğu prosesi həyata keçirilir. 1995-ci ildə biz ilk Konstitusiyamızı qəbul etmişik, orada bütün demokratik prinsiplər öz əksini tapıbdir. Bazar iqtisadiyyatı yolu ilə gedirik və gedəcəyik. İqtisadi, sosial islahatlar həyata keçiririk. Xarici investisiyanı cəlb etməyə çalışırıq - özü də təkcə neft sektoruna deyil, həm də başqa sektorlara. Beş il müddətində Azərbaycana 5 milyard dollardan artıq xarici investisiya gəlibdir. Qeyri-neft sektoruna gələn investisiyanın miqdarı get-gedə artır. Məsələn, 1999-cu ildə xarici investisiyanın 60 faizi qeyri-neft sektoruna, 40 faizi neft sektoruna gəlibdir.

İqtisadi islahatlar öz nəticələrini verir. Özəlləşdirmə, torpaq islahatı, torpağın şəxsi mülkiyyətə verilməsi, sahibkarlığın formalaşması və bir çox başqa proseslər gedir. Təbiidir ki, biz bu proseslərin hələ ilkin mərhələsindəyik. Qarşımızda görüləsi hələ çox işlər var. İqtisadi cəhətdən biz Beynəlxalq Valyuta Fondu, Dünya Bankı, Avropa birliyi ilə çox sıx əməkdaşlıq edirik. Biz inanırıq və indi əhalimizin də əksəriyyəti inanır ki, sosialist sistemindən tam imtina etmək və bazar iqtisadiyyatı, demokratiya yolu ilə getmək lazımdır.

Biz bütün qonşu dövlətlərlə çox mehriban əlaqə yaratmaq istəyirik. İstəyirik ki, dünyanın bütün dövlətləri ilə çox mehriban, qarşılıqlı surətdə faydalı əlaqələr yaradaq. Təbiidir, bizi birinci növbədə Qafqaz və xüsusən Cənubi Qafqaz maraqlandırır. Cənubi Qafqazda üç ölkə var - Azərbaycan, Gürcüstan və Ermənistan. Gürcüstanla Azərbaycan arasında çox yaxşı dostluq, əməkdaşlıq əlaqələri var. Amma Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi Cənubi Qafqazda ümumi əməkdaşlığın həyata keçirilməsinə maneçilik törədir. Ona görə də Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin həll edilməsi təkcə iki ölkə üçün yox, bütün Qafqazda sülhün, təhlükəsizliyin, əmin-amanlığın təmin olunması və geniş iqtisadi əməkdaşlığın təmin olunması üçün lazımdır.

Qonşu Türkiyə ilə bizim çox yaxşı dostluq, mehribanlıq əlaqələrimiz var. Rusiya ilə də əlaqələrimiz normaldır, İran ilə də normaldır. Amma biz arzu edirik ki, bundan da yaxşı olsun. Lakin bu, təkcə bizdən asılı deyildir.

Beləliklə, hesab edirəm ki, Qafqaz problemi dünyanın ən çətin və ən ağır bir problemidir. Dünyanın Qafqaza marağı artıb, ancaq bununla yanaşı, Qafqazda sülhün, əmin-amanlığın, təhlükəsizliyin təmin olunması üçün də bizlərə kömək etmək lazımdır.

Dedim ki, Azərbaycan Avropa ilə Asiya arasında yerləşən bir ölkədir. Son illər Tarixi Böyük İpək yolunun bərpa edilməsi aktual bir problem kimi meydana çıxıbdir. Bu məsələ hələ 1980-ci ildə YUNESKO tərəfindən qaldırılmışdı. Amma sovet hakimiyyəti, Sovet İttifaqı dağıldan sonra bu proses inkişaf edibdir.

Azərbaycan İpək yolunun bərpasında, demək olar ki, açar rolunu oynayır. Biz bu barədə çox fəaliyyət göstəririk. Təbiidir ki, bunun əsasını Avropa birliyinin tərtib etdiyi TRASEKA proqramı təşkil edir. Son beş ildə bu barədə çox işlər görmüşük. 1996-cı ildə biz - Türkmənistan, Özbəkistan, Azərbaycan və Gürcüstan Türkmənistanın Sərxəş şəhərində müqavilə imzaladıq və Transqafqaz, Transxəzər dəhlizindən istifadə olunması haqqında lazımi tədbirlər gördük. Bu, qısa bir müddətdə öz müsbət nəticəsini göstərdi.

1998-ci ilin sentyabr ayında Azərbaycanda böyük beynəlxalq konfrans keçirildi. İpək yolu üzərində yerləşən Yaponiyadan, Çindən ta İspaniyaya qədər uzanan ölkələrin - 32 ölkənin nümayəndələri Azərbaycanda toplaşdılar. 9 ölkəni prezidentlər təmsil edirdi. 12 beynəlxalq təşkilatın nümayəndələri konfransda iştirak etdilər. Biz saziş imzaladıq və indi onu həyata keçirməyə çalışırıq.

Qısaca, bunun səmərəliliyi nədən ibarətdir? Məsələn, son beş ildə Özbəkistan-Türkmənistan-Azərbaycan-Gürcüstan xətti ilə keçən nəqliyyatdan istifadə edilməklə yük daşımaları 2,5 dəfə artıbdir. 1996-cı ildə yük daşınması 2 milyon ton idi, 1999-cu ildə isə 5 milyon ton yük daşınıbdir. Asiyanı Avropa ilə birləşdirən şimal marşrutlarına nisbətən burada məsafə 2 min kilometr azdır. Gömrük rüsumları və başqa şeylər də burada oradakından xeyli ucuzdur. Ona görə İpək yolunun bərpası indi aktual məsələlərdən biridir.

Amerika Birləşmiş Ştatlarında da buna çox diqqət yetirilir. Senator Sem Braunbək¹⁸ bu barədə Konqresə böyük bir layihə təqdim etmişdir. Keçən ilin aprel ayında biz burada, Senatın binasında bir konfransda iştirak etdik. Senat üzvləri, hökumətin nümayəndəsi Semüel Berger, böyük siyasi xadimlər Beyker, Bjezinski və başqaları bu barədə çox müsbət fikirlər söylədilər. Bu konfransda Türkiyə, Rumıniya ilə birlikdə Asiya və Qafqaz ölkələrinin doqquz prezidenti nitq söylədilər və onların hamısı Böyük İpək yolunun bərpa edilməsinin lazım olduğunu bildirdi. Təəssüf ki, Konqres Sem Braunbəkin təqdim etdiyi qanun layihəsini təsdiq etmədi. Amma bunun bizim üçün o qədər də əhəmiyyəti yoxdur, biz bu proqramı həyata keçiririk və keçirəcəyik.

Beləliklə, indi Qafqaz və Mərkəzi Asiya çox maraqlı regiondur. Burada yeni müstəqil dövlətlər var. Müstəqilliyini möhkəmləndirmək və proqramlarını həyata keçirmək üçün onların hamısına kömək etmək lazımdır.

Azərbaycan haqqında onu deyə bilərəm ki, o, özünün dövlət müstəqilliyini gündən-günə möhkəmləndirir. Azərbaycanın ərazisində heç bir başqa ölkənin ordusu yoxdur. Təəssüflər olsun ki, Ermənistanda Rusiyanın çox böyük ordu hissələri və hərbi bazaları var. İndi Rusiya o hərbi bazalara daha da yeni silahlar - "S-300" raketləri, MiQ-29 təyyarələri və başqa güclü silahlar gətiribdir. Beləliklə, Cənubi Qafqazın militarizasiyası gedir. Biz bunun əleyhinəyik.

Ermənistanla Rusiya arasında hərbi ittifaq yaranıbdir. Bu gün xəbər verdilər ki, Belarus ilə Ermənistan arasında da hərbi ittifaq yaranır. Rusiyada bəzi qüvvələr var ki, Sovetlər İttifaqını yenidən bərpa etmək istəyirlər.

Biz bunun əleyhinəyik. Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini xalqın tarixi nailiyyəti hesab edir və biz daim müstəqil yaşamaq istəyirik. Biz istəyirik ki, müstəqilliyimizə heç kəs təcavüz etməsin. İstəyirik ki, böyük dövlətlər, iqtisadi cəhətdən inkişaf etmiş dövlətlər - Amerika, Avropa dövlətləri və başqa dövlətlər bizim kimi ölkələrin, konkret olaraq Azərbaycanın müstəqil, demokratik dövlət kimi yaşamasına, inkişaf etməsinə yardım etsinlər.

Təəssüf ki, 1992-ci ildə Amerika Birləşmiş Ştatlarının Konqresi Azərbaycana qarşı ədalətsiz bir qərar qəbul edibdir "Azadlığı dəstəkləmə aktı"na düzəliş, 907-ci maddə. Bu qərarı guya ona görə qəbul edib ki, "Azərbaycan Ermənistanı blokadaya alıbdir". Buna görə də Amerika Birləşmiş Ştatlarından Azərbaycana hər türlü yardıma embarqo qoyulubdur.

Amma əslində baxın, kim kimi blokadaya alıbdir - Azərbaycan Ermənistanı, yoxsa Ermənistan Azərbaycanı? Bakıdan Ermənistana gedən dəmir yolu var - o, Naxçıvandan keçib Yerevana gedir. Bu dəmir yolu bizim üçün də, Ermənistan üçün də əhəmiyyətlidir. Amma Ermənistan Azərbaycan torpaqlarını işğal edərək bizim dəmir yolunu, İranla sərhədin 130 kilometrini ələ keçiribdir. Ona görə biz bu dəmir yolunu işlədə bilmirik. Əgər işğal edilən torpaqlar azad olunsa, dəmir yolu işləməyə başlayacaq, Ermənistanla Azərbaycan arasında dəmir yolu xətti olacaqdır. Ona görə deyirəm- blokadaya alınan da Azərbaycandır və 907-ci maddə ilə cəzalananda da Azərbaycandır.

Amerika Konqresində çox dəyərli senatorlar, konqresmenlər var ki, 907-ci maddənin aradan götürülməsi üçün təkliflər veriblər. Amma elə konqresmenlər də var ki, bu təkliflərin həyata keçirilməsinə maneçilik törədirlər.

Amerika hökuməti 907-ci maddənin Azərbaycana qarşı ədalətsiz olduğunu dəfələrlə bəyan edibdir, onun ləğv olunması haqqında fikirlərini söyləyibdir. Ancaq bu, ləğv olunmayıbdir. Mən bununla onu demək istəyirəm ki, son beş-altı il içərisində Azərbaycan Amerika Birləşmiş Ştatları ilə çox böyük müttəfiqlik, tərəfdaşlıq əlaqələri yaradıbdır və geniş iqtisadi əməkdaşlıq edir. Bizim haqqımız var ki, Amerika Birləşmiş Ştatlarına sual verək: Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin həll olunmasında nə üçün Azərbaycana təsirli kömək etməirsiniz? Nə üçün 907-ci maddəni aradan götürmürsünüz?

Ancaq mən nikbinəm, hesab edirəm ki, məsələ sülh yolu ilə həll ediləcək, Cənubi Qafqazda sülh, əmin-amanlıq təmin olunacaq və Azərbaycan müstəqil, demokratik dövlət kimi yaşayıb inkişaf edəcəkdir.

Mən sizin vaxtınızı çox aldım, diqqətinizə görə təşəkkür edirəm.

Pol Volfoviç: Prezident Əliyev razılaşdı ki, suallara cavab versin. Elə bilirəm, bizim bir qədər vaxtımız var. Xahiş etmək istəyirəm ki, mikrofonlara yaxınlaşıb suallarınızı verəsiniz, bundan əvvəl isə özünüzi təqdim edəsiniz. Buyurun.

Sual: Cənab Prezident, mən NATO-nun üzvü olan dövlətlər barədə nəşr edilən jurnalın təmsilçisiyəm. Azərbaycan NATO-nun "Sülh naminə tərəfdaşlıq" proqramının iştirakçısıdır. Azərbaycan NATO-nun üzvü olmağa ən çox can atan, səy göstərən ölkələrdən biridir. Bilmək istərdik ki, Siz NATO-nun tam hüquqlu üzvü olmaq istəyirsinizmi? Əgər istəyirsinizsə, Azərbaycan NATO-dan necə faydalana və ona özünün hansı töhfələrini verə bilər?

Heydər Əliyev: Mən sizin dediyiniz sözləri təsdiq edirəm. NATO-nun üzvü olmaq asan iş deyildir. Bu, təkcə bizdən asılı deyil. Bilirəm ki, bu, çox böyük bir prosesdir. Biz "Sülh naminə tərəfdaşlıq" proqramında çox fəal iştirak edirik. Şimali Atlantika Assambleyasında da fəaliyyət göstəririk və bundan sonra da göstərəcəyik. Sağ olun.

Sual: Cənab Prezident, Siz bizə Azərbaycanın tarixi, Azərbaycan xalqının adət-ənənələri, mədəniyyəti barədə danışdınız. İstərdik ki, bir az da İranda yaşayan azərbaycanlılarla Azərbaycanın münasibəti haqqında fikirlərinizi açıqlayasınız.



Məlumdur ki, İranda Azərbaycanın əhalisindən üç dəfədən də çox azərbaycanlı yaşayır. Bir də istərdik ki, 50-60 il bundan öncə Zəngəzurda baş vermiş hadisələr, Zəngəzurun əhalisi barədə fikirlərinizi bizimlə bölüşsünüz.

Cavab: Bizdə olan məlumatlara görə, İranda təxminən 30 milyon azərbaycanlı yaşayır. Amma onlar İran vətəndaşlarıdır. Təbiidir ki, bizim Azərbaycanla İranda yaşayan azərbaycanlıların fərqi var. Dilimiz birdir, dinimiz də birdir, adət-ənənələrimiz də, hətta yeməklərimiz də birdir. Çox şeylər birdir. Ancaq fərq odur ki, - mən sizə dedim, - biz 200 il Rusiyanın tərkibində olmuşuq və Avropa mədəniyyətinə yaxınlaşmışıq. Azərbaycan Avropa ölkəsi, sivil ölkə kimi bütün Avropa dəyərlərini mənimsəyibdir. Amma İranda yaşayan azərbaycanlılar İran mühitinin dəyərləri ilə yaşayırlar.

Şübhəsiz ki, indi əlaqələr çox genişləndir. 70 illik həsrətdən sonra çox adamlar qohum-qardaşları ilə görüşübdür. Ancaq biz həmişə bir prinsipi rəhbər tuturuq ki, heç bir başqa ölkənin daxili işinə qarışmamalıyıq və bizim də daxili işimizə heç kəs qarışmamalıdır.

50-60 il bundan öncə Zəngəzurdakı hadisə dedikdə siz nəyi nəzərə alırsınız, mən bilmirəm.

Sual: O ərazidə yerləşən əhalinin formalaşması da müxtəlif olubdur. Yəni dəhlizin hər iki tərəfində azərbaycanlılar yaşayırlar. Naxçıvan ilə Azərbaycanın qalan hissəsi arasındakı ərazinin taleyi necə olubdur?

Cavab: Bəli, Zəngəzurda azərbaycanlılar çox yaşayıbdır. Vaxtilə Zəngəzurun əhalisinin əksəriyyəti azərbaycanlılar olubdur. Ancaq Sovetlər İttifaqı yaranan zaman respublikaların xəritələri çəkilib, Zəngəzur Ermənistanın tərkibində qalıbdır. Azərbaycanlılar oradan tədricən köçüblər. Amma sizin nəzərdə tutduğunuz Mehri rayonunda 1988-ci, 1989-cu illərdə, 1990-cı ilə qədər daha çox azərbaycanlı yaşayıb, nəinki erməni.

Sual: Mən Cons Hopkins Universitetinin Beynəlxalq Münasibətlər İnstitutunun sosial inkişaf fakültəsinin tələbəsiyəm. Keçən yay Azərbaycanda fəaliyyət göstərən bir qeyri-dövlət təşkilatında çalışırdım. Bizim təşkilatımız Azərbaycandakı sahibkarlara kiçik kreditlər verilməsi ilə məşğul idi. Lakin mən orada işə başlayanda bizim qeyri-dövlət təşkilatımız hökumət tərəfindən bağlandı. Hökumət bəyan etdi ki, hətta kiçik həcmli olsa da, kreditlərin verilməsi mütləq mərkəzi bank tərəfindən lisenziyalasdırılmalıdır. Bilmək istərdim ki, Azərbaycanda qeyri-dövlət təşkilatlarının hüquqi statuslarını müəyyənləşdirmək üçün hansı tədbirlər görülür? Bu təşkilatların orada fəaliyyət göstərən azərbaycanlılara yardım etməsi üçün hansı şərait yaradılır? Bir də, Azərbaycan neftdən əldə edəcəyi gəlirdən necə istifadə etməyi nəzərdə tutur?

Cavab: Azərbaycanda sahibkarlığın inkişaf etdirilməsi üçün, xüsusən kiçik və orta sahibkarlığın yaranması və inkişafı üçün çox işlər görülür və bir çox qanunlar qəbul olunubdur. Bizim iqtisadi siyasətimizin strategiyası belədir ki, mütləq bütün sahibkarlara yardım etmək və Azərbaycana gələn kiçik şirkətlərin işləməsi üçün daha geniş şərait yaratmaq lazımdır.

Doğrudur, bizim hökumət orqanlarında, icra orqanlarında qanunlara riayət etməyən adamlar da var. Onlar bizim işimizə zərər vururlar. Bu, çox çətin prosesdir. Ona görə, məsələn, mən belə qərara gəlmişəm ki, - yaqın bu günlərdə fərman verəcəyəm, Azərbaycanda xaricdən gələn bütün şirkətlərin işləməsi üçün vahid bir agentlik yaradılsın. Azərbaycana gələn investorlar kiçik də, orta da, böyük də - hamısı bir təşkilata müraciət etsinlər. İndi isə bizdə hələlik bu barədə lazımi qayda yoxdur. Bəzi lisenziyaları Ticarət Nazirliyi verir, bəzilərinə Ədliyyə Nazirliyi, bəzilərinə Kənd Təsərrüfatı Nazirliyi verir. Ona görə də bu, işimizi çətinləşdirir.

Bizdə qeyri-dövlət təşkilatları çoxdur. Çoxlu özəl banklar var. Onlar çox geniş fəaliyyət göstərir və kreditlər verirlər. Amma bilmirəm, sizin o qeyri-dövlət təşkilatına nə üçün imkan

verməyiblər. Hər halda, əmin ola bilərsiniz ki, belə nöqsanlar aradan qaldırılacaqdır.

Neftdən gələn gəlirlər haqqında maraqlanırsınız. Mən bir neçə ay bundan öncə fərman vermişəm, Azərbaycanda xüsusi neft fondu yaratmışam. Neftdən gələn gəlirlərin hamısı neft fonduna toplanacaq, Azərbaycanın sosial inkişafı üçün, bazar iqtisadiyyatını inkişaf etdirmək, iş yerləri açmaq üçün istifadə olunacaqdır. Yəni gəlirləri ancaq insanlara verib onların maddi vəziyyətini yaxşılaşdırmaq yox, istehsal yaratmaq, başqa imkanlar yaratmaq lazımdır ki, onlar işləsinlər, daha çox gəlir gətirsinlər və insanlar bu gəlirdən istifadə etsinlər.

Sual: Mən parlament sədrinin birinci müavini, Çeçenistan nümayəndə heyətinin rəhbəri Silan Beşayevəm. Cənab Əliyev, Sizi Amerikada görməyimizə şadıq. Sizə bir sual vermək istərdim: Rusiya qoşunlarının Çeçenistandakı fəaliyyətini necə qiymətləndirirsiniz və bu münaqişənin həlli perspektivini necə görürsünüz? Sağ olun.

Cavab: Siz mənə çox çətin sual verirsiniz. Mən bu günlər bu barədə çox danışmışam. Biz separatçılığın, terrorizmin və cürbəcür cinayətlərin əleyhinəyik. Çeçen xalqına böyük rəğbətımız var. Çeçen xalqı Qafqazın dəyərli xalqlarından biridir və çeçen millətinə həmişə hörmət etmişik. Məshədov Çeçenistanda prezident seçildəndən sonra Azərbaycanla Məshədov arasında çox mehriban əlaqələr olmuşdur. Ancaq müharibə də var, Rusiya öz ərazi bütövlüyünü təmin etmək, özünə məxsus olan Çeçenistan ərazisində hakimiyyətini bərpa etmək istəyir. Gələcəyi haqqında isə, güman edirəm ki, bunu gözləmək lazımdır.

Sual: Cənab Prezident, Siz həm Sovet İttifaqı dövründə, həm də ondan sonra beynəlxalq münasibətlər sahəsində çox böyük təcrübə toplamış və çox böyük, dəyərli nailiyyətlər əldə etmiş bir şəxs kimi dünyada tanınırsınız. Bu gün burada, Cons Hopkins Universiteti Beynəlxalq Tədqiqatlar İnstitutunun tələbələri qarşısında çıxış edərkən gələcəkdə beynəlxalq münasibətlər sahəsində mütəxəssis olmaq istəyən gənclərə bu elmin böyük bilicisi kimi hansı tövsiyələri, məsləhətləri verərdiniz?

Cavab: Bu barədə çox demək olar. Birincisi, çox məmnuniyyətlə bildim ki, Cons Hopkins Universitetinin Beynəlxalq əlaqələr hissəsində Qafqaz və Asiya ölkələri üzrə bir institut yaranıb. Mən bunu alqışlayıram və öz tərəfimizdən bu institutun inkişaf etməsi üçün lazımi yardımlar etməyə hazırıq.

Mərkəzi Asiyanın öyrənilməsinə gec başlanıbdır. Amma, necə deyirlər, heç olmamaqdansa, gec olması yaxşıdır. Ona görə də mən arzu edərdim ki, Qafqaz və Asiya institutunun tələbələri həqiqətən, bizim bölgəyə çox diqqət versinlər, bizim ölkələrin xüsusiyyətlərini öyrənsinlər, xalqların ənənələrini, mentalitetini, keçmişini öyrənsinlər. Çünki Qafqaz elə bir yerdir ki, orada bir-birindən hədsiz fərqli olan xalqlar yaşayır. Bu xalqların hər birinin özünəməxsus dili var, mentaliteti, xüsusiyyəti var. Bunları öyrənmək lazımdır.

Amerikada bəziləri belə hesab edirlər ki, bütün ölkələrdə hər şey Amerikada olduğu kimi olmalıdır. Bu, səhv düşüncədir. Çünki Amerika inkişaf etmiş ölkədir. Doğrudur, onun dərin keçmiş tarixi yoxdur. Amma qısa bir zamanda, 200 il içərisində çox böyük nailiyyətlər əldə edibdir. Ölkələr də var ki, çox qədim tarixi var, özünəməxsus ənənələri, mənəvi dəyərləri var, amma hələ ki, Amerika cəmiyyətinin səviyyəsinə qalxa bilmirlər. Bu, bəlkə də lazım deyil - çünki əgər hamı bir cür olsaydı, hamı bir rəngdə, bir paltarda olsaydı, bu, maraqlı olmazdı: dünyada paltar müxtəlifdir və bu müxtəlifliyi qəbul etmək lazımdır.

Qafqazın özündə, Asiyanın özündə həddindən çox müxtəliflik var. Əgər sizin tələbələr bunları dərinlən öyrənsələr, onda çox yaxşı mütəxəssis olacaqlar.

Sual: Cənab Prezident, mənim adım Fatihdir, türkmən. Öncədən bildirmək istəyirəm ki, bütün türklər Azərbaycanı bu münaqişədə axıradək dəstəkləyirlər. Cənab Prezident, mənim sualım əsasən Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi ilə əlaqədardır. Siz bu münaqişə barədə



danışarkən Ermənistanla Dağlıq Qarabağ arasında dəhliz olmasının mümkünlüyünə toxundunuz. Bilmək istədim ki, Azərbaycanın əsas ərazisi ilə Naxçıvan arasında Mehri rayonundan dəhlizin olmasına necə baxırsınız? Çünki biz istədik ki, belə bir dəhliz vasitəsilə Azərbaycanla Türkiyə, bütün türk dünyası bir-birini qucaqlasın. Bu dəhliz barədə fikirlərinizi bilmək bizim üçün maraqlı olardı.

Cavab: Bu barədə mənim fikrim çox aydındır: əgər Dağlıq Qarabağdan Ermənistanla dəhliz veriləcəksə, onda Azərbaycandan da Naxçıvana dəhliz olmalıdır.

Sual: Cənab Prezident, mən universitetimizin beynəlxalq münasibətlər institutunda çalışıram. Cənab Prezident, noyabr ayında Siz Cənubi Qafqazda Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq paktının yaradılması barədə təkliflə çıxış etmisiniz. O vaxtdan bəri bu təklif həm Türkiyədə, həm də Azərbaycanda müxtəlif baxışlardan müzakirə olunmaqdadır. Bilmək istədik ki, bu təklif Moskva və Vaşinqton tərəfindən necə qarşılanıbdır?

Cavab: Bilirsiniz, mən həqiqətən bu təklifi İstanbulda, ATƏT-in zirvə görüşündə irəli sürmüşəm. Bu təklifi irəli sürərkən dedim ki, mən Amerika Birləşmiş Ştatlarına müraciət edirəm, Avropa Birliyinə, ATƏT-ə müraciət edirəm, Rusiyaya, Türkiyəyə və Qafqazda sülhün, təhlükəsizliyin yaranması üçün marağı olan başqa ölkələrə müraciət edirəm ki, hamınız bir yerdə Cənubi Qafqazda sülhün, təhlükəsizliyin və əməkdaşlığın yaranmasını təmin edəsiniz.

Bu, asan məsələ deyildir. Hələ deyə bilmərəm ki, biz buna böyük dəstək almışıq. Amma güman edirəm, bu, elə bir məsələdir ki, biz buna mütləq nail olmalıyıq.

Pol Volfoviç: Mən daha iki suala icazə verəcəyəm. Hesab edirəm ki, biz insanların şam yeməyi vaxtı ilə rəqabətə giririk. Amma istəyirəm ki, bu tədbirdən sonra Prezidentin bəzi iştirakçılarla qeyri-rəsmi söhbət etməsinə də vaxt qalsın.

Sual: Mənim adım Alan Nurdur. ABŞ-Türkmənistan Biznes Şurasının sədriyəm. Cənab Prezident, bəzi ehtimallara görə Sizin hökumətiniz Türkmənistan qazının Türkiyəyə ixrac olunması üçün nəzərdə tutulan Transxəzər qaz kəmərinə dəstək verir. Bilmək istədik ki, Sizin bu layihədə iştirakınız, onun əhəmiyyəti barədə fikirləriniz nədən ibarətdir? Qonşu dövlətlərlə bu sahədə hansı danışıqlar aparırsınız?

Cavab: Birincisi, demək istəyirəm ki, Türkmənistan və siz bu barədə çox gecikmisiniz. Artıq bir neçə ildir ki, bu məsələ gündəlikdədir. Amma, nədənsə, Türkmənistanın rəhbərliyi, mənim dostum, Prezident Saparmurad Niyazov bu barədə qəti qərar qəbul etməmişdi. Nəhayət, keçən ilin noyabr ayında ATƏT-in İstanbul zirvə görüşü zamanı Transxəzər qaz kəməri haqqında müqavilə imzalandı. Onu Türkmənistan, Azərbaycan, Gürcüstan, Türkiyə imzaladılar. Prezident cənab Bill Klinton da bunu dəstəklədi. Bu barədə bizim başqa fikrimiz ola bilməz. Amma eyni zamanda biz istəyirik ki, gələcəkdə həmin qaz kəməri ilə Azərbaycan qazı da ixrac olunsun. Bu, mümkündür və Prezident Niyazov da bu fikri dəstəkləyir. Ona görə indi iş sizdən asılıdır - bundan sonra da gecikdirəcəksiniz, yoxsa sürətləndirəcəksiniz?

Sual: Mən bu universitetdə İslam hərəkatının təmsilçisiyəm. Bizim hərəkatın rəhbəri cənab Jan Kopari dünyanın müxtəlif bölgələrində, əsasən Amerika Birləşmiş Ştatlarında İslam barədə stereotiplərə qarşı mübarizə məqsədi ilə ənənəvi İslamın öyrənilməsi ilə məşğuldur. Yəni bizim məqsədimiz stereotiplərdən yaxa qurtarıb həqiqi, ənənəvi İslamın tədrisi ilə məşğul olmaqdır. Məlumdur ki, müxtəlif İslam təriqətləri Qafqazda və Mərkəzi Asiyada da yayılmışdır. Bilmək istədik ki, Siz də ölkənizdə belə çətinliklərlə rastlaşırsınızmı və bu barədə fikirləriniz nədən ibarətdir?

Cavab: Birincisi, mən demək istəyirəm ki, Azərbaycan dövləti demokratik prinsiplərə söykənərək Azərbaycanda vicdan azadlığını təmin edir. Azərbaycanda üç konfessiya - İslam,

pravoslav xristian və yəhudi konfessiyaları bərabər fəaliyyətdədir və bir-biri ilə çox dostdurlar. Bəzən bu üç konfessiyanın başçıları birlikdə mənimlə görüşə gəlirlər. Yəni dini nöqteyi-nəzərdən konfessiyalar arasında heç bir ziddiyyət yoxdur.

Eyni zamanda, Azərbaycanda bəzi missionerlərin fəaliyyətinə də etiraz etmirik. Doğrudur, bir neçə ay bundan öncə Azərbaycanda bəzi missionerlərə qarşı polis tərəfindən müəyyən qanunsuz hərəkətlər olmuşdur. Mən dərhal bunların qarşısını aldım və bəyan etdim ki, Azərbaycanda hər bir konfessiya bərabər hüquqa malikdir. Ancaq eyni zamanda, biz terrorizmi, düşmənçiliyi və yaxud zorakılığı təbliğ edən təriqətlərin tərəfdarı deyilik. Hesab edirik ki, insanların bəzi maddi çətinliklərinə, yaxud başqa asılılıqlarına görə onlardan sui-istifadə edib zorla hansısa bir təriqətə cəlb etmək olmaz. Vicdan azadlığı prinsipi bizim əsas prinsiplərimizdəndir.

Pol Volfoviç: Cənab Prezident, vaxt ayırdığınıza görə Sizə çox təşəkkür edirik. Bildiyimizə görə, Siz bizim məktəbimizə hədiyyə vermək istəyirsiniz. Bir halda ki, televiziya kameraları buradadır, onu edək.

Heydər Əliyev: Mən sizin universitetə Azərbaycanın məşhur rəssamlarından birinin Bakı mənzərəsini əks etdirən rəsm əsərini verirəm. Güman edirəm ki, bu, sizin universitetdə Azərbaycana, Bakını daim xatırladacaqdır.

Hörmətli xanımlar və cənablar! Mən sizinlə bu görüşümdən həddən ziyadə məmnun olduğumu bir daha bildirirəm. Məni səbrlə dinlədiyinizə görə sizə təşəkkür edirəm. Verdiyiniz suallar çox maraqlı idi. Onlar mənə imkan verdi ki, sizə daha da geniş məlumatlar verim. Bu görüşü təşkil etdiyinə görə səfir Volfoviçə təşəkkür edirəm. Sizə təşəkkür edirəm və hamınızı Azərbaycana dəvət edirəm. Sağ olun.

Tanınmış siyasətçilər, institutun əməkdaşları, diplomatlar, kütləvi informasiya vasitələrinin nümayəndələri Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə yaxınlaşaraq səmimi, dərin məzmunlu, əhatəli nitqinə və suallara dolğun cavablarına görə ona təşəkkür etdilər, dövlətimizin başçısı ilə görüşdən məmnun olduqlarını vurğulayaraq ona böyük hörmət və ehtiramlarını bildirdilər, cansağlığı arzuladılar. Görüş iştirakçılarından bəziləri respublikamızın Prezidentinə sual vermək fərsətindən də istifadə edirdilər. Onlardan birinin "Siz Əliyev dövründə Azərbaycanın gələcəyini necə görürsünüz?" sualına cavabında Prezident Heydər Əliyev dedi ki, "elə Əliyev dövrüdür, Əliyev dövrü davam edəcəkdir".

Azərbaycanın xalq şairi Osman Sarıvəllinin oğlu dövlətimizin başçısını səmimi salamlayaraq özünü təqdim etdi. Prezident Heydər Əliyev onun fəaliyyəti ilə maraqlandı, Osman Sarıvəllinin Bakıda keçirilmiş yubileyini xatırlatdı.

Dövlətimizin başçısı Rusiya jurnalistinin sualına da cavab verərək dedi: İndi Rusiyanın demokratik dövlət kimi inkişaf etməsi üçün çox əlverişli dövrüdür. Putin çox gözəl təsir bağışlayır. Hesab edirəm ki, onun prezident seçilməsi nəticəsində Rusiyanın özünün inkişafında, Rusiya ilə digər ölkələr arasında, o cümlədən keçmiş sovet respublikaları arasında daha normal, daha səmimi münasibətlər yaranmasında yeni, çox əlverişli mərhələ başlayacaqdır.

Rəssam Kamil Nəcəfzadənin qızı özünü təqdim edərək bildirdi ki, dövlətimizin başçısının universitetə bağışladığı rəsm əsərinin müəllifi onun atasıdır. Prezident Heydər Əliyev ona dedi ki, mən bilsəydim, deyərdim ki, rəssamın qızı buradadır.

Cənab Pol Volfoviç Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə bir daha minnətdarlığını bildirərək onunla səmimi sağollaşdı.

AMERİKA - AZƏRBAYCAN TİCARƏT PALATASINDA

Fevralın 15-də Amerikada işgüzar səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyevin şərafına Vaşinqtonda Amerika-Azərbaycan Ticarət Palatası tərəfindən rəsmi qəbul təşkil edildi.

Rəsmi qəbulda iştirak edən ABŞ dövlət departamentinin yüksək vəzifəli şəxsləri, Konqresin sabiq və hazırkı üzvləri, görkəmli dövlət və hökumət xadimləri, ictimai-siyasi xadimlər, Vaşinqtonun xarici siyasət strategiyasının müəyyənləşdirilməsində xüsusi rolu olan diplomatlar, beynəlxalq təşkilatların, nüfuzlu maliyyə və iqtisadi qurumların, şirkətlərin rəhbərləri Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi hərarətlə qarşıladılar, dövlətimizin başçısına yaxınlaşaraq öz hörmət və ehtiramlarını bildirdilər.

Respublikamızın rəhbəri Heydər Əliyev onların hər biri ilə səmimiyyətlə söhbət etdi, ölkəmizdəki ictimai-siyasi vəziyyət, hüquqi, demokratik, dünyəvi dövlət quruculuğu sahəsində görülən işlər, islahatların həyata keçirilməsi, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə həlli üçün ATƏT-in Minsk qrupu çərçivəsində və birbaşa aparılan danışıqların gedişi barədə onlara ətraflı məlumatlar verdi.



Rəsmi qəbulda iştirak edənlər Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin Vaşinqtona işgüzar səfərinə Amerikada hədsiz maraq göstərildiyini və böyük əhəmiyyət verildiyini nəzərə çarpdırdılar. Onlar görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyev ilə görüşüb, dövlətimizin başçısının bu və ya digər məsələlər barədə fikirlərini öyrənmək arzusunda olduqlarını bildirdilər.

Rəsmi qəbulu Amerika-Azərbaycan Ticarət Palatasının həmsədri Rza Vəziri açdı.

Amerika-Azərbaycan Ticarət Palatasının həmsədri Rza Vəzirinin çıxışı

- Zati-aliləri!

Hörmətli səfirlər, xanımlar və cənablar!

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Zati-aliləri cənab Heydər Əliyevi Amerika Birləşmiş Ştatlarında şəxsən öz adımdan və Amerika-Azərbaycan Ticarət Palatası adından salamlayıram.

Biz öz ölkəsinin möhkəmlənməsində böyük dövlət idarəçiliyi məharəti göstərən Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev ilə bu axşam bir yerdə olmaqdan böyük şərəf duyuruq. Prezident Heydər Əliyev öz dövlətini uğurla irəli apararaq sivil dövlətlər içərisində onu bərabər hüquqlu üzv etmişdir.

Biz həm də ona görə şərəf hissi duyuruq ki, Prezident Heydər Əliyev Amerika Birləşmiş Ştatları ilə həmrəydir, Azərbaycan Amerika ilə tərəfdaş bir ölkədir. Prezident Heydər Əliyev Azərbaycanda Amerika biznesinin çəkisini artırmaq yolunda əzmlə çalışır.

Biz burada Prezident Heydər Əliyevi salamlayaraq, eyni zamanda onun əldə etdiyi nailiyyətləri təntənə ilə qeyd edirik. Bu nailiyyətlərin nəticəsidir ki, Amerika Birləşmiş Ştatları ilə Azərbaycan arasında bütün sahələrdə qarşılıqlı anlaşma gündən-günə daha da möhkəmlənir.

Xanımlar və cənablar!

Mən xüsusilə məmnunam ki, cənab İlham Əliyevi və xanım Mehriban Əliyevanı Amerika Birləşmiş Ştatlarında salamlayıram. Mən eyni zamanda, səfir Hafiz Paşayevi, Azərbaycan səfirliyinin əməkdaşlarını, Konqres üzvü xanım Karen Makkartini, doktor Zbiqnev Bjezinski¹⁹, Amerika biznesinin Azərbaycanda inkişafının güclü dəstəkçisi, bizim yaxın dostumuz doktor Yan Kalitskini və başqalarını salamlayıram. Onların hamısına minnətdaram ki, bizim bu axşamkı təntənəmizin iştirakçısına çevrilmişlər.

Mən Amerika Beynəlxalq Qrupuna, "Avieşn lizinq" qrupuna, "Ey-Di-Er" qrupuna, "Bi-Pi/Amoko", "Şevron", "Konoko", "Eksson/Mobil", "Frontera Resursez", "Over Enerci", "Monkrit doyl", "Motorola", "Bi-Si-Ci-Si" şirkətlərinin və Amerika tərəfindən bugünkü axşamda iştirak edən digər şirkətlərin rəhbərlərinə minnətdarlığımı bildirirəm.

Verilən dəstək nəticəsində Amerika-Azərbaycan Ticarət Palatası öz fəaliyyəti dairəsindən kənara çıxmış və genişlənərək Azərbaycanın inkişafı üçün böyük əhəmiyyət daşıyan digər missiyaları yerinə yetirməyə başlamışdır.

Cənab Prezident, biz bundan əvvəl də zati-alinizlə bir sıra tədbirlərdə görüşmək şərafinə nail olmuşuq. Biz Azərbaycanın inkişafı üçün əlimizdən gələni edirik. Biz azərbaycanlı qaçqın uşaqların təhsil işinə xüsusi xidmət göstəririk.

Cənab Prezident, ötən ilin aprelində Vaşinqtonda Sizin şərafınıza verilən ziyafət zamanı biz 30 min dollar vəsait toplamağa müvəffəq olduq. Bu vəsait beynəlxalq "Nicat" təşkilatına köçürüldü. Həmin vəsaitin hesabına Azərbaycanda qaçqın uşaqlar üçün məktəb tikilməli idi.



Bu gün böyük məmnuniyyətlə xəbər verirəm ki, beynəlxalq "Nicat" təşkilatı Azərbaycanda qaçqın düşərgəsində bu məktəbin tikintisini başa çatdırmışdır. Azərbaycanda qaçqın düşərgələrində bundan əlavə 18 məktəb binası yenidən təmir olunub istifadəyə verilmişdir. Amerika-Azərbaycan Ticarət Palatasının sponsorluğu ilə qaçqın düşərgələrində bu il daha bir neçə məktəb tikilib istifadəyə veriləcək və onların sayı 22-yə çatdırılacaqdır.

Cənab Prezident, Amerika-Azərbaycan Ticarət Palatası Azərbaycan vətəndaşlarına yardım etmək imkanına malik olduğundan qürur hissi keçirir. Bizim gördüyümüz bütün bu işlərin hamısı Siz zati-alilərinin adı ilə bağlıdır. Çox sağ olun ki, Amerika Birləşmiş Ştatlarının şirkətlərinə bu imkanı yaratmışınız və onların işinə dəstək verirsiniz.

Cənab Prezident, bu il biz öz fəaliyyətimizi daha da genişləndirərək həmin məktəbləri dərslilər və müxtəlif avadanlıqla təchiz etməklə məşğul olacağıq. Dünya Bankı artıq bizə dərs ləvazimatının ilk dəstini vermişdir. Amerika-Azərbaycan Ticarət Palatasının bu işdə mövqeyi qətidir və biz bu sahədəki fəaliyyətimizə bundan sonra da sadıq olacağıq.

Mən palatamızın bir üzvünün əvəzsiz xidmətlərini xüsusilə qeyd etmək istəyirəm. Bu, "Brayting Locistik" şirkətidir. Həmin şirkət Texas ştatının Hyuston şəhərində bizə xüsusi bir anbar ayırmışdır. Biz Azərbaycana göndərəcəyimiz yardımların hamısını həmin anbara yığır, sonra Bakıya yola salırıq. "Brayting Locistik" şirkəti işgüzar əlaqədə olduğu bütün şirkətlərə məktub göndərərək onlardan xahiş etmişdir ki, Azərbaycana mümkün dərəcədə yardım göstərsinlər.

Xanımlar və cənablar, mən böyük məmnuniyyətlə sizdən xahiş etmək istəyirəm ki, "Brayting Locistik" şirkətinin prezidenti cənab Tom Makkoytu alqışlarla salamlayasınız.

Cənab Prezident!

Amerika-Azərbaycan Ticarət Palatası ölkələrimiz arasında qarşılıqlı surətdə faydalı əlaqələri inkişaf etdirmək məqsədi ilə əzmlə çalışır. Biz keçən il 1 milyon dollar vəsait toplamağa müvəffəq olduq. Bu vəsaitdən Harvard Universitetinin²⁰ Con Kennedi adına Dövlət İdarəçiliyi məktəbində təhsil alan azərbaycanlı tələbələrə Xəzər tədris proqramı çərçivəsində yardım kimi istifadə ediləcəkdir. Bu, palatanın indiyə qədər gördüyü ən mühüm işlərdən biridir. Bununla da biz Harvard Universiteti ilə Amerika-Azərbaycan Ticarət Palatası arasında uzunmüddətli tərəfdaşlığın əsasını qoyuruq. Bu gün biz bu tərəfdaşlığı və Xəzər tədris proqramını məmnuniyyət hissi ilə qeyd edirik.

Mən Harvard Universitetində Xəzər tədris proqramının direktoru doktor Qrem Eliasonu böyük məmnuniyyətlə sizə təqdim edirəm. O həm də Harvard Universitetində elm və beynəlxalq təhsil məsələlərinə rəhbərlik edir. Cənab Eliason bugünkü axşamın aparıcısı olacaqdır.

Cənab Prezident, bir daha Sizə müraciət edərək bildirirəm ki, Sizin burada olmağınızdan biz böyük şərəf hissi duyuruq.

Harvard Universitetində Xəzər Tədris Proqramının direktoru doktor Qrem Eliasonun çıxışı

- Cənab Prezident!

Azərbaycandan olan hörmətli qonaqlar!

Möhtərəm səfirlər, xanımlar və cənablar!

Biz şərəf hissi duyuruq ki, Harvard Universitetində bu ildən etibarən Azərbaycanla bağlı tədris proqramı həyata keçiriləcəkdir.

Hörmətli Prezident, mən Sizi səmimiyyətlə salamlayıram. Bildirmək istəyirəm ki, biz bu gün böyük məmnuniyyət hissi keçiririk. İcazə verin, Xəzər tədris proqramı və Azərbaycan təşəbbüsləri haqqında sizə məlumat verim. Sonra mənim dostum, doktor Bjezinski bütün bunları coğrafi-siyasi baxımdan daha geniş izah edəcəkdir.

Xəzər tədris proqramı Harvard Universiteti ilə Amerika-Azərbaycan Ticarət Palatasının və regionda fəaliyyət göstərən ABŞ şirkətlərinin birgə səyi nəticəsində yaranmışdır. Məqsəd Xəzər regionu mövzusunun iti bucaq altında, qabarıq şəkildə diqqət mərkəzinə çəkməkdir. Bizim məqsədimiz çoxtərəfli və mürəkkəbdir. Lakin icazə verin, fikrimi sadə şəkildə izah edim.

Hər şeydən əvvəl, bizim məqsədimiz Xəzər regionunu Amerika siyasəti baxımından təhlil etməkdən, bu bölgənin əhəmiyyətini Amerika hökumətinə, Konqresə, geniş kütləyə çatdırmaqdan ibarətdir. Hələ ötən ilin oktyabr ayında bu təşəbbüs müzakirə olunarkən mən Amerika-Azərbaycan Ticarət Palatasının üzvləri qarşısında çıxış etdim və bu məsələnin Amerika Birləşmiş Ştatları Konqresinə çatdırılması yolları barədə öz fikirlərimi söylədim. Mən Xəzər regionu ilə bağlı üç mühüm məsələni ön plana çəkdim. Dedim ki, əgər biz bu təşəbbüsü irəli sürərək bu heyətdə buraya toplaşmışıqsa, çox keçməz ki, Xəzər regionunun İran körfəzi kimi vacib bir coğrafi-siyasi region olması Amerika siyasətçilərini özünə cəlb edər. Birinci sadə qənaətimiz belədir.

Azərbaycanda savadlı və ümidverici gənclərə imkan yaradılmalıdır ki, onlar Harvard Universitetindəki Con Kennedi adına Dövlət İdarəçiliyi məktəbində tədris proqramı keçsin-



lər. Gözləmək olar ki, onlar tədris müddətini başa vurduqdan sonra geriye dönərək Azərbaycanın ümidverici gələcəyində mühüm rol oynayacaqlar.

Xəzər Tədris Proqramının üç əsas komponenti vardır. Bunlar tədqiqat, məqsədyönlü əlaqələr və təhsil komponentləridir. Tədqiqat komponenti ilə biz üç məqsədə çatmaq əzmindəyik:

Birincisi, Amerika Birləşmiş Ştatlarının regionda milli maraqları tədqiq edilməli və "nəyə görə Amerika bu region haqqında düşünməlidir, bu region nə qədər əhəmiyyət daşıyır" suallarına cavab verilməlidir.

İkincisi, Xəzər hövzəsində yerləşən ölkələrin və bu ölkələrə birbaşa təsir edə biləcək digər dövlətlərin spesifik siyasi reallıqlarının nə dərəcə maraq doğurması məsələsi diqqət mərkəzində durmalıdır.

Üçüncüsü, Amerika Birləşmiş Ştatlarının bu ölkələrlə bağlı iqtisadi, siyasi və təhlükəsizlik strategiyası dəqiq müəyyənləşdirilməlidir.

Xəzər Tədris Proqramı üzrə səmərəli nəticəyə nail olmaq üçün biz iki variantdan istifadə edirik: həm universitetin beyin mərkəzi hesab edilən professorlar, həm də Vaşinqtonda fəal siyasətlə məşğul olan ABŞ hökumətinin üzvləri və siyasi dairələrin nümayəndələri bu işə cəlb ediləcəklər.

Bu regionla bağlı maraq və narahatlıqlar, amerikalıların rifahı baxımından bu bölgənin nə dərəcədə əhəmiyyət daşıdığı geniş müzakirə olunacaqdır. Məsələn, bizi maraqlandıran əsas məsələlərdən biri təhlükəsizlik məsələsidir. Harvard Universitetinin beynəlxalq əlaqələr üzrə araşdırmalarında bu məsələ çox mühüm yer tutur. Rusiya ilə Çexistan arasındakı

müharibənin Xəzər regionuna nə dərəcədə təsir edə bilməsi, bu müharibənin Gürcüstana, Azərbaycana və ümumilikdə Qafqaza necə təsir göstərməsi məsələlərinin öyrənilməsi çox vacibdir. Eyni zamanda bu regionun milli, etnik mövqeləri haqqında fikir mübadiləsi aparmaq amerikalılar üçün müstəsna dərəcədə əhəmiyyətli ola bilər. Bizim universitetdə regiona yaxşı bələd olan mühazirəçilərin çıxışlarını dinlədikdən sonra amerikalıların əksəriyyətinə məlum olmuşdur ki, İranda çoxmilyonlu azərbaycanlı icması yaşayır. Bu, yalnız bir misaldır. Regionda bizə məlum olmayan belə hallar çoxdur.

Xəzər Tədris Proqramının, Azərbaycan təşəbbüsünün komponentlərindən biri də odur ki, Azərbaycanın gələcək liderləri bu proqrama qoşulub təhsil ala bilərlər. Biz çox xoşbəxtik ki, Azərbaycanı təmsil edən tələbələrimiz olmuşdur. Prezidentin tərcüməçisi Rauf Hüseynov həqiqətən elə tələbələrəndir ki, biz onunla fəxr edirik. Biz yüksək keyfiyyətlərə malik növbəti tələbələrə böyük ümidlə gözləyirik.

Qeyd etdiyim kimi, bu proqram 1999-cu ilin oktyabrında fəaliyyətə başlamışdır. Biz artıq birinci rübü başa vurmuşuq. Bu müddətdə biz tədris proqramının gündəliyini müəyyən etmişik. Həmkarım Melise Kaar ilk namizədlərlə müsahibələr keçirmişdir. Biz proqramın gələcək konturlarını müəyyənləşdirmişik. Mühazirəçilər artıq Harvard Universitetində çıxış ediblər. Ötən il İlham Əliyev də bizim universitetdə mühazirə oxumuşdur. Onun çıxışı burada böyük marağa səbəb olmuşdur.

Biz bu yaxınlarda Konqres üzvlərinin də iştirakı ilə brifinq təşkil etdik. Daha doğrusu, bu brifinq Amerikanın Azərbaycana yeni səfiri təyin edildikdən sonra keçirildi. Bizim təşkil etdiyimiz digər seminar və mühazirələr də maraqla qarşılandı. Bu seminarla Vəfa Quluzadə də mühazirə oxudu. O, "Azərbaycan və regionda təhlükəsizlik məsələsi" mövzusunda çıxış etdi.

İcaza verin, sizə bir daha minnətdarlığımı bildirim. Bu işdə fəallıq göstərən şirkətlərə Amerika-Azərbaycan Ticarət Palatası adından təşəkkür edirəm ki, onlar bu proqramın həyata keçirilməsinə kömək etmişlər. Mən bəzi şirkətlərin adlarını xüsusi çəkmək istəyirəm. Mən "Eksson", "Mobil", "Şevron", "Si-Si-Si", "İ-Ti-Pi-Em" şirkətlərinə minnətdaram.

Azərbaycan ənənəsinə uyğun olaraq çıxışımı sağlqla bitirirəm. Hamınızdan xahiş etmək istəyirəm ki, ayaqüstə bu bədələri Prezident Heydər Əliyevin və Prezident Bill Klintonun şərəfinə, Xəzər Tədris Proqramının, Amerika-Azərbaycan əlaqələrinin uğurla inkişaf etməsinin və bu iki böyük xalqın gələcəyinin şərəfinə qaldırasınız.

Qrem Eliason: İndi isə mən böyük məmnuniyyətlə növbəti natiqimizi Sizə təqdim etmək istəyirəm. O, Prezident Karterin dövründə milli təhlükəsizlik məsələləri üzrə müşavir vəzifəsində çalışmış doktor Zbiqnev Bjezinski. Əvvəlcədən deyirəm, mən fəxr edirəm ki, cənab Bjezinski Harvard Universitetində təhsil almış, burada tələbə olmuş, daha sonra müəllim kimi çalışmışdır. Lakin Harvard Universitetinin təəssüfünə baxmayaraq, o, universitetdən ayrılıb Vaşinqtonda dövlət işində çalışmağı qərara aldı. Cənab Bjezinski eyni zamanda, Strateji və Beynəlxalq Araşdırmalar Mərkəzinə rəhbərlik etmişdir. O, Cons Hopkins Universitetinin Pol Nitz Mərkəzində Amerika xarici siyasət professoru rütbəsini qazanmışdır. Biz universitetimizdə cənab Bjezinskinin mühazirələrini həmişə böyük məmnuniyyət hissi ilə dinləmişik.

ABŞ-da strateji araşdırmalarla məşğul olanlardan hələ heç kim yeni müstəqillik qazanmış ölkələrin nə dərəcədə böyük əhəmiyyətə malik olmasını doktor Bjezinski qədər aydın, qabarıq nümayiş etdirə bilməmişdir. Beləliklə, çox şadiq ki, Zbiqnev Bjezinski bizim aramızdadır.

**Amerika Prezidentinin milli təhlükəsizlik məsələləri
üzrə keçmiş müşaviri, görkəmli siyasi xadim
Zbiqnev Bjezinskiyin çıxışı**

- Cənab Prezident!
Cənab İlham Əliyev!
Xanımlar və cənablar!
Hörmətli qonaqlar!

Yəqin, bəziləri gördülər ki, mən tribunaya gələndə badəmi də özümlə götürdüm. Bunun iki səbəbi vardır. Mən birincisi, bugünkü axşamın iştirakçılarına coğrafi-siyasi baxımdan daha geniş məlumat vermək, ikincisi isə sağlqla müraciət etmək istəyirəm.

Təxminən beş il bundan əvvəl - bəlkə də bir az artıq - mən Bakıya getmişdim. Həmin səfərim zamanı mən Prezident Bill Klintonun məktubunu Prezident Heydər Əliyevə təqdim etdim. Prezident Heydər Əliyev ilə biz gecə yarıya qədər müzakirələr apardıq. Həmin axşam həftənin sonu idi. Prezident Heydər Əliyev möhkəm bir qərar verdi. Qərarın məğzi ondan ibarət idi ki, Azərbaycan müstəqil bir ölkədir və dünya birliyinə qovuşmaq üçün kimdənsə asılı olmayacaqdır. Həmin qərarla bildirildi ki, Azərbaycanın enerji ehtiyatları yalnız bir boru kəməri Bakı-Novorossiysk kəməri ilə deyil, bir neçə boru kəməri ilə, o cümlədən Gürcüstan ərazisindən keçərək Qara dənizə gələn Bakı-Supsa kəməri ilə nəql ediləcəkdir. Bu, tarixi bir qərar idi. Azərbaycanın, eləcə də regionun gələcəyi üçün həmin qərarın böyük əhəmiyyəti var idi. Bu gün o tarixi qərarın əhəmiyyətini qeyd etmək xüsusilə vacibdir.

Həmin hadisədən beş il sonra Cənubi Qafqazda, eləcə də Şimali Qafqazda baş verən hadisələrə nəzər salsaq görərik ki, bu regionun dünyanın qalan hissəsi ilə əlaqələrinin iki alternativ konsepsiyası vardır. Birinci konsepsiya Xəzər regionunu, eləcə də Xəzərin digər sahilində yerləşən Mərkəzi Asiya regionunu inkişaf etdirmək üçün açıq əlaqələr yaratmağa və mümkün qədər çox dövlətin bu işdə iştirakını təmin etməyə xidmət göstərir.

İkinci konsepsiya ondan ibarətdir ki, yalnız bir dövlət regionla əlaqələrə nəzarət edəcək və yalnız bir dövlət onları tənzimləmək iqtidarında olacaqdır. Regiona nəzarətdə inhisarı itirmək, əslində, bu fikirdə olan dövlətin uduzması deməkdir.

Bunlar regionun gələcəyi üçün bir-birindən tam fərqlənən iki fundamental konsepsiyadır.

Təxminən 1995-ci ildən başlayaraq, Amerika Birləşmiş Ştatlarının bu regionla əlaqədar siyasətinin əsasını plüralizm, çoxtərəfli iştirak, qonşular da daxil olmaqla, o cümlədən Rusiya nəzərdə tutulmaqla iştirakçı tərəflərin hər birinin regionun inkişafından faydalana bilməsi ideyasına sadıqlıq təşkil etmişdir. Beləliklə, Amerika Birləşmiş Ştatlarının siyasəti yeni müstəqillik qazanmış ölkələrin - Ukraynanın, Gürcüstanın və Azərbaycanın müstəqilliyinin, eləcə də digər ölkələrin müstəqilliyinin dəstəklənməsinə yönəldilmişdir.

Belə demək düzgün olar ki, Amerika Birləşmiş Ştatlarının siyasətində strateji dəyişiklik, fikrin dəyişməsi 1994-cü ildən sonra başladı. O vaxta qədər Amerika Birləşmiş Ştatlarının mərkəzi, vacib strateji əlaqələri Rusiya ilə birbaşa qurulur, yeni müstəqillik qazanmış ölkələr isə strateji baxımdan daha aşağı səviyyəli ölkələr kimi qiymətləndirilirdi. Bu, səhv siyasət idi. O zamandan etibarən bu siyasət dəyişmişdir və Amerika Birləşmiş Ştatları yeni dövlətlərin müstəqillik ideyasına nəinki böyük ehtiramla yanaşır, eyni zamanda, onların inkişafında yaxından iştirak etməklə bərabər, yeni təşəbbüslərin ön planı çəkilməsinə də hər cür yardım göstərir. Vəzifəmiz bu vacib strategiyani daha da inkişaf etdirib irəli aparmaqdır.

Bakı-Supsa realığı çevrilibdir. Bakı-Ceyhan hər iki tərəfin məqsədidir. Bakı-Ceyhan hər iki tərəfin açıqlıq, şəffaflıq konsepsiyasına, regionun sabitliyini və çiçəklənməsini təmin

edən çoxtərəfli inkişafa sadıqlılığının nümunəsidir.

Haqqında danışdığım iki konsepsiyanın müxtəlifliyi bir çox baxımdan indi bizə Çeçenistanda baş verən faciəli hadisələrə yeni gözlə baxmağa imkan yaradır. Çeçenistan məsələsi Rusiyanın vahidliyi məsələsi deyildir. Beş il bundan əvvəl mən bəziləri ilə bu haqda mübahisə etmişəm. Çeçenistan məsələsi bəzilərinin dediyi kimi, əslində terrorizm də deyildir. Mövzu regionun öz-özünə, liderlərlə münasibətdə olmadan inkişaf edib etməyəcəyi mövzudur.

Mən qəti fikirdəyəm ki, regionla münasibətlərimizdə biz hazırda çox çətin və kövrək bir məqama çatmışıq. Regionun inkişafı ilə bağlı alternativ konsepsiyaların balansı həqiqətən pozulmuşdur və bir-biri ilə münaqişədədir. Fikrimcə, bu münaqişənin əsas təhlükəsi ondan ibarətdir ki, Rusiyanın yeni rəhbəri Putin Çeçenistanda baş verənləri Rusiyanın yalnız Şimali Qafqazda deyil, eləcə də Cənubi Qafqazda asanlıqla edə biləcəyini Amerika cəmiyyətinə aşılara bilər.

Mənə elə gəlir ki, cənab Putinin əslində üç başlıca prioriteti var. Birincisi, Rusiyanın özündə qayda-qanun, nizam-intizam yaratmaq üçün mütləq demokrat, yaxud da müəyyən mənada islahatçı olmaq vacib deyildir. İkincisi isə islahatçı olmaq heç də həmişə demokrat olmaq demək deyildir. Mən elə bilirəm ki, indi hamımız cənab Putinin böyük islahatçı, eyni zamanda demokrat olması fikri ilə bir qədər dumanlanmışıq. Demokrat olmadan da bir sıra islahatları həyata keçirmək mümkündür. Siz bilirsiniz ki, mən nəyi nəzərdə tuturam.

Digər tərəfdən, cənab Putin dünyanın qalan hissəsi ilə əlaqələri yaxşılaşdırmaq fikrində deyildir. Bu, əvvəlki prioritetlə heç də münaqişə yaratmır, əksinə, onunla ardıcılıq təşkil



edir. Çünki Rusiya indi çox zəif, əzabkeşdir və Qərblə əlaqələrə girmək onun üçün hələ tezdir. Bundan əlavə Rusiyanın Qərblə sabit əlaqələr yaratması üçün Qərb inanmalıdır ki, Rusiya hökuməti həqiqətən islahatçıdır. Bu da Rusiya hökumətinə imkan verir ki, o, üçüncü məqsədini həyata keçirsin. Bu məqsəd isə Rusiya hökuməti adından kifayət qədər aydın surətdə bəyan edilmişdir. Bildirilmişdir ki, Rusiya keçmiş Sovet İttifaqı ərazisinin əksər hissəsində öz təsirini bərpa etmək əzmindədir. Söhbət keçmiş SSRİ-nin bərpasından yox, Rusiyanın təsir gücünün və dairəsinin bərpasından gedir. Təsir gücünün və dairəsinin bərpası belə izah oluna bilər ki, digər xarici ölkələrin regiona gəlmək, burada işləmək arzusu Rusiyanın təhlükəsizliyini qorxu altına alır. Bu, Rusiyanın indiki liderləri tərəfindən kifayət qədər aydın formada izah edilmişdir.

Cənab Prezident, Sizin bu səfəriniz çox vaxtında edilən bir səfərdir. Bu, vacib bir səfərdir. Amerika Birləşmiş Ştatlarında biz gərək maraqlarımıza və öhdəliklərimizə sadıq olduğumuzu heç zaman unutmayaq. Bu maraq və öhdəliklər hamıya, bütün tərəflərə aydın surətdə çatdırılmalıdır. Vacibdir ki, regionun inkişafı ilə bağlı təşəbbüslər, məsələn, Prezident Dəmirəlin bu yaxınlarda irəli sürdüyü təklif kimi təşəbbüslər Çeçenistan hadisələrinin baş verməsindən əvvəl meydana gəlsin.

Cənab Prezident, ona görə də Sizin bu səfəriniz strateji, mən deyərdim ki, tarixi əhəmiyyətlidir.

Mən sağlqla müraciət etmək istəyirəm.

Cənab Prezident, Sizin sağlığınıza. Birləşmiş Ştatların Prezidenti ilə bağlı sağlqlı artıq deyilibdir.

Cənab Prezident, icazə verin, mən bədəmi bunun şərəfinə qaldırım ki, Sizin liderliyiniz altında Azərbaycan, eləcə də Gürcüstan regionun sabitliyi üçün müstəsna əhəmiyyətə malik müstəqil dövlətlərdir. Azərbaycanın təhlükəsizliyi və müstəqilliyində Amerika Birləşmiş Ştatlarının birbaşa milli marağı vardır. Azərbaycanın müstəqilliyi və təhlükəsizliyi şərəfinə!

Qrem Eliason: Azərbaycan ilə Amerika Birləşmiş Ştatları arasında iqtisadi və enerji münasibətlərini açıqlamaq üçün Yan Kalitskiyə söz verirəm. Yan Kalitski ticarət departamentində müşavir vəzifəsində çalışır və ABŞ hökumətinin regionda enerji və kommersiya məsələləri üzrə nümayəndəsidir. O, bundan əvvəl çox hörmətli sərmayəçi-bankir kimi fəaliyyət göstərmiş, ondan əvvəl isə senator Kennedinin köməkçisi olmuşdur.

ABŞ hökumətinin enerji və kommersiya məsələləri üzrə müşaviri Yan Kalitskinin çıxışı

- Cənab Prezident!

Biz Sizi burada, Vaşinqtonda bir daha görməyimizdən şadiq. Əminəm ki, bu səfəriniz Amerika Birləşmiş Ştatları ilə Azərbaycan arasında mövcud olan sıx əlaqələrin daha da dərinləşməsinə xidmət edəcəkdir. Azərbaycan müstəqillik qazandıqdan sonra Siz həm siyasi, həm də iqtisadi baxımdan çox nailiyyətlər əldə etmişiniz. Bu proses hələ ki, tamamlanmayıb. Lakin Azərbaycan irəliləməkdədir və geriye dönmək fikrində deyildir.

Dünən Vaşinqtonun Cons Hopkins Universitetindəki nitqinizdə eşitdik ki, Azərbaycanda neft istehsalı Birləşmiş Ştatlarda neft istehsalından xeyli əvvəl başlanmışdır. Biz bilirik ki, karbohidrogen ehtiyatlarının inkişaf etdirilməsi Sizin ölkənin keçmişində böyük əhəmiyyət daşımışdır. Ona görə də bu ehtiyatların gələcəkdə oynayacağı rolu da səbirsizliklə gözləyirik. Xüsusilə məmnunuq ki, Amerika Birləşmiş Ştatlarının şirkətləri sizin ölkənin enerji yataqlarının birgə işlənilməsində fəal tərəfdaş kimi çıxış edirlər.

Cənab Prezident, Sizin Vaşinqtona bu işgüzar səfəriniz zamanı Azərbaycanda neft və qaz hasilatının inkişafı haqqında daha geniş məlumatlar verildi. Onu da deyim ki, "Konoko" Azərbaycanda fəaliyyət göstərən Amerika şirkətləri cərgəsinə qoşulur. "Şahdəniz" yatağında qazılmış ikinci quyu təsdiq edir ki, Azərbaycan beynəlxalq qaz bazarında əsas qaz istehsalçısı kimi çıxış edəcəkdir.

Cənab Prezident, cəsarətli liderliyinizə və Şərq-Qərb boru kəməri dəhlizini yaratmaq işinə sadıq olduğunuza görə biz Sizə minnətdarıq. Biz ümid edirik ki, Sizinlə əməkdaşlığı davam etdirəcəyik və nəzərdə tutduğumuz Bakı-Ceyhan, Transxəzər boru kəmərlərinin istifadəyə verilməsinə daha da yaxınlaşırıq. Hər iki layihəyə Sizin dəstəyiniz onların uğuru üçün əsas rol oynayır. Biz eyni zamanda, regional əməkdaşlıq və artmaqda olan təhlükəsizlik sahəsində əlaqələri yüksək qiymətləndiririk. Bilirik ki, hər iki layihə regiona iqtisadi yüksəliş bəxş edəcəkdir.

Cənab Prezident, Sizin kimi, biz də ümid edirik ki, bu il Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi sülh yolu ilə həll olunacaq və Amerika Birləşmiş Ştatları fəal işləyərək sülh prosesini irəli aparmaqda davam edəcəkdir.

İcazə verin, mən 907-ci düzəlişə Amerika hökumətinin qəti etirazını bildirim. Ümid edirik ki, Konqres bu düzəlişi ləğv edəcəkdir. Biz isə öz növbəmizdə təzyiqlərimizi davam etdirəcəyik ki, bu maddə ləğv olunsun.

Cənab Prezident, icazə verin, bu səfəriniz zamanı Sizə uğur diləyim. Bu gün səhər Prezident Bill Klintonla, nazir Riçardsonla, ABŞ hökumətinin digər nümayəndələri ilə Sizin



əla görüşləriniz oldu. Arzu edirəm ki, səfəriniz uğurlu olsun.

Mən təklif edirəm ki, bədələrimizi Azərbaycanın iqtisadi rifahı və regionun iqtisadi baxımdan təhlükəsizliyi şərəfinə qaldıraq. Çox sağ olun.

Qrem Eliason: Biz indi günün əsas hadisəsinə yaxınlaşırıq. Mən Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi böyük şərəf hissi ilə Sizə təqdim edirəm.

Prezident Heydər Əliyevin dövlət strukturlarında uzun illər ərzində və görkəmli xidmətləri olmuşdur. O, ölkəsinin əslində yeni doğum tarixində və ilkin inkişaf mərhələsində xalqının həqiqi lideri kimi Azərbaycanı irəli aparmış, SSRİ-dən müstəqilliyə keçid, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsində sülh axtarışı, Qərblə və Birləşmiş Ştatlarla beynəlxalq müstəqil əlaqələr yaratmaq dövründə ölkəsini idarə etmişdir. Prezident Heydər Əliyev özünün əsl dövlət xadimi olduğunu nümayiş etdirmiş və bölgənin iqtisadi inkişafı və təhlükəsizliyi, sabitliyi yollarının axtarışında regionun digər liderləri ilə birgə çalışmış, yalnız Azərbaycanın deyil, bütünlükdə regionun gələcəyinin təminatçısı olacaq müxtəlif boru kəmərlərinin inkişaf etdirilməsində əvəzsiz xidmətlər göstərmişdir. Mən Bakı-Ceyhan boru xəttini xüsusi qeyd edirəm. Biz amerikalılar üçün bu, xüsusilə əhəmiyyətlidir. Cənab Bjezinski bu haqda öz fikirlərini artıq söylədi.

Azərbaycan Amerika Birləşmiş Ştatları ilə möhkəm əlaqələr yaratmışdır. Bu əlaqələr hökumətin hökumətlə, biznesmenlərin biznesmenlərlə, xalqın xalqla əməkdaşlığıdır.

Prezident Heydər Əliyevi burada görmək bizim üçün böyük şərəfdir və onun şərtlərini səbirsizliklə gözləyirik.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev rəsmi qəbulda geniş nitq söylədi.

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin nitqi

- Hörmətli konqresmen xanım Makkarti!

Hörmətli xanımlar və cənablar!

Hörmətli dostlar!

Mən bu gün, bu axşam sizinlə bərabər olmağımdan çox şadam və sizin hamınızı səmimi qəlbədən salamlayıram. Sizə, hər birinizə, Amerika- Azərbaycan Ticarət Palatasına yeni-yeni uğurlar arzulayıram.

Məndən öncə burada bizim çox hörmətli dostlarımız çox dəyərli nitqlər söylədilər. Hörmətli cənab Bjezinski, hörmətli səfir Eliason, hörmətli cənab Kalitski burada çox dəyərli, əhəmiyyətli sözlər dedilər. Hesab edirəm ki, bu çıxışlar artıq sizdə Azərbaycan haqqında, bizim bölgəmiz haqqında və problemlərimiz haqqında müəyyən təsəvvürlər yaradıbdır. Ancaq mən, təbii ki, Azərbaycanın Prezidenti kimi, çalışıram Azərbaycanı daha da yaxşı tanıdım. Əgər həqiqətən, səfir Eliasonun burada dediyi kimi, bəzi konqresmenlər Xəzəryanı ölkələrin xəritəsində hansı ölkənin harada olduğunu göstərə bilmirsə, demək, biz hələ çox iş görməliyik. Təbii ki, bu, burada oturanlara aid deyildir. Siz Azərbaycanı yaxşı tanıyırsınız. Ancaq mən Harvard Universitetində Xəzər hövzəsi ilə əlaqədar, Azərbaycan ilə əlaqədar yeni bir kafedranın açılmasını alqışlayıram, buna Amerika-Azərbaycan Ticarət Palatasının göstərdiyi xidmətlərə görə təşəkkür edirəm və ümidvar olduğumu bildirmək istəyirəm ki, Harvard Universitetindəki bu kafedra yaşayacaq, inkişaf edəcək və Azərbaycanı, Qafqazı, Xəzər hövzəsini Amerikaya, təkcə Amerikaya yox, dünyaya daha da çox tanıdacaqdır.

Mən bu dəfə Amerika Birləşmiş Ştatlarına işgüzar səfərə gəlmişəm və üçüncü gündür ki, Vaşinqtondayam. Bu gün Ağ evdə cənab Bill Klintonla görüşüb çox əhəmiyyətli danışıqlar



aparmışdıq. Bizim bu görüşümüzə və danışıqlarımızda Ağ evdə xanım Olbrayt, Sendi Berger və Ağ evin başqa məsul şəxsləri də iştirak edirdilər. Mən sizə bildirmək istəyirəm ki, Prezident Klinton ilə mənim görüşüm və apardığımız danışıqlar mənim üçün, Azərbaycan üçün çox böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Təbii ki, bizim müzakirə etmək üçün məsələlərimiz çoxdur. Amma biz əsasən Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həll olunması məsələlərini müzakirə etdik. Xəzər dənizinin enerji ehtiyatlarından istifadə olunması, neft hasilatının təmin edilməsi, qaz hasilatının təmin edilməsi və onların dünya bazarlarına çıxarılması, xüsusən Bakı-Ceyhan neft kəmərinin tikilməsi ilə əlaqədar müzakirələr apardıq.

Azərbaycana qarşı 1992-ci ildə Konqres tərəfindən qəbul edilmiş ədalətsiz 907-ci maddənin ləğv olunması məsələsini də yenidən müzakirə etdik. Biz Amerika-Azərbaycan əlaqələrinin inkişaf etdirilməsinə aid bir çox məsələlərə də toxunduq. Bir daha qeyd edirəm ki, mən bu görüşə çox əhəmiyyət verirəm və çox böyük ümidlər bəsləyirəm. Prezident Klinton da, mən də bu gün bəyan etdik ki, Azərbaycan ilə Amerika Birləşmiş Ştatları arasında səmimi dostluq əlaqələri var. Biz Azərbaycan olaraq Amerika Birləşmiş Ştatları ilə əlaqələrimizi genişləndirmək, inkişaf etdirmək istəyirik və Amerika Birləşmiş Ştatlarına çox böyük ümidlər bəsləyirik. Son illər Qafqaz regionu və Xəzər dənizi hövzəsi dünyanın bir çox ölkələrinin nəzər-diqqətini cəlb edibdir. Orada bir-birinə bənzəməyən iki proses gedir. Birincisi, Qafqazda hərbi münaqişələr mövcuddur və onlar insanları narahat edir. Qan tökülür, müharibələr gedir, döyüşlər gedir, çox mürəkkəb region olan Qafqazda sabitlik pozulur. Təbii ki, bunlar Qafqazın böyük imkanlarından insanların həyatı üçün istifadə olunmasına maneçilik törədir. İkinci proses - Xəzər dənizinin enerji ehtiyatlarından istifadə edilməsi və dünyanın böyük ölkələrinin, böyük dövlətlərinin neft şirkətlərinin Xəzər dənizi hövzəsində neft və qaz hasilatı işləri ilə məşğul olması və hasil olunan neftin və qazın gələcəkdə dünya bazarlarına çıxarılması prosesidir.

Sizə məlumdur ki, Azərbaycan çox qədim tarixə malik olan bir ölkədir, xalqdır. 1991-ci ildə Sovetlər İttifaqının dağılması ilə əlaqədar Azərbaycan öz dövlət müstəqilliyini elan edibdir. Son əsrlərdə ilk dəfədir ki, biz səkkiz il müddətində müstəqil, azad bir dövlət, xalq kimi yaşayırıq. Xalqımızın çoxəsrlik tarixində biz bunu ən böyük nailiyyət hesab edirik. Təbii ki, biz bu nailiyyəti, yəni dövlət müstəqilliyimizi qorumaq, möhkəmləndirmək və əlimizdə möhkəm saxlamaq istəyirik. Ancaq bu səkkiz il Azərbaycanın həyatı üçün çox mürəkkəb olubdur. Bizim həyatımızı mürəkkəbləşdirən hələ 1988-ci ildə, Sovetlər İttifaqı mövcud olduğu halda, Ermənistanla Azərbaycan arasında Dağlıq Qarabağ vilayəti ilə əlaqədar münaqişənin başlanması və onun indiyə qədər davam etməsindən ibarətdir.

Mən qeyd etdim ki, son illər Qafqazda gedən proseslərin biri bütün Qafqazı əhatə edən münaqişələrdir. Qafqazda ilk münaqişə Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ hərbi münaqişəsi olubdur. Bu, çox ağır və çox faciəli nəticələr gətirmiş münaqişədir. Qafqazda olan sonrakı münaqişələr, demək olar ki, bəlkə də bunun təsiri altında başqa bölgələrdə meydana çıxmış münaqişələrdir. Mən bu münaqişənin tarixi haqqında çox danışa bilərəm, amma sizin vaxtınızı almaq istəmirəm. Güman edirəm ki, siz bilirsiniz. Qısaca onu deyə bilərəm ki, 1988-ci ildən 1994-cü ilə qədər Ermənistanla Azərbaycan arasında müharibə gedibdir.

O illər Ermənistanla bir çox ölkələrin yardımı nəticəsində və bəzi obyektiv, subyektiv səbəblərdən Ermənistan silahlı qüvvələri Azərbaycanın torpağı olan Dağlıq Qarabağı və onun ətrafında böyük bir bölgəni işğal ediblər. İşğal olunmuş torpaqlardan bir milyondan artıq azərbaycanlı zorla sürgün edilibdir. Azərbaycanın başqa bölgələrində ağır vəziyyətdə çadırlarda yaşayırlar. İndi Azərbaycan ərazisinin 20 faizi Ermənistan silahlı qüvvələrinin işğalı altındadır.

Mənim hörmətli dostum cənab Bjezinski Azərbaycanda olarkən qaçqınlar yaşayan düşərgələrin birini ziyarət etdi. Ondan sonra mən onunla görüşəndə dediyi sözlər xatirimdədir. O dedi ki, mən dünyanın bir çox yerlərində olan qaçqınları görmüşəm - Əfqanıstanda görmüşəm, Yaxın Şərqdə görmüşəm, Afrikada görmüşəm. Bjezinski dedi ki, ancaq mən bu qədər ağır şəraitdə yaşayan qaçqınları indiyə qədər görməmişəm. Beləliklə, indi siz təsəvvür edə bilərsiniz ki, bizim xalqımızın böyük bir hissəsi nə qədər ağır şəraitdə yaşayır.

1994-cü ilin may ayında biz Ermənistanla atəşin dayandırılması haqqında saziş imzalamışdıq. İndi atəş yoxdur, qan tökülür. Amma sülh də yoxdur. Biz beş ildən artıqdır ki, məsələnin sülh yolu ilə həll olunması üçün çalışırıq. Bu məsələ ilə ATƏT və onun təşkil etdiyi Minsk qrupu məşğul olur. Minsk qrupuna dünyanın üç böyük ölkəsi - Rusiya, Amerika Birləşmiş Ştatları, Fransa rəhbərlik edir. Amma bu işlər hələ ki, münaqişənin aradan götürülməsini təmin etməyibdir.

1999-cu ildə Vaşinqtonda NATO-nun 50 illiyində olduğum zaman mən belə qərara gəldim və bunu Amerika Birləşmiş Ştatlarının dövlət departamenti çox arzu etdi və bu məsələdə xanım Olbrayt yardım etdi ki, Ermənistan Prezidenti Koçaryanla mənim aramda bilavasitə görüşlər olsun. Görüşlər başladı. Ondan sonra biz bu görüşləri Cenevrədə davam etdirdik, Yaltada görüşdük, sonra Ermənistan-Azərbaycan sərhədində bir neçə görüş keçirdik. Prezident Koçaryan və mən eyni fikri ifadə etdik ki, məsələni sülh yolu ilə həll etmək lazımdır. Bunun üçün biz belə fikrə gəldik ki, qarşılıqlı kompromislər olunmalıdır. Biz bu kompromisləri də müəyyən qədər müzakirə etdik. Amma indiyə qədər hələ son nəticəyə gələ bilməmişik və bu münaqişə ləğv edilməyibdir. Ancaq mən nikbinəm və ümid edirəm ki, biz məsələnin sülh yolu ilə həll edilməsinə nail olacağıq.

Azərbaycanın işğal edilmiş torpaqlarında yerin üstündə nə varsa, demək olar ki, hamısı dağıdılıbdir. İnsanların yaşaması və əmək fəaliyyəti ilə məşğul olması üçün çox işlər görmək lazımdır və böyük vəsait lazımdır. Dəmir yollarını, avtomobil yollarını təmir etmək lazımdır və ümid edirik ki, sülh əldə edəndən sonra Dünya Bankı, Beynəlxalq Valyuta Fondu, Avropa birliyi, dünyanın başqa maliyyə mərkəzləri bu məsələlərin həll olunması üçün lazımı vəsait ayıracaqlar.

Mən bəyan edirəm ki, əgər biz Ermənistanla Azərbaycan arasında sülh yarada bilsək, Azərbaycanın işğal olunmuş torpaqları işğaldan azad edilsə, Azərbaycanın ərazi bütövlüyü bərpa olunsun və bir milyondan artıq insan öz yerlərinə-yurdlarına qayıtsa Qafqazda sülhün, təhlükəsizliyin və əməkdaşlığın təmin olunması üçün böyük əsas yaranacaqdır.

İkinci proses, - mən dedim, - Xəzər dənizi hövzəsində gedən proseslərdir. Birincidən fərqli olaraq bu, pozitiv xarakter daşıyır və bu işlərin əsasını 1994-cü ildə məhz Azərbaycan qoyubdur. Azərbaycan Xəzər dənizindəki öz sektorunda olan zəngin neft və qaz yataqlarının istifadə edilməsi üçün dünyanın böyük neft şirkətləri ilə əlaqələr yaradıbdir, müqavilələr imzalayıbdir.

1994-cü ildə biz ilk müqaviləni imzaladıq. Amerika şirkətləri, Avropa şirkətləri, yeddi ölkəni təmsil edən 11 neft şirkəti, onların içərisində Amerika şirkətləri "Amoko", "Penzoyl", "Yunokal", "Eksson" və başqaları, eləcə də "Bi-Pi", "Statoyl", Rusiya şirkəti "Lukoil" - bu şirkətlər toplaşdı bir konsorsium yaratdılar və Azərbaycan Dövlət Neft Şirkəti ilə müqavilə imzaladılar. Amma o müqaviləni imzalamaq asan deyildi, buna çox güclü maneçiliklər vardı. Müqavilə imzalanandan sonra da onun əleyhinə çox işlər aparılırdı. Ancaq biz birlikdə bunların qarşısını ala bildik.

Burada cənab Bjezinski dedi, neftin ixracı üçün bir neft kəməri - Bakı-Novorossiysk kəməri, yəni Rusiyanın Qara dənizdə olan limanına çatan neft kəməri tikdik və təbii ki, özümüzü tamamilə təmin etmək üçün Bakı-Supsa. Gürcüstanın Qara dənizdəki Supsa limanına ikinci neft kəmərinə tikdik.

1997-ci ilin noyabr ayında həmin birinci konsorsium neftin hasilatına başladı, onun ixracına başladı. İndiyə qədər səkkiz milyon tondan çox neft hasil olunub və ixrac edilibdir.

Bundan sonra Xəzər dənizinə maraq artdı. Amerika şirkətləri, Avropa və başqa ölkələrin şirkətləri Azərbaycana gəlib birgə işləməyə başladılar. Ötən beş ildə yeni müqavilələr imzalandı. İndi artıq 19 müqavilə imzalanıbdir. Bu müqavilələrdə 30 böyük neft şirkəti iştirak edir. Həmin şirkətlər 15 ölkəni təmsil edirlər. Bu müqavilələr əsasında qoyulacaq investisiyanın məbləği təxminən 60 milyard dollardır. Bunlar 30 illiyə bağlanıbdir və ilkin hesablamalara görə 4,5 milyard ton neft hasil edilməlidir. Ancaq bizim iş təcrübəmiz göstərir ki, bundan xeyli çox olacaqdır.

Amerika Birləşmiş Ştatlarının 10 böyük neft şirkəti Azərbaycanda çalışır. Sonuncu "Konoko" şirkəti də bu yaxınlarda Azərbaycanda böyük bir yataqda "Eksson" ilə bərabər yer aldı. Bu müqavilələrin icrası üçün təxminən üç milyard dollar sərmayə qoyulubdur. Bunun 50 faizindən çoxu Amerika Birləşmiş Ştatlarının şirkətlərinə məxsusdur. Ümumən, indi Azərbaycanda Amerika Birləşmiş Ştatlarının yüzdən yuxarı müxtəlif şirkətləri fəaliyyət göstərir.

Beləliklə, Azərbaycan Xəzər dənizini dünyaya açdı, Xəzər dənizinin zəngin yataqlarından istifadə edilməsi üçün əməli işlər gördü. İndi Xəzər dənizinin başqa sektorlarında da -Qazaxıstan sektorunda da, Türkmənistan sektorunda da, Rusiya sektorunda da artıq bu işlər görülür. Təbiidir ki, bu qədər miqdarda nefti ixrac etmək üçün iki neft kəməri yetərli deyil. Ona görə də biz beş ildir ki, Bakı-Ceyhan neft kəmərinə çəkmək üçün səylər göstəririk və nəticədə keçən ilin noyabr ayında İstanbulda ATƏT-in zirvə görüşü zamanı biz Bakı-Ceyhan neft kəmərinin tikilməsi haqqında saziş imzaladıq. Bu sazişi Türkiyə, Azərbaycan, Gürcüstan, Qazaxıstan imzaladılar. Qazaxıstan da öz ərazisində hasil olunacaq neftin bir hissəsini Bakı-Ceyhan neft kəməri ilə ixrac etmək istəyir. Həmin sazişi Amerikanın Prezidenti cənab Bill Klinton da imzaladı.

Bu, beş il müddətində görülən işlərdir. Amma Xəzər dənizinin imkanları böyükdür. Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda müəyyən olunmuş təxminən 120-130 neft və qaz yatağı vardır.

Mən bu gün deməliyəm ki, əgər Amerika Birləşmiş Ştatlarının və şəxsən Prezident Bill Klintonun 1994-cü ildən indiyə qədər dəstəyi və yardımı olmasaydı, biz bu müqavilələri nə imzalaya bilərdik, nə həyata keçirə bilərdik, nə də Bakı-Ceyhan neft kəməri haqqında sazişi imzalaya bilərdik.

Bəlkə də bir on-on beş il bundan öncə Amerika Birləşmiş Ştatlarında heç kəs təsəvvür edə bilməzdi ki, Xəzər dənizində bu qədər imkanlar var və Amerika Birləşmiş Ştatlarının böyük neft şirkətləri böyük həvəslə gedib orada işə başlayacaqlar. Amma bu gün bu, reallıqdır və böyük gələcəyi olan reallıqdır. Beləliklə, biz Amerika Birləşmiş Ştatlarını Xəzər dənizi regionuna gətirdik. Qafqaza gətirdik. Bunlarla bərabər, çoxsaylı Avropa ölkələrinin şirkətlərini də Xəzər dənizinə, Qafqaza gətirdik. Hesab edirəm ki, bu, bizim üçün də çox əhəmiyyətlidir. qiymətlidir və Amerika Birləşmiş Ştatları üçün də Qafqaz, Asiya bölgəsində fəaliyyət göstərmək və burada olmaq çox əhəmiyyətlidir. Ancaq biz Xəzər dənizində neftlə bərabər, böyük qaz hasilatı imkanını da əldə edirik.

1996-cı ildə biz "Şahdəniz" neft yatağına dair bir müqavilə imzaladıq. O konsorsiuma "Bi-Pi" başçılıq edir. Son bir il içərisində aparılan qazma işləri nəticəsində onlar artıq bu gün bəyan ediblər ki, orada bir trilyon kubmetrdən artıq qaz ehtiyatı vardır. Bir trilyon kubmetr qaz! Amma hesab edirəm, bundan da çoxdur.

Bu gün burada "Bi-Pi"-nin nümayəndəsi mənə yanaşdı və bildirdi ki, bu, "Bi-Pi"-nin tarixində - onlar birinci dəfə böyük qaz yatağını Alyaskada kəşf ediblər - ondan sonra dünyada

ikinci böyük qaz yatağıdır. Amma Amerikanın "Şevron" şirkəti də geri qalmır. "Şahdəniz" yatağının yanında "Abşeron" yatağı var. Biz 1997-ci ildə burada, Ağ evdə "Şevron" və başqa şirkətlərin "Abşeron" yatağında müştərək işləməsi haqqında müqavilə imzaladıq.

Mən Davosda olarkən "Şevron"-un prezidenti cənab Maks ilə görüşdüm, onun nümayəndəsini də burada görürəm. O mənə dedi ki, bu yaxınlarda biz sizi sevindirəcəyik. Aparılan geofiziki kəşfiyyat işləri göstərir ki, "Abşeron" yatağında üç trilyon kubmetrdən artıq qaz gözlənilir. Güman edirəm, bu da işin sonu deyil. Biz hələ gələcəkdə belə çox böyük möcüzələrin şahidi olacağıq.

Beləliklə, Azərbaycan müstəqillik əldə edəndən sonra zəngin təbii sərvətlərindən dünyanın böyük neft şirkətləri ilə birgə istifadə olunmasına başlayıbdir. Bunlar hamısı Azərbaycanı Amerika Birləşmiş Ştatları ilə, Qərb ilə, Avropa ölkələri ilə sıx əməkdaşlıq etməyə sövq edir və daim belə olacaqdır. Əgər biz dövlət müstəqilliyi əldə etməsəydik indi bunların heç birini edə bilməzdik. Buna görə də dövlət müstəqilliyi bizim üçün, dediyim kimi, ən böyük nailiyyətdir.

Azərbaycanda səkkiz milyon əhali yaşayır. Biz Azərbaycanda demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlət quruculuğu prosesi həyata keçiririk. Biz çoxsaylı iqtisadi, sosial, siyasi islahatlar həyata keçiririk. Özəlləşdirmə proqramını həyata keçiririk, torpaq islahatı həyata keçiririk və torpağın hamısını kəndlilərə şəxsi mülkiyyətə vermişik. Ölkəyə xarici investisiyanın gəlməsi üçün şərait yaratmışıq. Azərbaycana beş ildə 5 milyard dollar miqdarında xarici investisiya gəlibdir. Əgər əvvəlki illərdə bu investisiyanın çox hissəsi neft və qaz sektoruna gəlirdisə, 1999-cu ildə təxminən 60 faiz qeyri-neft sektoruna, 40 faiz neft sektoruna gəlibdir.

Biz Azərbaycanda bazar iqtisadiyyatı yolu ilə gedirik və bunlar hamısı böyük makroiqtisadi dəyişikliklərlə nəticələnibdir. Biz bunların nəticəsində 1995-ci ildə iqtisadiyyatda sabitlik yaratdıq. O vaxta qədər bizdə iqtisadiyyat inkişaf etmirdi, ilbəl təxminən 20 faiz tənəzzül edirdi. 1996-cı ildə biz inkişafa başladıq və indi hər il bizdə iqtisadiyyat inkişaf edir. 1999-cu ildə ümumi daxili məhsul yeddi faiz, sənaye istehsalı üç faiz, kənd təsərrüfatı istehsalı yeddi faiz artıbdir. Bütün başqa sahələrdə də inkişaf vardır.

1994-1995-ci illərdə bizdə inflyasiya ildə 1400-1600 faiz idi. 1997-ci ildən bizdə inflyasiya yoxdur. Bu gün o, sıfır dərəcəsindədir. Açıq iqtisadi siyasət aparırıq. Azərbaycanın milli valyutası bütün valyutalara dəyişilə bilər. Beynəlxalq Valyuta Fondu ilə, Dünya Bankı ilə bu məsələlər üzrə çox sıx əməkdaşlıq edirik və onlardan çox yardımlar alırıq. Bunlar hamısı bizim nailiyyətlərimizdir. Amma nöqsanlarımız da çoxdur, çatışmazlıqlarımız da çoxdur.

Nailiyyətləri əldə etmək üçün ölkədə ictimai-siyasi sabitlik yaratmaq lazım idi. Bu, bizim üçün asan deyildi. Çünki Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi başlayandan Azərbaycanın daxilində də ictimai-siyasi sabitlik pozulmuşdu. Müxtəlif qanunsuz silahlı dəstələr bir-biri ilə hakimiyyət uğrunda mübarizə aparırdılar.

1993-cü ildə Azərbaycanda vətəndaş müharibəsi başlamışdı. Biz 1995-ci ildən başlayaraq Azərbaycanda daxili ictimai-siyasi sabitliyi təmin edə bildik. Hər bir ölkəyə xarici investisiyanın gəlməsi üçün birinci növbədə ictimai-siyasi sabitlik lazımdır. Bu, Azərbaycanda təmin olunubdur. Deyə bilərəm ki, Müstəqil Dövlətlər Birliyinə daxil olan ölkələr içərisində ən möhkəm daxili sabitlik Azərbaycandadır. Ancaq xarici investisiyanın gəlməsi üçün, təbiidir ki, zəruri qanunlar da lazımdır. Biz bu qanunları qəbul etmişik.

Biz son vaxtlarda çox mütarəqqi vergi qanunu qəbul etmişik. Ölkəmizdə gömrük rüsumları çox aşağıdır. Ancaq xarici investisiyanın Azərbaycana gəlməsi üçün maneçilik törədən-

lər də vardır. İcra orqanlarında bürokratism, yaxud da ki, ayrı-ayrı şəxslərin vəzifəsindən sui-istifadə etməsi və başqa qanun pozuntuları mövcuddur. Başqa ölkələrdə olduğu kimi, bizdə də korrupsiya var. Amma əsas odur ki, biz bunların hamısı ilə kəskin mübarizə aparırıq. Bir çox vacib qanunlar qəbul etmişik. Mən Prezident kimi, bu barədə bir çox fərmanlar vermişəm. Əsas odur ki, biz əməli iş görürük.

Bu günlərdə Azərbaycanda xarici şirkətlərin lisenziya alması üçün və investisiyaların hansı sahəyə yönəldilməsi üçün mərkəzləşmiş bir agentlik yaranacaqdır. Böyük neft şirkətlərinin Azərbaycanda normal işləməsi üçün heç bir maneçilik yoxdur. Biz burada rahatıq. Amma müxtəlif kiçik, orta şirkətlərin gəlib Azərbaycanda işləməsi üçün bəzi maneçiliklər var və biz də bunu bilirik. Amma onların aradan qaldırılması üçün çox ciddi tədbirlər görürük. Beləliklə, mən Amerika Birləşmiş Ştatlarının həm orta, həm də kiçik şirkətlərini Azərbaycana dəvət edirəm və əmin edirəm ki, onların gəlib səmərəli işləməsi üçün, gəlir götürməsi üçün lazımı imkanlar yaradılacaqdır.

Sizə deyəsi sözüm çoxdur, ancaq vaxt gecdir. Buna görə də hesab edirəm ki, verdiyim bu məlumatlar sizdə Azərbaycan haqqında geniş təsəvvür yaranmasına imkan verəcəkdir. Mənim dediyim bütün bu sözlər onu göstərir ki, Azərbaycan Amerika Birləşmiş Ştatları ilə bütün sahələrdə əməkdaşlıq edir və bundan sonra daha da geniş əməkdaşlıq etmək istəyir. Amerika Birləşmiş Ştatları bizim dostumuzdur və biz bu dostluq əlaqələrini inkişaf etdirəcəyik.

Burada cənab Bjezinski Qafqazda ölkələrin müstəqilliyi haqqında çox dəyərli sözlər dedi. Bu həqiqətdir ki, bizim kimi ölkələrin müstəqilliyini saxlamaq üçün hələ çox işlər görmək lazımdır. Amma mən sizi əmin edirəm ki, müxtəlif tərəflərdən bizə edilən təzyiqlərə baxmayaraq, Azərbaycan xalqı, Azərbaycan Prezidenti dövlət müstəqilliyini qoruyub saxlamaq əzmindədir və biz bu müstəqilliyimizi heç vaxt əldən vermərik. İnanıram ki, Amerika Birləşmiş Ştatları Azərbaycanı özünün etibarlı tərəfdaşı hesab edərək bizə bütün sahələrdə bundan sonra da yardım edəcəkdir.

Sizin ölkəniz dünyanın ən böyük və eyni zamanda iqtisadi cəhətdən ən inkişaf etmiş ölkəsidir. Sizin ölkəniz demokratik ölkədir və demokratik dəyərləri, insan haqları dəyərlərini siz çox üstün tutursunuz. Biz də öz ölkəmizdə bu yol ilə gedirik. Amma sizin səviyyəyə çatmaq üçün bizə zaman lazımdır. Əsas ondan ibarətdir ki, biz bu yolu tutmuşuq və bu yoldan da dönməyəcəyik. Siz bu səviyyəyə 200 il ərzində çatmışınız. Amma biz 200 il gözləyə bilmərik. Biz gərək daha qısa bir zamanda yüksək demokratik dövlət səviyyəsinə qalxaq. İqtisadi cəhətdən inkişaf etmiş dövlət səviyyəsinə qalxaq, bütün vətəndaşlarımız üçün lazımı həyat tərzini yaradaq. Biz bu məqsədlərə nail olacağıq.

Mən Amerika-Azərbaycan dostluğunu çox yüksək qiymətləndirirəm. Bu gün bizim burada toplaşmağımız Amerika-Azərbaycan dostluğunun çox gözəl təzahürüdür. Mən arzu edirəm ki, bu dostluq daim inkişaf etsin.

Mən də bir sağlıq demək istəyirəm. Çünki məndən qabaq çıxış edənlər deyiblər. Mən Amerika xalqının şərəfinə, Amerika Birləşmiş Ştatlarının şərəfinə, Amerika dövlətinin şərəfinə, Amerika-Azərbaycan dostluğunun və etibarlı tərəfdaşlığının şərəfinə, Amerika Birləşmiş Ştatlarının Prezidenti Bill Klintonun şərəfinə, əziz dostlar, sizin şərəfinizə, gələcək işlərimizin şərəfinə bu badəni qaldırmağı rica edirəm.

Çox sağ olun.

ABŞ Dövlət Departamentinin yüksək vəzifəli şəxsləri, görkəmli dövlət və hökumət xadimləri, ictimai-siyasi xadimlər, diplomatlar, şirkətlərin rəhbərləri rəsmi qəbuldan sonra Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevə yaxınlaşaraq dərin məzmunlu, geniş əhatəli nitqinə görə ona təşəkkür etdilər, dövlətimizin başçısı ilə görüşdən şərəf duyduqlarını bildirdilər.

Prezident Heydər Əliyev söhbət zamanı Azərbaycan-Amerika strateji tərəfdaşlığını bir daha yüksək qiymətləndirdi, Prezident Bill Klintonla, Amerika hökumətinin yüksək vəzifəli digər rəsmi şəxsləri ilə keçirdiyi görüşlərin, apardığı danışıqların ölkəmiz arasındakı qarşılıqlı surətdə faydalı əlaqələrin daha da möhkəmləndirilməsində mühüm rol oynaya-çağına əmin olduğunu vurğuladı.

Rəsmi qəbulun iştirakçıları ARDNŞ-in birinci vitse-prezidenti İlham Əliyevin də bu tədbirdə iştirak etməsindən məmnun qaldıqlarını nəzərə çarpdırdılar, Amerikada keçirilmiş bir sıra mühüm konfranslarda, seminarlarda onun çıxışlarının həmişə böyük maraq doğurduğunu söylədilər. İştirakçıların fikrincə, millət vəkili İlham Əliyev öz biliyi, geniş dünyagörüşü, natiqlik məharəti ilə Amerika ictimaiyyətində xüsusi rəğbət doğurmuşdur.





AZƏRBAYCAN PREZİENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN GÖRKƏMLİ SIYASI XADİM ZBİQNEV BJEZİNSKİ İLƏ GÖRÜŞÜ

Amerika Birləşmiş Ştatlarında işgüzar səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Fevralın 13-də ABŞ Prezidentinin milli təhlükəsizlik məsələləri üzrə keçmiş müşaviri, görkəmli siyasi xadim Zbiqnev Bjezinski ilə görüşdü.

Cənab Bjezinski və xanımı dövlətimizin başçısını səmimiyyətlə, mehribanlıqla salamladılar, Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev ilə görüşdən şərafət duyduqlarını bildirdilər.

Cənab Bjezinskinin şəxsi iqamətgahında keçirilən bu görüşdə respublikamızın Prezidentinə məlumat verildi ki, əvvəllər bir fermerin evi olmuş bu binanın əsas hissəsi 1800-cü ildə tikilmişdir. Vaxtilə Prezident Avraam Linkoln bu evi Amerika uğrunda mübarizə aparmış bir zənciyə bağışlamışdır. Sonralar bu binada yenidənqurma və bərpa işləri aparılmışdır.





Daha sonra bildirildi ki, Vaşinqtonun bu hissəsi, yəni evin yerləşdiyi ərazi bir vaxtlar təcrid olunmuş bir yer imiş. Amma Kennedinin prezidentliyi dövründə bu yer məşhurlaşmışdır. Çünki Prezident Kennedinin ailəsi indi də bu ərazidə, qonşuluqda yaşayır.

Respublikamızın rəhbəri Heydər Əliyev cənab Bjezinskiyə və onun xanımına xatirə hədiyyələri təqdim etdi.

Dostluq və mehribanlıq şəraitində keçən görüşdə Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə həlli üçün ATƏT-in Minsk qrupu çərçivəsində və birbaşa aparılan danışıqların gedişi, Bakı-Ceyhan əsas ixrac neft boru kəmərinin və Transxəzər qaz kəmərinin perspektivləri, regionda vəziyyət, Azərbaycan-Amerika strateji tərəfdaşlığının daha da möhkəmləndirilməsi və bir sıra digər məsələlər barədə geniş fikir mübadiləsi oldu.

Görüşdə Amerikanın müdafiə naziri, energetika naziri və Mərkəzi Kəşfiyyat İdarəsinin başçısı vəzifələrində işləmiş cənab Ceyms Slezincer, kəşfiyyat, ən əvvəl, peyk vasitəsilə kəşfiyyat məsələləri ilə məşğul olan milli təhlükəsizlik agentliyinin direktoru, son illərdə Hudzon İnstitutu yanında Milli Təhlükəsizlik Tədqiqatları Mərkəzinin direktoru vəzifələrində çalışmış Yel Universitetinin professoru general-leytenant Uilyam Odom, Zbiqnev Bjezinski oğlu Mark Bjezinski, ARDNŞ-in birinci vitse-prezidenti, millət vəkili İlham Əliyev iştirak etdilər.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ

HEYDƏR ƏLİYEVİN

TANINMIŞ DÖVLƏT XADİMİ,

SƏFİR RİÇARD ARMITAC

İLƏ GÖRÜŞÜ

Amerikada işgüzar səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev fevralın 13-də Vaşinqtonda öz iqamətgahında ABŞ-in tanınmış dövlət xadimi, səfir Riçard Armitac²¹ ilə görüşdü.

Dövlətimizin başçısını Vaşinqtonda salamlamaqdan böyük şərəf duyduğunu bildirən səfir Riçard Armitac Amerika Birləşmiş

Ştatlarında qarşıdakı prezident seçkilərinə hazırlıq barədə respublikamızın rəhbəri Heydər Əliyevə ətraflı söhbət açaraq dedi:

- Bilirsiniz ki, indi Amerikada prezident seçkiləri kampaniyası fəal surətdə gedir. Bu da bizim fəal olmağımıza kömək edir.

Cənab Prezident, ötən ilin aprelində NATO-nun 50 illik yubiley tədbirlərində iştirak etmək üçün Vaşinqtona səfərinizi biz hələ də böyük məmnuniyyətlə xatırlayırıq. Amerika Hərbi Dəniz Akademiyasının kursantları onlarla keçirdiyiniz görüşü öz həyatlarında çox əlamətdar bir hadisə kimi dəyərləndirirlər. Kursantlar qarşısında tarixi əhəmiyyətli çıxışınız və xüsusilə "qalib gəlin" deməyiniz onların xatirində dərin iz buraxmışdır.





Cənab Prezident, mən televiziya kanallarından gördüm, Siz son vaxtlar bir sıra ölkələrə səfərlər etmişiniz, Davosda olmusunuz.

Səmimi sözlərə görə minnətdarlığını bildiren və Amerika Hərbi Dəniz Akademiyasında keçirdiyi görüşü yaxşı xatırladığını vurğulayan Prezident **Heydər Əliyev** dedi:

- Həmin görüş mənim üçün də çox əlamətdar bir hadisə idi.

Doğru deyirsiniz, Davosa getmişdim. Bu il başlandı bir çox ölkələrə ziyarətlər etmişəm. Türkiyədə, Rusiyada, Davosda səfərdə olmuşam. İndi də Vaşinqtona işgüzar səfərə gəlmişəm.

Azərbaycan Prezidentinin Vaşinqtona səfərinə Amerikanın çox marağı olduğunu nəzərə çarpdıran cənab **Riçard Armitac** dedi:

- Amerikada çoxlu insan Sizi dinləməyi gözləyir. Sülh əldə etmək sahəsində Sizin göstərdiyiniz ciddi səyləri onlar çox böyük maraqla izləyirlər. Bundan başqa GUÖAM ilə bağlı məsələlər də burada geniş maraq doğurubdur.

Söhbət zamanı Azərbaycan-Amerika strateji tərəfdaşlığının daha da inkişaf etdirilməsi, Bakı-Ceyhan əsas ixrac neft kəmərinin perspektivləri, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə həlli üçün ATƏT-in Minsk qrupu çərçivəsində və birbaşa aparılan danışıqların gedişi, regionda vəziyyət və digər məsələlər barədə geniş fikir mübadiləsi aparıldı.

AZƏRBAYCAN PREZİENTİ

HEYDƏR ƏLİYEVİN

ABŞ-İN KEÇMİŞ DÖVLƏT KATİBİ

LOURENS İQLBERGER İLƏ

GÖRÜŞÜ

Amerikada işgüzar səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev fevralın 20-də Vaşinqtonda öz iqamətgahında ABŞ-ın keçmiş Dövlət katibi, tanınmış ictimai-siyasi xadim Lourens İqlberger ilə görüşdü.

Əziz dostu, Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevin səhhətinin yaxşı olduğunu görməkdən hədsiz sevinc hissi keçirdiyini nəzərə çarpdıran cənab **Lourens İqlberger**

respublikamızın rəhbəri ilə görüşündən şərəf duyduğunu söylədi, müstəqil Azərbaycanın gələcəyi naminə ona möhkəm cansağlığı arzuladı və dedi:

- Cənab Prezident, Siz gündən-günə yaxşı görünürsünüz. Prezident Bill Klintonla görüşünüz necə keçdi?

Səmimi sözlərə görə təşəkkür edən Prezident **Heydər Əliyev** dedi:

- Siz də yaxşı görünürsünüz. Cənab Bill Klintonla görüşüm çox yaxşı keçdi. Mən çox məmnunam ki, həmin görüşdə xanım Madlen Olbrayt, cənab Sendi Berger, cənab Sestanoviç və başqaları da iştirak edirdilər. Biz əsas məsələləri ətraflı müzakirə etdik. Görək, nəticə necə olacaqdır.

Dövlətimizin başçısının Vaşinqtona işgüzar səfərini maraqla izlədiyini nəzərə çarpdıran cənab **Lourens İqlberger** dedi:



- Siz Vaşinqtonda olduğunuz müddətdə bir sıra neft şirkətləri yaxşı elanlarla çıxış etdilər. Cənab İqlbergerin sözlərini təsdiq edən respublikamızın rəhbəri **Heydər Əliyev** dedi:

- Bəli, doğru deyirsiniz, Amerika şirkətləri yaxşı elanlarla çıxış etdilər. Biz Amerikanın "Konoko" şirkətinə Azərbaycanda geniş yer vermişik. "Bi-Pi/Amoko" şirkəti mətbuat üçün geniş bir məlumat yaydı ki, Azərbaycanda yeni böyük qaz yataqları aşkar ediblər. Biz bunu bildirdik, amma onlar bu sahədə işləyib belə böyük yatağın olduğunu təsdiqləyiblər, Azərbaycandan Türkiyəyə qaz ixrac etmək imkanı qazanıblar.

İndi Azərbaycan, Xəzər dənizi dünyanın çox böyük diqqətini cəlb edir. Biz bu sahədə gözəl nailiyyətlər əldə etmişik, amma bəzi mətbuat orqanları, mərkəzlər müəyyən cəhdlər göstərirlər ki, guya bu, belə deyildir.

Mən bu gün Moskvada çıxan "Rossiyskaya qazeta"-nı oxudum. Orada böyük bir material veriblər və sübut etmək istəyirlər ki, Xəzər dənizində o qədər də neft ehtiyatları yoxdur. Amma iş kimin nə yazmasında deyildir. Xəzərin Azərbaycan sektorunda böyük neft ehtiyatlarının olduğu realdır.

Xəzərin Azərbaycan sektorundakı yataqların birgə işlənilməsinə dünyanın aparıcı neft şirkətlərinin cəlb olunmasında dövlətimizin başçısının xidmətlərini yüksək qiymətləndirən cənab **Lourens İqlberger** dedi:

- Cənab Prezident, bu işlərdə şəxsən Sizin xidmətləriniz çox böyükdür, buna görə Sizi alqışlamaq lazımdır. Siz olmasaydınız bu işlərin çoxu baş tutmayacaqdı. Mənə belə gəlir ki, bu işlərin uğurunu Sizin şəxsi uğurunuz kimi qiymətləndirmək lazımdır. Mən əminəm ki, bağlanmış müqavilələr sürətlə həyata keçiriləcəkdir, bu da öz-özlüyündə Azərbaycan hökumətinin çox böyük gəlirlər əldə etməsinə gətirib çıxaracaqdır.

Amerikada keçiriləcək Prezident seçkiləri haqqında Prezident Heydər Əliyevə məlumat verən cənab **Lourens İqlberger** daha sonra dedi:

- Bildiyiniz kimi, mən respublikaçıyam. İstərdim ki, senator Makkeyn qalib gəlsin. Amma Cənubi Karolina ştatında onun dünənki məğlubiyyəti işləri çox pisləşdirdi. Qubernator Buş bu işdə sanki hər zaman irəlidə idi. Dünənki seçki onu göstərir ki, qubernator Buş, deyəsən, Respublikaçılar partiyasından prezidentliyə namizəd olacaqdır. Amma hər halda mən senator Makkeyn üçün çalışmağımı davam etdirəcəyəm.

Cənab Prezident, istəyirəm Sizə məlumat verim, - qarşıdan gələn noyabr ayında Respublikaçılar partiyasının nümayəndəsi Ağ evdə prezident olacaqdır. Görək Siz burada yeni Amerika Prezidenti ilə dostluğa başlayasınız.

Heydər Əliyev: Mənim burada sizin kimi dostum vardır.

Lourens İqlberger: Doğrudur. Siz vitse-prezident Albert Qoru yaxşı tanıyırsınız. Əgər o qalib gəlsə, onda problem olmayacaqdır.

Mən söz və təminat verirəm ki, əgər Amerikanın növbəti Prezidenti respublikaçı seçilsə, o, Azərbaycanın və Prezident Heydər Əliyevin dostu olacaqdır.

Heydər Əliyev: Çox sağ olun.

Lourens İqlberger: Azərbaycan ilə Amerika Birləşmiş Ştatları arasında münasibətlər elə bir səviyyəyə çatıb ki, Amerikada hansı partiyanın nümayəndəsinin Prezident seçilməsindən asılı olmayaraq, biz belə hesab edirik ki, - yəqin Siz də mənim bu fikrimə şəriksiniz - ölkələrimizin münasibətləri hər iki tərəf üçün çox böyük əhəmiyyət daşıyır. Hansı partiyanın qalib gəlməsindən asılı olmayaraq bizim burada görəcəyimiz işlər hələ çoxdur. Birincisi, Azərbaycan ilə Amerika Birləşmiş Ştatları arasında tamamilə açıq münasibətlər yaradılmasına qoyulmuş məhdudiyyətlər aradan qaldırılmalıdır. Hansı Prezident olmasından asılı olmayaraq, bu, baş verəcəkdir.



İkincisi - ölkələrimiz arasında siyasi və iqtisadi əlaqələrin daha da genişləndirilməsi məsələsidir. Neft şirkətləri barədə Sizin indi mənə söylədikləriniz bu işə mütləq yardım göstərəcəkdir. Biz sizə kömək etməliyik ki, qaçqınların problemi tamamilə həll olunsun. Bu məsələ də Amerikada hansı partiyanın nümayəndəsinin prezident seçilməsindən asılı deyildir. Ümumiyyətlə, hesab edirəm ki, ölkələrimiz arasındakı münasibətlər indi yaxşıdır, gələn il isə daha da yaxşı olacaqdır. Əgər Amerikada prezident respublikaçı olsa, mən Sizə təminat verirəm ki, bu münasibətlər indikindən daha yaxşı olacaqdır.

Cənab İqlbergerə təşəkkür edən Prezident **Heydər Əliyev** dedi:

- Əziz dostum, çox sağ olun. Mən sizin fikirlərinizlə tamamilə razıyam. Çünki son 5-6 ildə Amerika Birləşmiş Ştatları ilə Azərbaycan arasında çox geniş əlaqələr yaranıbdir. Amerika Birləşmiş Ştatlarının hökuməti Qafqaz, Xəzər dənizi hövzəsi, Cənubi Qafqaz problemi ilə məşğul olaraq burada Azərbaycanın tutduğu yerin, oynadığı rolun nədən ibarət olduğunu yaxşı dərk edir.

Amerikanın neft şirkətləri ilə imzaladığımız müqavilələrin müddəti 30-40 ildir. Bəzi şirkətlər əvvəlki illərdə Azərbaycanda yaranmış sabitliyin daimi olub-olmayacağından narahat idilər. Düşünürdülər ki, Azərbaycanda hakimiyyət dəyişikliyi onların gördüyü işə zərər vura bilərmə? Biz gördüyümüz işlərlə onları inandırırıq. İndi şübhə edən yoxdur ki, Azərbaycanda sabitlik daimi olacaqdır və şirkətlər səmərəli işləyəcəklər.

Təbiidir ki, biz də Amerika Birləşmiş Ştatlarında siyasətin sabitliyini istəyirik. Dediğiniz kimi, indi ölkələrimiz arasında elə əlaqələr qurulmuşdur ki, Ağ evdə respublikaçının, yaxud demokratin prezident olması Azərbaycanla Amerika Birləşmiş Ştatları arasında yaranmış əlaqələri poza bilməz, bu əməkdaşlıq inkişaf etdirilməlidir.

Lourens İqlberger: Cənab Prezident, doğru deyirsiniz. Təkcə bu münasibətlər yox, həmçinin hər iki ölkənin maraqları da böyük əhəmiyyət daşıyır. Çox gərgin bir regionda yerləşən Azərbaycanın müstəqilliyi də bu məsələlərin bir hissəsidir.

Heydər Əliyev: Bəli, doğrudur. Biz Amerika Birləşmiş Ştatlarına çox etibar edirik ki, əgər Azərbaycanın müstəqilliyinə hər hansı bir təcavüz olunarsa, Amerika gərək ölkəmizin arxasında dayansın.

Siz mənim dostumsunuz, mən arzu edirəm ki, siz istədiyiniz olsun, amma axırda fərqi yoxdur.

Lourens İqlberger: Doğru deyirsiniz, ölkələrimiz arasındakı münasibətlər baxımından bunun heç bir fərqi yoxdur.

Cənab Prezident, bir məsələni də demək istəyirəm. Hesab edirəm ki, Amerika Birləşmiş Ştatları gərək bu məsələdə söylərini daha da artırsın. Bu da boru kəməri məsələsidir. Bu boru kəməri məsələsinin həll olunması üçün biz gərək mütləq əlavə söylər qoyaq.

Bir halda ki, bu boru kəmərinin haraya çəkilməsi barədə fikrimizi artıq müəyyənləşdirmişik və istəyiriksə bu boru kəməri məhz həmin istiqamətdə çəkilsin. - səmi-mi söyləyirəm, - gərək biz bunun pulunu ödəyək. Biz bunu maliyyələşdirməliyik. Bu, mənim şəxsi fikrimdir. Amerikanın gələcək hökumətinin bu fikri bölüşüb-bölüşməyəcəyi barədə hələlik bir söz deyə bilmərəm. Lakin şəxsən mən hesab edirəm ki, biz bu boru kəmərinin maliyyələşdirilməsinə ciddi surətdə qoşulmalıyıq.

Heydər Əliyev: Siz tamamilə doğru deyirsiniz. Bu, əsas məsələlərdən biridir. Əgər lazımı maliyyələşdirmə olmasa, ötən beş ildə bizim apardığımız mübarizə nəticəsiz qalacaqdır.

Lourens İqlberger: Mən ona görə deyirəm ki, bir halda Amerika Birləşmiş Ştatları bu boru kəməri barədə fikirlərini müəyyənləşdirib, gərək həmin kəmərin çəkilməsi xərcinin azaldılmasında yardımçı olsun.

Cənab Prezident, bu işgüzar səfəriniz zamanı həmin məsələlərin həllində Amerikanın Sizə yardımı barədə bir problemlə qarşılaşmadınız ki?

Heydər Əliyev: Yox, mən bu işgüzar səfərimdə qarşıya qoyduğum məsələləri həll etdim. Amma sizin dəstəyinizə bizim həmişə ehtiyacımız vardır. Amerika bizim strateji dostumuzdur. Ona görə də bu dostluq müvəqqəti xarakter daşımır, müəyyən bir zaman çərçivəsində deyil.

Cənab İqlberger, mən ümid edirəm ki, seçkilərdən sonra siz Azərbaycana səfərə gələrsiniz. Mən sizi ölkəmizə dəvət edirəm.

Lourens İqlberger: Mən məmnuniyyətlə Azərbaycana gəlmək istəyirdim. Axırncı dəfə mən Azərbaycanda çox qısa bir müddətdə oldum.

Heydər Əliyev: Bəli, o vaxt səfəriniz çox qısa oldu. Amma bu dəfə xanımınızı da gətirin, Azərbaycanla daha da yaxından tanış olun. Mən sizi dəvət edirəm.

Lourens İqlberger: Cənab Prezident, mən Sizin ölkəni birinci dəfə ziyarət edəndə qaçqın düşərgələrində oldum. Soruşmaq istəyirəm ki, onların doğma yerlərinə qayıtması məsələsinin həllində bir irəliləyiş varmı?

Heydər Əliyev: Bilirsiniz ki, son vaxtlar, yəni ötən ilin aprel ayında Vaşinqtonda NATO-nun 50 illik yubileyində iştirak edərkən mən Ermənistan Prezidenti Robert Koçaryanla bilavasitə görüşlərə başladım. Biz sonra bir neçə görüş keçirdik. Hər iki tərəf belə fikrə gəldi ki, bu məsələni həll etmək üçün qarşılıqlı kompromislərə getmək lazımdır. Biz bu kompromisləri araşdırdıq. Ancaq bilirsiniz ki, ötən ilin oktyabr ayında Ermənistanın parlamentində böyük bir terror hadisəsi oldu. Ondən sonra vəziyyət bir qədər dəyişdi. Amma bu məsələ sülh danışıqları prosesini dayandırmayıbdir.

Biz həm də Minsk qrupu həmsədrlərinin apardığı işə böyük ümid bəsləyirik. Ötən ilin noyabrında ATƏT-in İstanbul zirvə görüşündə mən Amerika Prezidenti Bill Klintonla, Fransa Prezidenti Jak Şirakla bu barədə çox ətraflı danışdım. Sonra mən Moskvada olarkən Rusiya Prezidentinin səlahiyyətlərini icra edən Putinlə də danışıqlar apardım. Bilirsiniz ki, bu üç ölkə Minsk qrupunun həmsədrləridir. Prezident Robert Koçaryan da belə görüşlər keçirdi. Ona görə də mən ümid edirəm ki, Prezident Robert Koçaryanla mənim görüşlərim bundan sonra da davam edəcəkdir və Minsk qrupu da öz işini görəcəkdir. Biz bunların hamısını birləşdirməliyik.

Mən demişəm, bu gün bir daha bildirirəm ki, bu münaqişəni yalnız sülh yolu ilə həll etmək mümkündür. Bunun üçün də imkanlar görünür. Mən Prezident Bill Klintonla Ağ evdə keçirdiyim görüşdə bu barədə ətraflı danışdım.

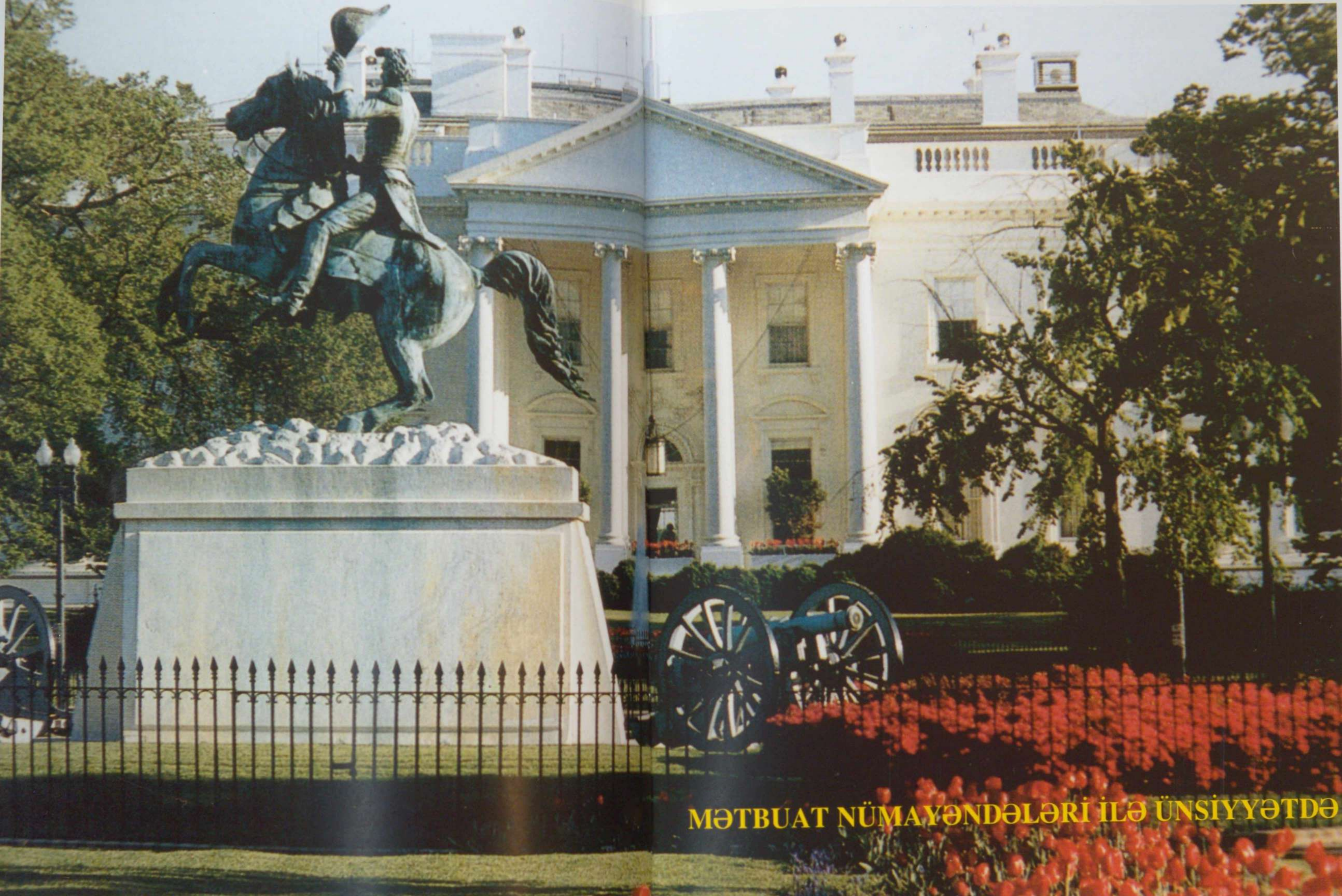
Bu münaqişənin sülh yolu ilə həll olunması üçün Prezident Heydər Əliyevin gördüyü işləri yüksək dəyərləndirən cənab **Lourens İqlberger** dedi:

- Bilirəm ki, Siz bu məsələnin həll olunması üçün gecə-gündüz çalışırsınız, çoxlu söylər qoyursunuz. Biz də ümid bəsləyirik ki, Sizin keçirdiyiniz görüşlər, apardığınız danışıqlar uğurla başa çatacaqdır. Çünki məzlum insanların, qaçqınların öz yerlərinə-yurdlarına qayıtması çox vacibdir, lazımdır.

Heydər Əliyev: Bəli, biz bu işlərdə də sizə, Amerikaya arxalanırıq.

Söhbət zamanı Azərbaycan-Amerika strateji tərəfdaşlığının daha da möhkəmləndirilməsi, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə aradan qaldırılmasından ötrü ATƏT-in Minsk qrupu çərçivəsində və birbaşa aparılan danışıqların gedişi, ölkəmizi Amerikanın dövlət yardımından məhrum edən ədalətsiz 907-ci düzəlişin ləğv olunması, Bakı-Ceyhan əsas ixrac neft boru kəmərinin və Transxəzər qaz kəmərinin çəkilişinin reallaşdırılması, regionda vəziyyət və digər məsələlər barədə ətraflı fikir mübadiləsi aparıldı.

Görüşdə Azərbaycan Dövlət Neft Şirkətinin birinci vitse-prezidenti, millət vəkili İlham Əliyev, ölkəmizin ABŞ-dakı səfiri Hafiz Paşayev iştirak edirdilər.



MƏTBUAT NÜMAYƏNDƏLƏRİ İLƏ ÜNSİYYƏTDƏ

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ

HEYDƏR ƏLİYEVİN

"NYU-YORK TAYMS"

QƏZETİNİN ƏMƏKDAŞLARI

İLƏ GÖRÜŞÜ

ABŞ-da işgüzar səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev fevradın 14-də öz iqamətgahında bu ölkənin ən nüfuzlu mətbuat orqanlarından sayılan "Nyu-York Tayms" qəzetinin əməkdaşları - baş diplomatik müxbir xanım Ceyn Perlez, Ağ ev üzrə müxbir Mark Leysi, beynəlxalq iqtisadiyyat üzrə müxbir Cozef Kan, Vaşinqton üzrə redaktorun müavini Tom Şanker və Vaşinqton

bürosunun redaktoru Karl Lavin ilə görüşərək, onların suallarına cavab verdi.

Amerika jurnalistləri dövlətimizin başçısını səmimi salamladılar.

Xanım **Ceyn Perlez:** Cənab Prezident, çox məmnunuq ki, bizimlə görüşmək üçün vaxt ayırmısınız. Ümidvaram ki, bizim belə çoxsaylı olmağımız Sizə təsir etməyəcəkdir. "Nyu-York Tayms" qəzetindən beş nəfər Sizin görüşünüze gəlmişik.

Heydər Əliyev: Mən də çox məmnunam. On nəfər olsaydı, daha yaxşı olardı.

Ceyn Perlez: Bu qəbulunuzla bizi çox şərəfləndirdiniz. Ümidvarıq ki, Sizinlə birbaşa sual-cavaba keçə bilərik. İstərdik ki, ilk sualımızı Vaşinqtonda hamını narahat edən, hamını maraqlandıran bir məsələ barədə verək. Bu, Azərbaycan nefti ilə əlaqədardır. Bilmək istərdik ki, Siz Azərbaycan neftinin İran ərazisindən ixrac olunması variantına necə baxırsınız?



Mümkündürmü ki, Azərbaycan nefti Bakı-Ceyhanla paralel surətdə həm də İran vasitəsilə ixrac edilsin?

Heydər Əliyev: Mən belə başa düşürəm ki, Amerikada fikir dəyişilir? Çünki indiyə qədər mən beş ildir bu işlə məşğul oluram, Amerika Birləşmiş Ştatlarında mənə belə sual vermirdilər. Həmişə deyirdilər ki, Qərb istiqamətində, Bakı-Ceyhan boru xətti ilə neftin ixracı nə cür olacaq? Amma indi siz başqa bir sual verirsiniz.

Jurnalist: Ona görə də Sizin cavabınız bizi maraqlandırır.

Heydər Əliyev: Mən bunu belə deyə bilərəm ki, biz beş ildir Azərbaycanın Qərb ölkələrinin şirkətləri ilə imzaladığı ilk müqavilənin - dünyada buna "Əsrin müqaviləsi" deyirlər - həyata keçirilməsi ilə məşğuluq. Bu gün mən çox qürur hissi ilə deyirəm ki, biz böyük nailiyyətlər əldə etmişik. 1994-cü ilin sentyabr ayında o müqaviləni imzalayanda bəziləri buna inanmırdı, bəziləri isə müxtəlif istiqamətlərdən təzyiqlər edirdilər, yəni buna etiraz edirdilər. Amma biz bütün sınaqlardan keçdik, neftin hasilatına və sonra ixracına başladıq.

Təbiidir ki, biz neft hasilatına başlayanda düşünürdük və həmişə düşünmək lazımdır ki, nefti hasil edəndən sonra onu dünya bazarlarına necə ixrac edəcəksən?

Ona görə də biz 1994-cü ildə müqaviləni imzalayanda orada birmənalı yazılmışdı ki, Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorundan çıxarılan neft Bakı-Ceyhan boru kəməri ilə ixrac olunacaqdır. Ancaq, təbiidir ki, Bakı-Ceyhan boru kəmərinin tikilməsinə dərhal başlaya bilməzdik. Sizə məlumdur ki, ona görə ilkin neftin ixracı üçün biz 1996-1997-ci illərdə Rusiyanın Qara dənizdəki limanına çıxan Bakı-Novorossiysk boru xəttini çəkdik. 1997-ci ilin noyabr ayında biz Novorossiysk limanından artıq ilk tankerləri yola saldıq.

Amma bilirdik ki, bizə bir alternativ variant da lazımdır. Ona görə də biz eyni zamanda Bakı-Supsa boru xəttini-Gürcüstanın Qara dənizdəki limanına - çəkməyə başladırıq. Keçən ilin aprel ayında biz Supsa limanından neft tankerlərini yola saldıq. Ona görə də indi hasil olunan neftimizi iki istiqamətdə ixrac etmək imkanımız var. Amma bunların ikisi də Qara dəniz limanlarıdır və tankerlər gərək Bosfor boğazından keçsinlər. Bu da get-gedə çətinləşir.

Doğrudur, Rusiyadan keçən, yəni Bakıdan Novorossiysk limanına gedən boru xətimiz normal işləmir. Çünki bilirsiniz ki, Çeqenistandakı vəziyyətlə əlaqədar bir müddət bundan öncə o xətt tamamilə bağlanmışdır. Ona görə Bakı-Supsa boru kəməri indi çox əhəmiyyətlidir.

Ancaq neft hasilatı artır. Əgər 1994-cü ildə biz bir müqavilə imzalamışıqsa, indi Xəzərin Azərbaycan sektorundakı və qurudakı yataqlara dair 19 müqavilə imzalamışıq. Gələcəkdə bu yataqlardan ildə azı 50-60 milyon ton neft hasil ediləcəkdir. Ona görə də əsas ixrac boru kəməri hesab etdiyimiz Bakı-Ceyhan boru kəməri ilə daim məşğul olmuşuq.

Bilirsiniz ki, keçən ilin noyabr ayında İstanbulda biz, yəni Azərbaycan, Gürcüstan, Türkiyə - bu işə Qazaxıstan da qoşuldu, çünki öz neftini Xəzər dənizindən keçməklə, bu yolla ixrac etmək istəyir - son müqaviləni imzaladıq. Bu müqaviləni Amerika Birləşmiş Ştatlarının Prezidenti cənab Bill Klinton da imzaladı.

Ona görə indi Bakı-Ceyhan neft kəməri bizim üçün əsas ixrac kəməridir və onu tikib başa çatdırmaq əzmindəyik, bunu da edəcəyik. Bu barədə heç kəsin şübhəsi olmasın. Doğrudur, biz İstanbulda bu müqaviləni imzalayandan sonra mətbuatda buna müxtəlif münasibətlər bildirilir, müxtəlif qiymətlər verilir. Amma bunda da qeyri-adi bir şey yoxdur. Çünki əvvəldən bunun əleyhinə olanlar, yaxud başqa marşrutlardan istifadə edilməsini istəyənlər var. Hər halda, bəzi ölkələr hərə öz marağını güdürək bu barədə müxtəlif fikirlər deyirlər.

Ancaq Xəzər dənizində, elə Azərbaycan sektorunda neft ehtiyatları çoxdur. Ona görə, əgər gələcəkdə mümkün olsa, biz İran ərazisindən də neft ixrac edə bilərik. Bunun üçün lazımi şərait yaranmalıdır.

Güman edirəm, siz bilirsiniz ki, Azərbaycanın Xəzər dənizindəki sektoru təkcə neftlə yox, qazla da çox zəngindir. Təbiidir ki, biz bunu bilirdik, ancaq fikrimizi əvvəl neftə cəlb etmişdik. Amma indi aparılan işlər, yəni xarici şirkətlərlə birgə gördüyümüz işlər nəticəsində bizim gözlədiyimizdən də çox qaz yataqları açılmışdır. Məsələn, Xəzərdəki "Şahdəniz" yatağında iş aparmaq üçün 1996-cı ildə imzaladığımız müqavilə - doğrudur, bu müqavilədə Amerika şirkətləri iştirak etmir. Orada əsas "Bi-Pi", "Statoyl" və başqa şirkətlər var - əsasında indi oradan 1 trilyon kubmetrdən artıq qaz hasil etmək imkanı olduğu görünür. Amma əvvəl biz hesab edirdik ki, orada ehtiyat 400 milyard kubmetr olacaqdır. Deməli, 2,5 dəfə artıqdır, amma bu da son hədd deyildir.

O yatağa yaxın olan başqa bir yatağımız var, "Abşeron" adlanır. Onu işlətmək üçün biz Amerikanın "Şevron" şirkəti ilə müqavilə imzalamışıq. Son iki ildə orada aparılan işlər bu yataqda "Şahdəniz"dəkindən də çox - 3 trilyon kubmetr qaz ehtiyatı olduğunu göstərir. Biz görürük ki, başqa neft yataqlarında da böyük qaz ehtiyatları aşkar edəcəyik.

Ona görə də indi qazın ixracı bizim qarşımızda duran bir problemdir. Güman edirəm, biz bunu da həll edə bilərik. Bilirsiniz ki, Türkmənistan qazının Xəzər dənizi, Azərbaycan, Gürcüstan vasitəsilə Türkiyəyə ixrac edilməsi üçün İstanbulda müqavilə imzalanıb. Biz hesab edirik ki, Transxəzər borusu ilə Azərbaycan qazının da bir hissəsi ixrac olunmalıdır.

Gələcəkdə daha çox şeylər gözlənilir. Ona görə İran,- sizin sualınıza bir də qayıdırəm,- təbiidir ki, istifadə oluna bilər.

Sual: Sizcə, İran ərazisindən daha çox qaz ixracı üçün istifadə etmək olar, yoxsa neft ixracı üçün?

Cavab: Həm neft üçün, həm də qaz üçün.

Sual: Siz "gələcək" deyəndə, bunun müddətini nə qədər görürsünüz?

Cavab: Bilirsiniz, hesab edirəm, gələcək beş il, on il... Bizim müqavilələr 30-40 il müddətinə imzalanıb. Bu işlər o qədər də asan deyildir. Çünki müqavilə imzalanandan sonra təxminən iki-üç il geoloji kəşfiyyat işləri gedir. Ondən sonra orada olan neftin və ya qazın həcmi müəyyən edilir. Sonra hasilat prosesi başlayır. Hasilat prosesinə başlamaq üçün bir çox işlər görmək, dənizdən qazı, yaxud da nefti sahilə çatdırmaq üçün borular çəkmək, infrastruktur yaratmaq lazımdır. Çox çətin işdir. Mən sizə məsləhət görürəm, Azərbaycana gəlin, indi işlətdiyimiz "Çıraq" yatağındakı platformaya sizi vertolyotla göndərərəm, orada gözəl mənzərə görərsiniz.

Neft sahəsində daha geniş bilgi almaq istəyirsinizsə, neft şirkətinin birinci vitse-prezidenti İlham Əliyev bu işlərlə bilavasitə məşğul olur, o sizə əlavə cavablar verə bilər.

Sual: Cənab Prezident, Siz qarşıdakı həftə ərzində Prezident Klinton ilə görüşəcəksiniz. Bilmək istərdik ki, Prezident Klintonla görüşdə müzakirə edəcəyiniz məsələlər sırasında öncül məsələlərdən biri ABŞ-dan Sizin ölkənizə yardım göstərilməsinə qoyulmuş məhdudiyyətlərin aradan qaldırılması məsələsi olacaqmı? Əgər bu məsələni qaldıracaqsınızsa, o zaman Ermənistanla hər hansı güzəştlər edilməsini nəzərdə tutacaqsınız mı? Məsələn, Ermənistanın tərkibində bir muxtar qurumun yaradılması, yaxud Dağlıq Qarabağa Azərbaycanın tərkibində muxtariyyət verilməsi sahəsində hansı güzəştlər olunmasını planlaşdırırsınız?

Cavab: Bəli, sabah mən Prezident Bill Klintonla görüşəcəyəm. Onunla danışılası çox sözlərim var. Ancaq sizin dediyiniz problem, təbiidir ki, bizim üçün öncül problemdir. Çünki sizə məlumdur ki, on iki ildir Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi davam edir. Bəzi səbəblərdən, bu münaqişə nəticəsində Ermənistan silahlı qüvvələri Azərbaycanın ərazisinin 20 faizini işğal ediblər.

Siz bu xəritəni görürsünüz. Burada Azərbaycan, ərazi etibarilə Azərbaycandan bir az aralı düşən, Azərbaycanın tərkib hissəsi olan Naxçıvan göstəriləndir. Bu xəritənin rənglənmiş hissələri var. Qırmızı rənglə rənglənən Azərbaycanın tərkibindəki keçmiş Dağlıq Qarabağ Muxtar vilayətidir.

Ermənistan 1988-ci ildə Dağlıq Qarabağ vilayətini özünə bağlamaq üçün münaqişəni başlayıb. Azərbaycan da etiraz edibdir. Çünki bu, Azərbaycanın torpağıdır. Dağlıq Qarabağda ermənilərlə bərabər, azərbaycanlılar da yaşayırdı. Amma Ermənistan nəyin bahasına olursa-olsun Dağlıq Qarabağı ələ keçirməyə çalışıb. Bununla da müharibə başlayıb. Qan tökülüb, döyüşlər gedib və müxtəlif səbəblərdən Ermənistan silahlı qüvvələri birinci növbədə Dağlıq Qarabağı tamamilə işğal ediblər.

Ondən sonra Ermənistan müharibəni genişləndirib və Dağlıq Qarabağın ətrafında yerləşən, gördüyünüz xəritədə yaşıl və sarı rənglərlə rənglənmiş, bütünlüklə azərbaycanlılar yaşayan ərazini, Dağlıq Qarabağa heç bir daxli olmayan rayonları işğal edibdir. Rənglənmiş bütün bu yerlər Azərbaycan ərazisinin 20 faizini təşkil edir və Ermənistan silahlı qüvvələrinin işğalı altındadır. Buradan zorla çıxarılmış bir milyon azərbaycanlı indi Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində yaşayır - bu da xəritədə göstəriləndir. Onların əksəriyyəti çadırlarda yaşayır. Təsəvvür edin, insanlar yeddi ildir ki, çadırlarda, ağır vəziyyətdə yaşayırlar.

1994-cü ildə biz döyüşləri, atəşi dayandırdıq və Ermənistanla Azərbaycan arasında atəşkəs haqqında saziş əldə etdik. Ancaq indiyə qədər məsələnin sülh yolu ilə həll edilməsinə nail ola bilməmişik. Bilirsiniz ki, bu məsələ ilə ATƏT-in Minsk qrupu məşğul olur və Minsk qrupuna da üç böyük dövlət - Rusiya, Amerika Birləşmiş Ştatları və Fransa başçılıq edirlər.

Biz məsələni sülh yolu ilə həll etmək istəyirik. Vaxtilə, 1996-cı ildə ATƏT-in Lissabon Zirvə görüşündə qəbul olunmuş sənəddə²² də göstərilir ki, Dağlıq Qarabağa Azərbaycanın tərkibində yüksək dərəcəli özünüidarə hüququ, yəni muxtariyyət hüququ verilsin və Ermənistan silahlı qüvvələri işğal olunmuş torpaqlardan çıxarılsın, bu torpaqlardan zorla çıxarılmış azərbaycanlılar öz yerlərinə-yurdlarına qayıtsınlar. Amma Ermənistan buna razı olmur. Ermənistan istəyir ki, Dağlıq Qarabağa müstəqillik statusu, müstəqillik hüququ verilsin. Biz buna razı ola bilmərik. Beynəlxalq hüquq normaları da buna razı ola bilməz. Çünki bu, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün tamamilə pozulması deməkdir.

O ki qaldı, siz deyirsiniz, Azərbaycana qarşı qoyulmuş qadağanın götürülməsi, deməliyəm ki, bəlkə də Amerika kimi demokratik, ədalətli ölkənin tarixində Konqresin ən ədalətsiz qərarı 1992-ci ildə qəbul olunubdur. Bu, "Azadlığı dəstəkləmə aktı"nın 907-ci maddəsinin Azərbaycana tətbiq edilməsidir.

Səbəbi nə olubdur? İzah edirlər ki, guya Azərbaycan Ermənistanı və Dağlıq Qarabağı blokadaya alıb. Birincisi, Azərbaycan Ermənistanı necə blokadaya ala bilər? Ermənistan tamamilə başqa bir ölkədir. Burada dəmir yolundan söhbət gedir. Bəli, müharibə başlandıqdan bir müddət sonra Bakıdan, Azərbaycandan gedən dəmir yolunun - baxın, dəmir yolu gəlir buraya, buradan Yerevana gedir - bu hissəsi, İranla bizim sərhədimizin 130 kilometr hissəsi Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal olunubdur. Bizim Naxçıvan Muxtar Respublikası, hansı ki, dəmir yolu, başqa yollar vasitəsilə Azərbaycanla bağlı idi, - o blokadaya alınıb.

Ona görə də biz deyirik ki, gəlin bu münaqişəni qurtaraq, Dağlıq Qarabağa həmin o statusu verək və sülh yaransın. Amma hələ bu məsələ həll olunana qədər 907-ci maddəni mütləq götürmək lazımdır. Çünki, birincisi, o, 1992-ci ildə əsassız qəbul olunub və Amerika Birləşmiş Ştatlarının hakimiyyətinin - həm Konqresinin, həm də hökumətinin ədalətsiz bir





qanun qəbul etdiyini göstərir. İkincisi də, əgər istəyirsinizsə ki, hər şey qurtarsın, onda gərək Ermənistan silahlı qüvvələri işğal olunmuş torpaqlardan çıxsın, yol açılsın və əgər Ermənistan hesab edirsə ki, o, blokadadır, - amma blokadada deyil, çox gözəl inkişaf edir, İranla, Gürcüstan yolu ilə, başqa vasitələrlə onun iqtisadi inkişafı çox yüksək səviyyədədir, - onda bu yol da açılacaqdır.

Sual: Bu münaqişəyə son qoymaq üçün Siz Dağlıq Qarabağın beynəlxalq administrasiyanın nəzarətinə verilməsi ideyasını nəzərdən keçirə bilərsinizmi?

Cavab: Bilirsiniz, belə ideyalar çoxdur, təkcə siz dediyiniz deyildir. Biz bunların hər birini nəzərdən keçirə və lazımı güzəştlərə gedə bilərik. Baxmayaraq ki, bizə böyük zərbələr vurulub, Azərbaycanın işğal olunmuş torpaqlardakı bütün mülkü, varidatı dağılıb. Azərbaycanın bir milyon vətəndaşı öz varından, mülkündən məhrum olubdur. Nə qədər insanlar tələf olubdur. Bunlara baxmayaraq, biz sülh istəyirik. Təbii ki, sülhü də həm Azərbaycan tərəfindən, həm də Ermənistan tərəfindən olunacaq qarşılıqlı güzəştlərlə əldə etmək olar.

Ancaq Ermənistan çox qeyri-konstruktiv mövqe tutur: "Dağlıq Qarabağa müstəqillik verilsin". Heç bir başqa status qəbul etmirlər. Dünyada muxtariyyət statusunun bir çox forması var. Biz təklif edirik ki, bunlardan hansını istəyirsinizsə, onu götürək. Amma onlar deyirlər ki, "biz dünyada olan statusların heç birini qəbul etmirik, bizə müstəqillik verilməlidir".

Sual: Cənab Prezident, Sizin həyatınıza bir neçə dəfə qəsdlər olub və Siz təhlükələrlə qarşılaşmısınız. Bilmək istərdik ki, bu təhlükələrdə, bu qəsdlərdə kimin əlini görürsünüz? Sizcə, bu, daxili opponentlərinizin, yoxsa Moskvanın əlidir? Moskva mövzusuna toxunmuşkən, onu da soruşmaq istədim ki, Sizcə, Putinin meydana çıxması və irəliləməsi Azərbaycan-Rusiya münasibətlərinin inkişafına gətirib çıxaracaqmı?

Cavab: Bilirsiniz, Azərbaycan 1991-ci ildə dövlət müstəqilliyi əldə edəndən burada üç dəfə silahlı dövlət çevrilişi cəhdi olmuşdur.

Nəhayət, 1993-cü ilin iyun ayında Azərbaycanda kritik vəziyyət yaranmışdı, yəni vətəndaş müharibəsi başlanmışdı və Azərbaycan parçalanırdı.

Məhz o zaman mən Azərbaycana rəhbərliyə dəvət olunmuşam. Ağır bir dövrdə Azərbaycana başçılıq etmək vəzifəsini üzərimə götürmüşəm. Bundan sonra, 1994-cü ilin oktyabr ayında böyük bir silahlı çevriliş cəhdi göstərildi. 1995-ci ilin mart ayında böyük bir silahlı qrup Heydər Əliyevi öldürüb hakimiyyəti devirmək istədi. 1995-ci ildə mən xarici səfərdən qayıdarkən təyyarəmi raketlə vurmaq, təbii ki, mənə qarşı terror etmək və Azərbaycanda hakimiyyəti dəyişdirmək cəhdi göstərildi. 1996-cı ildə şəhərdən hava limanına gedən körpünün - o vaxt mən Ukraynanın Prezidenti Leonid Kuçmanı yola salmalı idim - altına 200 kiloqram trotil qoyulmuş, körpünü partladib mənə terror etmək cəhdi göstərilmişdi. 1996-cı ilin dekabrında yenə bir terrorist qrupu gəlib Azərbaycanda mənim iqamətgahımı zəbt etmək, məni öldürüb çevriliş etmək istəmişdi.

Bunların hamısı xarici ölkələrin xüsusi xidmət orqanları tərəfindən və təbiidir ki, Azərbaycanın daxilində olan cinayətkarların vasitəsilə təşkil edilmişdi. Bizdə çox konkret sübutlar, dəlillər var ki, bu xüsusi xidmət orqanlarının içərisində Rusiya Müdafiə Nazirliyinin Baş Kəşfiyyat İdarəsi deyilən təşkilatı çox fəal iştirak etmişdir. O, çox dəhşətli bir təşkilatdır. Mən bu barədə Prezident Boris Yeltsinə çox açıq-aydın məktublar da yazıb göndərmişdim.

Sualın ikinci hissəsi Rusiyanın yeni rəhbəri Putin haqqındadır. Təbiidir, biz istəyirik ki, Rusiya ilə Azərbaycan arasında normal münasibətlər yaransın, bizim ölkəmizin müstəqilliyinə heç bir qəsd olmasın, Rusiya ilə dostluq əlaqələrimiz və geniş əməkdaşlığımız olsun. Mən bununla demək istəmirəm ki, Rusiya ilə bizim əlaqələrimiz düşmənçilik vəziyyətində, yaxud da çox gərgin vəziyyətdədir. Amma istəyirik ki, həqiqətən səmimi münasibətlər olsun.

Məsələn, Rusiyadan əsas narazılığımız bir də ondan ibarətdir ki, Rusiya bizimlə münaqişədə olan Ermənistanla həddindən çox silah-sursat verir. 1997-ci ildə Rusiyanın hakimiyyət orqanlarına məlum oldu ki, əvvəlki üç il müddətində Rusiya Ermənistanla gizli olaraq bir milyard dollar dəyərində müxtəlif silahlar və hərbi texnika vermişdir.

Sual: Cənab Putinin özünün tərcümeyi-halı da kəşfiyyat orqanları ilə bağlıdır. İndi isə o, Rusiyada iqtisadi islahatlar aparmaq amalları ilə çıxış edir. Putinin gəlişi ilə Rusiya-Azərbaycan münasibətlərində yaxşılaşma meyli görürsünüzmü?

Cavab: Bilirsiniz, kimin keçmiş kəşfiyyatla bağlıdır, bu, onun siyasi fəaliyyəti üçün əhəmiyyətli deyildir. Sizin keçmiş Prezident Corc Buş da Mərkəzi Kəşfiyyat İdarəsinə başçılıq etmişdir. Bunun heç bir əhəmiyyəti yoxdur. Mən də keçmişdə təhlükəsizlik orqanlarında xidmət etmişəm. Bu, insan üçün heç də mənfi bir şey deyildir.

Putin haqqında ki, soruşursunuz, mən hesab edirəm, indi Rusiyanın siyasi səhnəsində Putin çox görkəmli bir simadır. Düşünürəm ki, qarşıdakı seçkilərdə Putin qalib gələcək və onun prezidentliyi zamanı Azərbaycanla Rusiya arasında əlaqələrin daha da inkişaf etməsinə ümid bəsləyirəm. Mən Putinlə görüşmüşəm və onu həm ağıllı, həm pragmatik, həm də tarazlı siyasət apara bilən adam kimi hiss edirəm.

Sual: Sizcə, 907-ci maddənin aradan qaldırılmasına nə qədər yaxınlaşmışınız?

Cavab: Bilmirəm, hökumət və Konqres nə qədər yaxınlaşıbdır. Bu, bizdən asılı deyil, onlardan asılıdır.

Müxbir: Onlar çox yaxınlaşmayıblar.

Cavab: Mən nə edə bilərəm? Prezident Klinton neçə dəfə bəyan edib, hətta 1997-ci ildə bizim birgə imzaladığımız bəyanatda da yazılıb ki, 907-ci maddə götürülməlidir. Dövlət katibi xanım Olbrayt bir neçə gün bundan öncə Konqresdə çıxış edərkən 907-ci maddənin götürülməsi haqqında öz fikrini bildiribdir. Ancaq hələ ki, nəticə yoxdur.

Mən bir də deyirəm, biz Amerikanı ədalətli ölkə, dövlət hesab edirik. Amerika düşünməlidir ki, bu cür ədalətsiz hala bundan sonra daha yol vermək olmaz.

Sual: Cənab Prezident, Siz Konqresdə məqsədlərinizə nail olmaq üçün konqresmenlərlə birbaşa danışıqlar aparmısınızmi? Hansı konqresmenləri əhəmiyyətli hesab edirsiniz ki, onlarla bu sahədə danışıqlar aparmaq olar?

Cavab: Çox danışıqlar aparmışam. Mən dəfələrlə Vaşinqtonda, Konqresdə olmuşam. Senatorların, Nümayəndələr Palatasının üzvlərinin çoxları Azərbaycana ziyarət ediblər, onlarla çox danışıqlar aparmışam. Onların içərisində çox adam var ki, dərk edirlər ki, 907-ci maddə ədalətsizdir və onun aradan götürülməsi üçün təşəbbüs göstərirlər. Məsələn, konqresmen Kinq, yaxud senator Sem Braunbək təkcə söz demir, konkret proqramlar meydana çıxarıblar.

Məsələn, keçən ilin aprel ayında biz burada olanda Sem Braunbək İpək yolu layihəsi haqqında Senatda böyük bir konfrans təşkil etdi. Orada 9 prezident iştirak elədi: Qazaxıstan, Özbəkistan, Qırğızıstan, Türkmənistan, Azərbaycan, Türkiyə, Gürcüstan, Ermənistan, Rumıniya. Semüel Berger nitq söylədi, Beyker nitq söylədi, Bjezinski nitq söylədi, bütün prezidentlər nitq söylədilər. Hamı hesab etdi ki, İpək yolu layihəsi, Sem Braunbəkin layihəsi Amerika üçün çox əhəmiyyətlidir. Bu layihə həyata keçirilsə, təbiidir ki, 907-ci maddə götürülməsə də, onun bir çox bəndləri zəifləyəcəkdi. Amma Amerika üçün belə faydalı olan bir layihəni də Konqres qəbul etmədi.

Sual: Sonuncu sualımı vermək istəyirəm. Dağlıq Qarabağa muxtariyyət vermək təklifiniz və mümkün olsa, bu muxtariyyətin beynəlxalq administrasiyanın nəzarətinə verilməsinə razı olmağınız 907-ci maddənin aradan qaldırılması məqsədi daşıyırmı?

Cavab: Bilirsiniz, bizim Dağlıq Qarabağ problemimiz təkcə 907-ci maddədən ibarət deyildir. Bizim Dağlıq Qarabağ problemimiz Ermənistanla Azərbaycan arasında sülh yaratmaq məqsədi daşıyır. Əgər Ermənistanla Azərbaycan arasında sülh yaransa, Cənubi Qafqazda sülh, təhlükəsizlik, əmin-amanlıq yaranacaqdır.

İndi Azərbaycanda Amerika Birləşmiş Ştatlarından təxminən 100 şirkət fəaliyyət göstərir. Beş il müddətində Azərbaycana təxminən 5 milyard dollar həcmində sərmayə qoyulubdur. Amerikanın təkcə neft şirkətləri Azərbaycana 1 milyard 700-800 milyon dollar sərmayə qoyublar. Gələcəkdə bu, artacaqdır. Yəni Amerika Cənubi Qafqaza daxil olur. Cənubi Qafqaz- Azərbaycan, Gürcüstan, Ermənistanıdır.

Amma Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi, sülh olmaması bu məsələləri çətinləşdirir. Bizim məqsədimiz budur, 907-ci maddə ikinci dərəcəlidir. Bəs nə üçün bu gün 907-ci maddəni belə kəskin qoyuruq? Çünki hələ bu böyük məsələ həll olunmadan 907-ci maddə Azərbaycana böyük zərbə vurur.

Amerika yeni müstəqillik almış bütün ölkələrə maliyyə yardımı göstərir: ildə 100 milyon dollar Ermənistanla, Gürcüstana, başqalarına. Amma Azərbaycan bu yardımdan məhrumdur. Məsələ belədir.

Müxbir: Bu gün səhər-səhər bizə həddindən çox vaxt ayırdınız. Suallarımıza cavab verdiyinizə, vaxt ayırdığınıza görə Sizə təşəkkürümüzü bildiririk.

Heydər Əliyev: Sağ olun. Mən çox məmnunam ki, sizinlə görüşdüm. Sizin qəzetiniz təkcə Amerikada yox, dünyada çox məşhur və eyni zamanda dünya ictimaiyyətinə təsir edən bir qəzetdir. Mən sizə arzu edirəm ki, - bu, ümumiyyətlə jurnalistlərə olan arzumdur, - qəzetiniz ədalətli olsun, obyektiv olasınız, Konqresin ədalətsizliyini təkrar etməyəsınız. Sağ olun.

Görüşdə Azərbaycan Dövlət Neft Şirkətinin birinci vitse-prezidenti, millət vəkili İlham Əliyev, ölkəmizin ABŞ-dakı səfiri Hafiz Paşayev iştirak edirdilər.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ

HEYDƏR ƏLİYEVİN

"VAŞİNGTON POST" QƏZETİ

REDAKSIYA HEYƏTİNİN

ÜZVLƏRİ İLƏ GÖRÜŞÜ

Amerika Birləşmiş Ştatlarında işgüzar səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev fevralın 14-də "Vaşinqton post" qəzetinin redaksiya heyətinin üzvləri ilə görüşdü.

Görüşdə qəzetin baş redaktoru Fred Hayat, icraçı redaktor Leonard Daoni, redaktor müavinləri Robert Kayzer, Alan Kupelham, diplomatik məsələlər üzrə şərhçi Noça Bustani, müxbirlər Devid Ottave, Çarlz Leyn, Maykl Daus, Dən Morqan iştirak edirdilər.

Cənab Hayat dövlətimizin başçısını mehribanlıqla salamladı, Prezident Heydər Əliyev ilə görüşdən məmnun olduqlarını bildirdi.

Prezident Heydər Əliyev səmimi sözlərə və ötən ilin aprel ayında NATO-nun 50 illik yubileyində iştirak edərkən "Vaşinqton post"un birinci səhifəsində onun fotosəkli ilə birlikdə dərc etdikləri məqaləyə görə qəzetin kollektivinə təşəkkürünü bildirdi.

Terrorizmin, separatizmin xalqlara, ölkələrə böyük zərər gətirdiyini nəzərə çarpdıran dövlətimizin başçısı dedi ki, Ermənistan silahlı qüvvələrinin təcavüzü nəticəsində Azərbaycanın ərazi bütövlüyü pozulmuş, respublikamızın ərazisinin 20 faizi hələ də işğal altındadır. Bu hərbi münaqişə zamanı Azərbaycan xalqına qarşı etnik təmizləmə, soyqırımı siyasəti aparılıb. Yəni Dağlıq Qarabağda yaşayan azərbaycanlılar 1989-1990-cı illərdə öz doğma yerlərindən zorla qovulub, onların evləri yandırılıb. Sonra bu müharibə genişləniş və Dağlıq Qarabağın sərhədindən çıxıb, Ermənistan silahlı qüvvələri ətraf əraziləri də işğal ediblər.

Bu münaqişənin əsl mahiyyətini ətraflı şərh edən Prezident Heydər Əliyev bildirdi ki, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi keçmiş Sovetlər İttifaqı məkanında baş vermiş ilk münaqişədir. O vaxt Sovet İttifaqı hələ mövcud idi və bu münaqişənin qarşısını ala bilərdi. Ancaq bu separatizmin, Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün pozulmasının qarşısını almaq üçün bizə heç kim kömək etmədi.

1992-ci ildə Dağlıq Qarabağda azərbaycanlıların yaşadığı Xocalı şəhəri sovet ordusunun 366-cı alayının köməyi ilə erməni silahlı qüvvələri tərəfindən tamamilə dağıdıldı, əhali qırıldı. Amma heç bir ölkə bəyanat vermədi ki, azərbaycanlılara qarşı nə üçün bu qədər vəhşilik edilir?

Azərbaycan neftini dünya bazarına çıxaran Bakı-Novorossiysk və Bakı-Supsa neft boru kəmərlərinin hazırkı vəziyyəti və gələcək perspektivləri barədə suala cavabında respublikamızın rəhbəri dedi ki, biz Bakı-Novorossiysk xəttini tikərkən bu marşrutun çətinliklərini Rusiyaya bildirdik. 1997-ci ilin noyabrından həmin kəmərlər vasitəsilə nefti ixrac etməyə başladıq. Lakin Çeçenistanda vəziyyət gərginləşdikdən sonra bu boru xəttindən istifadə olunmur. Rusiya həmin kəməri Dağıstan ərazisindən keçməklə bərpa etmək istəyir. Əgər bu kəmərlər bərpa olunsa, biz oradan neftin ixracını da bərpa edə bilərik.

Bakı-Supsanın məhz alternativ kəmərlərdən istifadəni nəzərə çarpdıran respublikamızın rəhbəri dedi ki, indi hasil edilən neftin bu kəmərlər vasitəsilə ixrac olunması mümkündür. Amma gələcək üçün biz Bakı-Ceyhan əsas ixrac neft kəmərinin tikilməsi barədə saziş imzalamışıq.

Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsində Rusiyanın rolu barədə suala cavabında Prezident Heydər Əliyev dünyada bəzi məsələlərə ikili standartlar tətbiq olunmasından narahatlıqla söz açdı. Dövlətimizin başçısı dedi ki, əgər Rusiyanın yardımı olmasaydı, Ermənistan



Azərbaycanın bu qədər torpağını işğal edə bilməzdi. 1997-ci ildə Moskvanın rəsmi orqanları aşkar etdilər ki, ondan əvvəlki üç il müddətində Rusiyanın Müdafiə Nazirliyi Ermənistanı gizli olaraq, pulsuz bir milyard dollar dəyərində silah-sursat və hərbi texnika veribdir. Biz məsələni qaldırdıq, bütün dünyaya səs saldıq. Mən Prezident Yeltsinə müraciət etdim. O, bəyan etdi ki, bu məsələnin istintaqla araşdırılması barədə göstəriş verəcəkdir. Rusiyanın Ermənistanı silah verməsi barədə Amerikada senator Berd Prezident Bill Klintonla məktub yazdı. O vaxtdan üç il keçib, amma bu barədə heç bir tədbir görülmədi.

Rusiyanın Ermənistanı bu gün də hərbi yardım etdiyini və orada onun hərbi bazası olduğunu vurğulayan respublikamızın rəhbəri dedi ki, son altı ayda Rusiya Ermənistanda yeni tipli güclü silahlar yerləşdirmişdir. Ermənistanın ərazisi böyük deyildir, amma orada Rusiyanın böyük həcmdə ordusu vardır. Biz buna etiraz edirik, amma Rusiya cavab verir ki, Ermənistan hərbi müttəfiqimizdir.

Rusiyanın, Azərbaycanın və Ermənistanın MDB üzvü olduğunu, ABŞ və Fransa ilə birlikdə Rusiyanın ATƏT-in Minsk qrupuna həmsədrlik etdiyini xatırladan Prezident Heydər Əliyev dedi ki, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsində Rusiya nəinki neytral mövqe tutmur, əksinə, Ermənistanda silahlarının sayını hər il artırır. Dünya ölkələri isə Rusiyanın bu hərəkətinə o qədər də diqqət yetirmir.



Amerika Konqresinin 1992-ci ildə qəbul etdiyi 907-ci düzəliş barədə suala cavabında dövlətimizin başçısı dedi ki, 1994-cü ildə "Əsrin müqaviləsi" imzalandıqdan sonra biz ABŞ ilə iqtisadi sahədə geniş əlaqələr qurmuşuq. Hazırda Amerikanın 100-dən çox şirkəti Azərbaycanda fəaliyyət göstərir. Bu şirkətlər ölkəmizin təkcə neft sektoruna təxminən 1,7 milyard dollar sərmayə qoyublar. Amerika şirkətlərini Xəzərin Azərbaycan sektorundakı yataqların birgə işlənilməsinə geniş cəlb etməyimizdən bir sıra ölkələr narazıdılar. Amma Konqres müstəqillik qazanmış digər ölkələrə, o cümlədən Ermənistanı Amerikanın göstərdiyi yardımdan bizi məhrum edibdir.

Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə həllində ABŞ-ın rolu və Prezident Heydər Əliyev ilə Prezident Robert Koçaryan arasında birbaşa danışıqların gedişi barədə suala cavabında ölkəmizin rəhbəri dedi ki, mən sabah Prezident Bill Klintonla görüşəcəyəm, Amerikaya bu işgüzar səfərim zamanı apardığım bütün danışıqlarda bu məsələ əsas mövzulardan biridir. Hesab edirəm ki, Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin sülh yolu ilə aradan qaldırılmasında Amerika hökumətinin imkanları çoxdur. Arzu edirik ki, onlar bu imkanlarından səmərəli istifadə etsinlər.

Prezident Heydər Əliyev görüşdə regionda vəziyyət, Azərbaycanın dünya ölkələri ilə qarşılıqlı surətdə faydalı əlaqələri, Bakı-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinin və ölkəmizdə yaradılan neft fondunun perspektivləri, respublikamızın qonşu ölkələrlə münasibətləri barədə və digər suallara da ətraflı cavab verdi.

"Vaşinqton post" qəzetinin redaksiya heyətinin üzvləri görkəmli dövlət xadimi Prezident Heydər Əliyevi dinləməkdən, bir sıra beynəlxalq, regional məsələlər barədə onun fikirlərini öyrənməkdən çox məmnun qaldıqlarını bildirdilər.

Qəzetin rəhbərliyini və əməkdaşlarını respublikamıza səfərə dəvət edən dövlətimizin başçısı **Heydər Əliyev** dedi:

- Mən sizinlə görüşümdən çox məmnunam. Azərbaycana gəlin, ölkəmizi öz gözüyüzlə görün. Son 4-5 ildə Azərbaycan çox dəyişilibdir. Baxmayaraq ki, Azərbaycanın Ermənistan silahlı qüvvələri tərəfindən işğal edilmiş torpaqlarından bir milyondan çox vətəndaşımız sürgün olunubdur və onların əksəriyyəti çadırlarda yaşayır, işsizdirlər. Ancaq biz demokratik dövlət quruculuğu prosesini, iqtisadi islahatları ardıcıl surətdə həyata keçiririk.

Azərbaycan Dünya Bankı, Beynəlxalq Valyuta Fondu, Avropa birliyi ilə və digər beynəlxalq qurumlarla sıx əməkdaşlıq edir. İqtisadi islahatların həyata keçirilməsində onlar bizə yardım göstərirlər. Bütün bunların nəticəsində 1996-cı ildən Azərbaycan iqtisadiyyatında tənəzzülə son qoyulub, sabitlik əldə olunub və ölkəmiz hər il sürətlə inkişaf edir.

Respublikamızın bir sıra çətinliklərinə baxmayaraq, 1999-cu ilin iqtisadi yekunlarının göstəricilərinə görə Azərbaycan MDB-nin üzvü olan digər ölkələr içərisində irəlidə gedənlər sırasındadır. Təbii ki, özəlləşdirmə, torpaq islahatı və xarici investisiyanın respublikamıza cəlb olunması bütün bu işlərimizin əsasını təşkil edir. Sağ olun.

Görüşdə Azərbaycanın Amerika Birləşmiş Ştatlarındakı səfiri Hafiz Paşayev və digər rəsmi şəxslər iştirak edirdilər.



GÖRÜŞLƏR, TANIŞLIQLAR...

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Mətbuat xidmətinin məlumatı

CONS HOPKINS UNİVERSİTETİNİN GÖZ XƏSTƏLİKLƏRİ KLİNİKASINDA

Amerika Birləşmiş Ştatlarında işgüzar səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Vaşinqtonda Cons Hopkins Universitetinin göz xəstəlikləri klinikasında tibbi müayinədən keçmiş və onun gözündə katarakt olduğu müəyyənləşdirilmişdir.

Bununla əlaqədar uğurlu cərrahiyyə əməliyyatı keçirilmişdir və müalicə aparılır. Prezident Heydər Əliyev özünü yaxşı hiss edir.

ABŞ-da işgüzar səfərdə olan Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev fevralın 24-də Cons Hopkins Universitetinin göz xəstəlikləri klinikasına gəldi. Klinikanın qarşısında onu beynəlxalq əlaqələr departamentinin rəhbəri doktor **Hatkinz** mehribanlıqla qarşılayaraq Prezident Heydər Əliyevə klinikanın yaranma tarixi barədə ətraflı məlumat verdi. O dedi:

- Bu, çox qədim binadır. Onun yüz yaşı vardır.

Amma sizin ölkənizin tarixi ilə müqayisədə burada qədim tarixli bir şey tapmırsınız. Sizə xidmət etməkdən biz özümüz üçün qürur duyuruq. Çox sağ olun.

Sonra Azərbaycan dövlətinin başçısı Heydər Əliyev onun gözündə uğurlu əməliyyat aparmış həkim Valter Stark ilə görüşdü. Müalicənin olduqca müsbət nəticələr verdiyindən məmnuniyyətlə söz açan həkim Stark Prezidentin görmə qabiliyyətinin tam normal olduğunu bildirdi.

Cənab **Valter Stark** dedi:

- Cənab Prezident, Sizin gözlərinizin müalicəsinin belə nəticələr verməsindən mən çox-çox məmnunam. Üç günün ərzində Sizin gözləriniz bu cür nəticə göstəribsə, bu onu göstərir ki, gözlərinizin sağlq durumu çox əladır. Gözlərinizin görmə qabiliyyəti o qədər yaxşılaşacaq ki, Siz bəlkə hətta istədiyinizdən də çox şeyləri görə biləcəksiniz.

Həkim Starka minnətdarlığını bildirən Prezident **Heydər Əliyev** dedi:

- Çox sağ olun. Mən çox məmnunam. Sizə çox təşəkkür edirəm. Siz dünyada məşhur bir oftalmoloqsunuz. Mən bura sizin adınızla gəlmişəm. Mənə deyiblər ki, Cons Hopkins Universitetinin klinikasında bir doktor Stark var. Mənim dostum Süleyman Dəmirəl mənə demişdi. Dedi ki, ancaq onun yanına getmək lazımdır. Mən də gəldim və çox məmnunam.

Valter Stark: Çox şadam ki, hər şey yaxşı olubdur. Çox əla nəticə əldə etdik.

Heydər Əliyev: İndi o gözlükləri də müəyyən etmək lazımdır.

Valter Stark: O da Sizin üçün asandır. Çünki Sizin uzağı görməyiniz üçün qətiyyən ehtiyacınız yoxdur.

Heydər Əliyev: Ehtiyac yoxdur.

Valter Stark: Yaxını görmək üçün də - gözləriniz çox yaxşı gördüyü üçün - adi, sadə bir gözlük lazım olacaqdır. Sizin ölkənizi ziyarət etməyi səbirsizliklə gözləyirəm.

Heydər Əliyev: Bəli, mən sizi çox gözləyəcəyəm. Yaxşı olar ki, may-iyun aylarında gələsiniz. İyun ayı daha yaxşıdır, dənizdə çimməyə də yaxşıdır.

Valter Stark: Çox gözəl. İyul ayının əvvəllərində Türkiyədə bizim Ümumdünya göz həkimləri təşkilatının böyük bir yığıncağı, toplantısı olacaqdır. O zaman mən o tədbirdən bir

neçə gün öncə gələm və Sizi də ziyarət edəmə. Səhv etmirəmsə, konfrans Türkiyədə iyul ayının 5-də başlayır. Ona görə də mən istəyirəm Sizin ölkənizə iyunun sonu - iyulun əvvəlində gəlim.

Heydər Əliyev: Çox gözəl.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev klinikanın həkimləri ilə xatirə şəkli çəkirdi.

Sonra Prezident Heydər Əliyev həmin klinikada müalicə olunan diplomat - İtaliyanın Amerika Birləşmiş Ştatlarındakı səfiri cənab Ferdinando Salleso ilə görüşdü.

Dövlətimizin başçısı ilə görüşündən böyük şərəf duyduğunu bildirən **Ferdinando Salleso** dedi:

- Cənab Prezident, mən Azərbaycanda da səfir olmuşam. 1989-cu ildən 1993-cü ilə qədər İtaliyanın Moskvadakı səfiri idim və müstəqillik əldə olunan kimi mənə həm də müstəqil ölkələr üzrə səfir təyin etdilər. Bakıya gəldim. Çox gözəl şəhəriniz vardır.

Azərbaycan Prezidenti **Heydər Əliyev** italyalı diplomata təşəkkür edərək dedi:

- İndi gəlin, daha da gözəlləşibdir. O vaxtlar qarmaqarışıqlıq idi, müharibə gedirdi.

Ferdinando Salleso: Siz o vaxt Sovetlər İttifaqının baş katibi olmağa çox yaxınlaşdınız.

Heydər Əliyev: Doğrudur. Görürsünüz, amma sonra qoymadılar. Yaxşı ki, qoymadılar. İndi gəldim, öz vətənimdə Prezidentəm.

Ferdinando Salleso: Ölkənizə çox böyük xoşbəxtliklər gətiribsiniz.



Heydər Əliyev: Bəli. Çox sağ olun.

Hafiz Paşayev /Azərbaycanın ABŞ-dakı səfiri/: Cənab Prezident, buradakı İtaliya diasporu ilə əlaqələrimiz vardır. Onlar bizə kömək edirlər.

Heydər Əliyev: Mən 1997-ci ildə sizin ölkədə rəsmi səfərdə oldum.

Ferdinando Salleso: Onda mən artıq burada idim.

Heydər Əliyev: Məni sizin Prezident Skalfaro dəvət etmişdi. Onda Baş nazir Prodi²³ idi. Bir çox sənədlər imzaladıq. Sizin "Eni"/"Acip" şirkəti Azərbaycanda çox işlər görür.

Ferdinando Salleso: Mən hələ Moskvada olarkən həm "Eni", həm də "Acip" şirkətlərinə məsləhət görmüşdüm ki, Azərbaycana gəlsinlər. Çünki Azərbaycanda çox görməli işlər var idi. Ələlxüsus isə oradakı dəniz yataqlarında.

Heydər Əliyev: Onlar gec gəldilər. Onları 1995-ci ildə mən gətirdim.

Ferdinando Salleso: Cənab Prezident, Sizə cənsağlığı arzulayıram. Sizə burada çox yaxşı həkim xidmət edir. Sizin ölkəniz barədə çox-xoş xatirələrimi hələ də yadımda saxlayıram. Sizin çox isti qonaqpərvərliyiniz vardır, çox gözəl ölkəniz vardır.

Heydər Əliyev: Çox sağ olun. Biz İtaliya ilə dostuq. Burada da siz bizim səfir ilə əməkdaşlıq edin və dostluq əlaqələri də inkişaf edəcəkdir.

Dünya şöhrətli aktrisa, Hollivudun ulduzu, "Super xanım" teleserialında baş rolun ifaçısı və çoxsaylı filmlərdə aparıcı rollarda çəkilməmiş xanım Linda Karter Azərbaycan Prezidentinin klinikada olduğundan xəbər tutub, bu təsədüfdən istifadə edərək onun görüşünə gəldi.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyevlə səmimiyyətlə görüşən xanım **Linda Karter** dedi:

- Cənab Prezident, Sizinlə görüşmək mənim üçün çox şərəfdir.

Prezident **Heydər Əliyev** xanım Karterə minnətdarlığını bildirərək dedi:

- Sizinlə görüşmək mənim üçün də çox şərəflidir.

Linda Karter: Sizin ölkənizdə mənim şoularımı göstərilərmə?

Heydər Əliyev: Göstərilər. Biz sizin şoularınızı çox sevirik. Amma yaxşı olar ki, sizin özünüz gələsiniz, özünüzü görək.

Linda Karter: Cənab Prezident, dünyanın o hissəsində olmamışam. Oranı ziyarət etmək çox yaxşı olardı.

Heydər Əliyev: Mən sizi dəvət edirəm. Mənim şəxsi qonağım olun. Hansı şəraitə istəyirsiniz, mən sizə yaradacağam. Bu doktor Starkın yanında söz verirəm.

Linda Karter: Cənab doktor, Sizdən soruşuram, mənimlə gedərsiniz?

Valter Stark: Azərbaycan Xəzər dənizinin sahilində yerləşir. Çox gözəldir.

Linda Karter: Xəzər dənizində yaxşı kürü olur.

Valter Stark: Cənab Prezident mənə hədiyyə veribdir. Mən həmin kürüdən sizə birini göndərəm.

Linda Karter: Mən kürünü çox sevirəm. Cənab Prezident, Sizin qalstukunuz çox xoşuma gəldi. Gözəl qalstuk vurmusunuz.

Heydər Əliyev: Ancaq qalstukum?

Linda Karter: Deyim ki, Siz çox nadir, çox gözəl, çox yaraşqlı bir kışisiniz. Onda gərək deyəsınız ki, mən də gözələm.

Heydər Əliyev: Siz dünya gözəlisiniz. Sizin qalstukunuz yoxdur, amma bunlarla müqayisə oluna bilməz. Sənin çox gözəl gözlərin var. Doktor Stark, sən bunun gözlərini nə edirsən?

Valter Stark: Cənab Prezident, heç bir şey etmirəm, damcı salıram.

Heydər Əliyev: Amma sən bunun gözlərini xarab etmə. Necə gözəl gözlərdir! Sənin gözünün rəngi də mənimki kimidir, elədir?

Linda Karter: Tamamilə doğrudur.

Valter Stark: Cənab Prezident, Sizin gözünüz çox əla görür.

Linda Karter: Doktor, cənab Prezidentin gözündə nə etmişiniz?





Valter Stark: Katarakt var idi.

Linda Karter: Cənab Prezident, Sizi təbrik edirəm. İndi Sizə yeni həyat verilibdir.

Heydər Əliyev: İndi sənin gözlərini elə gözəl görürəm. Beş gün bundan qabaq olsaydı belə görməzdim.

Linda Karter: Cənab Prezident, Sizinlə görüşümdən çox şad oldum.

Prezident Heydər Əliyev xanım Linda Karter və həkim Valter Stark ilə xatirə şəkli çəkdi.

Sonra dövlətimizin başçısı **Heydər Əliyev** xanım Linda Karterə gənclik illərinin fotosəkillərini göstərərək dedi:

- Bu, mənim gənclik şəkillərimdir.

Linda Karter: Siz heç dəyişilməmişsiniz.

Heydər Əliyev: Bu, 15 il bundan öncə çəkilən şəkildir. Bu isə 20 il öncə olan şəkildir.

Linda Karter: Burada daha yaxşı görünürsünüz. Yaşlaşıqca Sizin gözəlliyiniz artır. O, cəvahirat kimidir - nə qədər çox qalır, o qədər də gözəlləşir. Görürsünüz, mən necə yaxşıyam. Çox şad oldum. Mən həqiqətən ümid edirəm ki, Sizin ölkənizi ziyarət edəcəyəm.

Heydər Əliyev: Siz ünvanınızı mənə verin.

Linda Karter: Doktor Starka verəcəyəm.

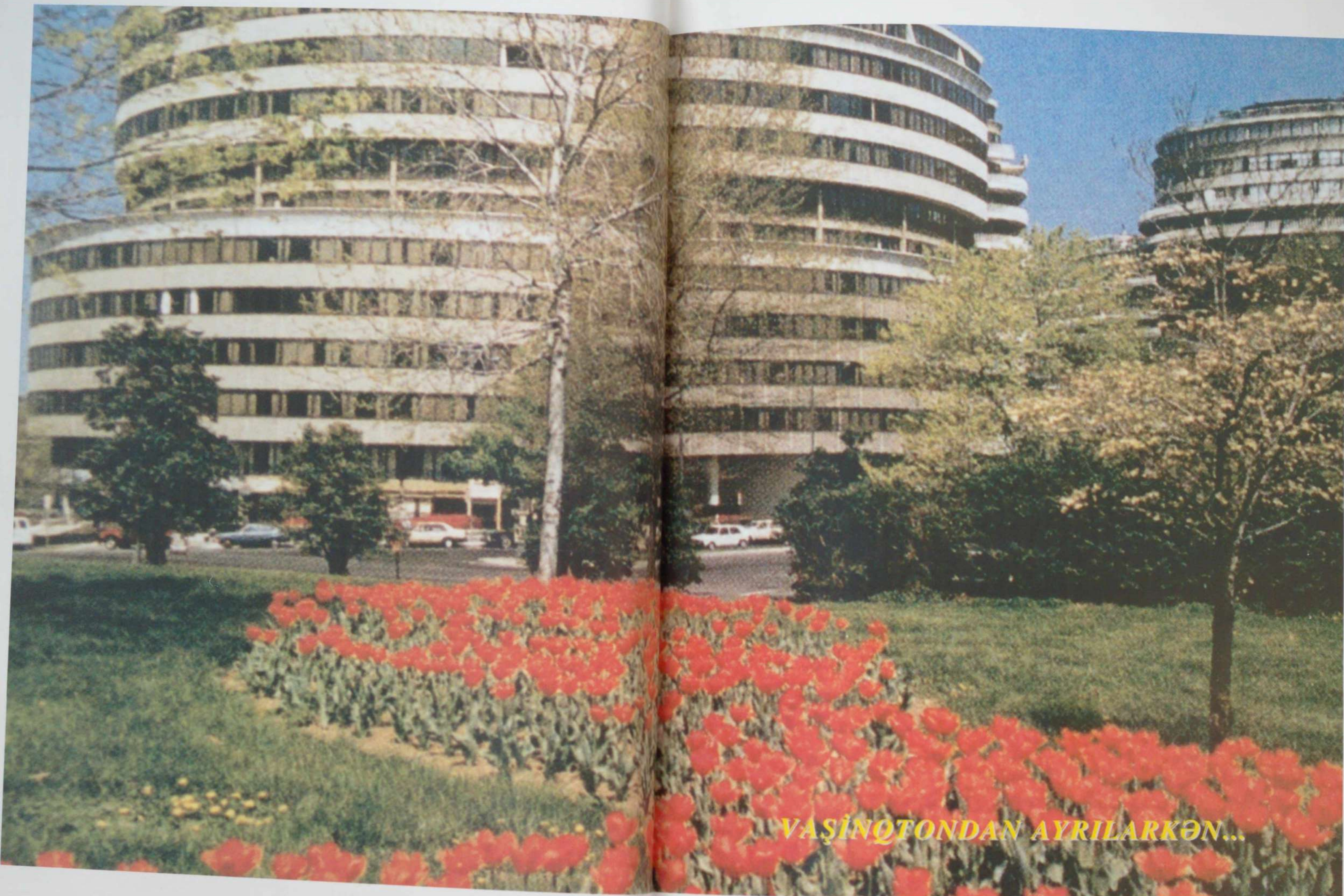
Heydər Əliyev: Verin ona, o mənə versin. Mən sənə məktub yazacağam. Sağ olun.

* * *

Azərbaycan dövlətinin başçısı Heydər Əliyev fevralın 24-də Vaşinqtonda Azərbaycan Respublikasının Amerika Birləşmiş Ştatlarındakı səfirliyi üçün alınması nəzərdə tutulan bina ilə tanış oldu.

Azərbaycanın ABŞ-dakı səfiri Hafiz Paşayev respublikamızın rəhbərinə məlumat verdi ki, 1949-cu ildə tikilmiş və 80-ci illərin ortalarında əsaslı surətdə yenidən qurularaq müasir standartlara uyğunlaşdırılmış bu bina səfirliyin ehtiyaclarını tam ödəyəcəkdir. 1300 kvadratmetrdən çox ərazidə yerləşən mülk Vaşinqtonun ən möhtəşəm və görkəmli hissəsindədir. Amerika Birləşmiş Ştatları vitse-prezidentinin iqamətgahı, Böyük Britaniya, Vatikan, Belçika, Finlandiya və Norveç səfirlikləri ilə qonşuluqda yerləşən və Azərbaycan Respublikasının mülkiyyəti olacaq bu binanın üzərində üçrəngli bayrağımız əzəmətlə dalğalanacaqdır.





VASİŖQTONDAN AYRILARKƏN...

*Amerika Birləşmiş Ştatlarının Prezidenti**Zati-aliləri cənab Bill Klinton*

Əziz cənab Prezident,

Amerika Birləşmiş Ştatlarına işgüzar səfərim zamanı fevralın 15-də Vaşinqtonda, Ağ evdə Sizinlə yenidən görüşüb ölkələrimiz üçün mühüm əhəmiyyət kəşb edən məsələlər barədə bir daha ətraflı müzakirələr aparmaq imkanı əldə etdiyimə çox şad oldum.

Vaşinqtona fevral ayının 12-dən başlanan səfərim zamanı Amerika Birləşmiş Ştatlarının müdafiə, enerji və kənd təsərrüfatı nazirləri, "Eksimbank"-ın prezidenti və görkəmli ictimai-siyasi xadimlərlə çoxsaylı görüşlərimiz və səmərəli danışıqlarımız oldu. Zənnimcə, Amerika Birləşmiş Ştatları ilə Azərbaycan Respublikası arasında ikitərəfli münasibətləri və qarşılıqlı faydalı əlaqələri bütün sahələrdə inkişaf etdirmək üçün xeyli iş görə bildik.

Hər şeydən öncə, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həll olunması, Ermənistan ilə Azərbaycan arasında möhkəm, davamlı sülhün yaradılması məqsədi ilə davam edən sülh prosesini daim diqqətinizdə saxladığınızı, Ermənistan prezidenti ilə mənim aramda aparılan birbaşa danışıqların uğurla başa çatması üçün göstərdiyiniz şəxsi səylərə və dəstəyə görə Sizə dərin minnətdarlığımı bildirirəm.

Biz ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədri kimi Amerika Birləşmiş Ştatlarının sülhpərvər fəaliyyətinə böyük ümidlər bəsləyirik. Əminəm ki, münaqişənin tezliklə sülh yolu ilə aradan qaldırılması Azərbaycanın işğal olunmuş torpaqlarının azad edilməsi, bir milyondan çox azərbaycanlı qaçqınların öz yurd-yuvalarına dönməsi üçün şərait yaradacaqdır və bütün Cənubi Qafqazda sülhün, sabitliyin və təhlükəsizliyin hərqərar olunmasına öz töhfəsini verəcəkdir.

Biz ölkələrimizin arasında çoxtərəfli qarşılıqlı faydalı siyasi, iqtisadi əlaqələrin genişləndirilməsinə, strateji tərəfdaşlıq münasibətlərinin daha da möhkəmləndirilməsinə böyük əhəmiyyət veririk. Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda yerləşən zəngin enerji ehtiyatlarının Amerika Birləşmiş Ştatlarının və dünyanın böyük neft və qaz şirkətləri ilə birgə istismar olunması və dünya bazarına etibarlı, təhlükəsiz yollarla ixrac edilməsi

sahəsində Sizin administrasiyanız və Amerika şirkətləri ilə sıx əməkdaşlığımızı bundan sonra daha da artıracağıq. Sizi əmin edirəm ki, keçən ilin noyabr ayında ATƏT-in zirvə görüşü çərçivəsində İstanbulda Sizin iştirakınızla imzalanmış Bakı-Ceyhan əsas ixrac boru kəməri barədə tarixi sazişin həyata keçirilməsi və Xəzər hövzəsinin zəngin qaz ehtiyatlarının Türkiyəyə və Avropaya ixrac edilməsi üçün biz öz qətiyyətli və ardıcıl siyasətimizi davam etdirəcəyik.

Möhtərəm Prezident,

Vaşinqtonda olduğum zaman Cons Hopkins Universitetinin göz xəstəlikləri klinikasında müayinədən keçdim. Gözümdə katarakt olduğu müəyyən edildi. Çox uğurlu keçən əməliyyatdan sonra bir neçə günlük müalicə kursu aldım. Sonra isə Klivlendə uçaraq müayinədən keçdim. Özümü çox yaxşı hiss edirəm. Həkimlərin dediyinə görə səhhətimlə əlaqədar bütün göstəricilər normaldır.

Mənə göstərdiyiniz qonaqpərvərliyə, diqqətə, qayğıya, hörmət və ehtirama görə Sizə dərin minnətdarlığımı bildirirəm. Sizinlə aramızda formalaşmış şəxsi dostluq münasibətləri mənim üçün çox əziz və çox dəyərlidir. Mən bu dostluğumuza daim sadıq qalacağam və ölkələrimiz arasındakı strateji dostluq münasibətlərinin günü-gündən inkişaf etməsi və möhkəmlənməsi üçün bundan sonra da var qüvvəmlə çalışacağam.

Gözəl ölkənizi tərk edərək bir daha Sizə öz dərin hörmət və ehtiramımı bildirir, Sizə və ailənizə cəsağılığı, xoşbəxtlik diləyir və gələcək işlərinizdə yeni-yeni müvəffəqiyyətlər arzulayıram.

Səmimiyyətlə,

Heydər Əliyev

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

25 fevral 2000-ci il

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ PREZİDENTİ HEYDƏR ƏLİYEVİN ABŞ-a İŞGÜZAR SƏFƏRİ

BAŞA ÇATDI

Fevralın 25-də Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Amerika Birləşmiş Ştatlarına işgüzar səfəri başa çatdı. Vaşinqtonun "Endrü" hərbi hava limanında Azərbaycan Prezidentini yolasalma mərasimi oldu. Prezident Heydər Əliyevi Amerika Birləşmiş Ştatlarının Prezidenti Bill Klintonun məsul nümayəndəsi, Endrü hərbi hava limanının rəhbərliyi və digər rəsmi şəxslər yola saldılar.

Fevralın 25-də Azərbaycanın dövlət başçısı Ohayo ştatının Klivlend şəhərinə

gedərək, Klivlend klinikasında bir neçə saat ərzində müayinədən keçdi. Müayinənin nəticələri Prezidentin səhhəti ilə əlaqədar bütün göstəricilərin normaya tam uyğun olduğunu bir daha təsdiq etdi.

Azərbaycan Prezidenti elə həmin gün Londona yola düşdü. Klivlend şəhərinin Cons Hopkins beynəlxalq hava limanında Prezident Heydər Əliyevi Azərbaycanın Amerika Birləşmiş Ştatlarındakı səfiri Hafiz Paşayev və Birləşmiş Millətlər Təşkilatında Azərbaycanın daimi nümayəndəsi Eldar Quliyev yola saldılar.

Fevralın 26-da şəhər Prezident Heydər Əliyev Londona gəldi.

AZƏRBAYCAN PREZİDENTİ

HEYDƏR ƏLİYEVİN

LONDONDA ABŞ-ın

"PI ES Cİ İNTƏNƏŞNL"

ŞİRKƏTİNİN PREZİDENTİ

ED SMİT İLƏ GÖRÜŞÜ

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev fevralın 27-də Londonda ABŞ-ın "Pi Es Ci İntənəşnl" şirkətinin prezidenti Ed Smit ilə görüşdü.

Dövlətimizin başçısını mehribanlıqla salamlayan, onunla görüşməyindən şərəf duyduğunu bildiren cənab Ed Smit Prezident Heydər Əliyevin Amerika Birləşmiş Ştatlarına işgüzar səfərinin uğurla başa çatmasından məmnun qaldığını söyləyərək dedi:

- Cənab Prezident, yaxın xatırlayırsınız, Amerikanın keçmiş Dövlət katibi cənab Şults ilə biz Azərbaycanda olarkən, Sizinlə görüşərkən söylədim ki, Klivlend mənim anadan olduğum şəhərdir. Ümid edirdim, Sizinlə bu dəfə orada görüşərim, onda gedib

ailəmi ziyarət etməyim üçün də əlimə bahana düşər.

Səmimi sözlərə görə minnətdarlığını bildiren respublikamızın rəhbəri Heydər Əliyev dedi:

- Mən orada az qaldım, imkanım olmadı. Klivlenddə heç otelə də getmədim. Klinikaya getdim, mənə orada müayinə etdilər, sonra hava limanına gəldim, təyyarə ilə buraya uçdum. Amma mən ötən dəfə Klivlenddə çox olmuşdum. Bu dəfə həkimlər dedilər ki, qalmağa ehtiyac yoxdur.

Siz burada yaşayırsınız?

Ed Smit: Bəli, burada yaşayıram. Bizim şirkətin baş qərargahı "Dorçester" otelinin yaxınlığında yerləşir. Bizim "Pi Es Ci İntənəşnl" şirkəti bütün dünyadakı boru kəmərləri ilə əlaqədar işlədiyinə görə biz öz baş qərargahımızın ofisini dünyanın mərkəzi kimi Londonda açmışıq. Lakin onu da deməyi özümə borc bilirəm ki, indi biz əsas diqqətimizi Xəzər hövzəsinə yönəldirik.





Cənab Prezident, ümid edirdim ki, bu gün Sizinlə görüşmək imkanı qazanacağam və Transxəzər qaz kəməri ilə əlaqədar aparılan işlər barədə Sizə məruzə edəcəyəm.

Heydər Əliyev: Mən də maraqlanıram, çünki son vaxtlar xoşa gəlməyən bəzi məlumatlar alıram. Mən də sizinlə görüşmək istəyirdim ki, öyrənim görüm, həqiqət nədən ibarətdir.

Bilirsiniz ki, siz cənab Şults ilə bərabər Bakıda olarkən, mənimlə görüşərkən dövlətimizin, şəxsən mənim bu barədə mövqeyimi açıq-aydın bildirdim ki, biz bunu dəstəkləyirik. Yəni biz tərəfdən bir problem yoxdur. Amma nə üçünsə, deyirlər ki, son vaxtlar işlər yaxşı getmir. Deyə bilərsinizmi, vəziyyət necədir?

Ed Smit: Doğru buyursunuz, işlər arzu olunan qədər də yaxşı deyildir.

Həm biz, həm də "Şell" şirkəti indi anlayırıq ki, öz qazını Türkiyəyə ixrac etmək üçün Türkmənistanın Türkiyə ilə müqaviləsi olmasına baxmayaraq, "Şahdəniz" yatağında açılmış böyük qaz ehtiyatları Azərbaycanın Xəzər bölgəsində qaz ixrac edən ən əsas ölkələrdən birinə çevrilməsinə səbəb olacaqdır.

Biz Prezident Niyazova bildirmişik ki, Transxəzər qaz kəməri çəkilərkən, təkcə Türkmənistanın deyil, həm də Azərbaycanın qazının Türkiyəyə çatdırılmasına, ixrac olunmasına şərait yaratmalıyıq. Biz Türkmənistanın Prezidentinə bildirmişik ki, Türkmənistandan ilk boru kəmərinə biz çəkəcəyik və elə edəcəyik ki, onun tutumu ildə 16 milyard kubmetr Türkmənistan qazını Türkiyəyə ixrac etməyə, gələcəkdə isə həm də 8 milyard kubmetr Azərbaycan qazını ixrac etməyə imkan yaratsın.

Qaz kəmərlərinin özünəməxsus xüsusiyyətləri vardır. Bu, ondan ibarətdir ki, qaz kəməri çəkildikdən sonra ya onun yanından paralel olaraq əlavə bir kəmər çəkmək vasitəsilə, yaxud da kompressorlar

quraşdırmaq yolu ilə həmin kəmərdən daha çox miqdarda qaz - istər Türkmənistan qazı, istərsə də Azərbaycan qazı - ixrac edilməsinə şərait yaratmaq mümkündür.

Bildiyiniz kimi, həm "Pi Es Ci İntərneşnl", həm də "Şell" şirkətləri Transxəzər qaz kəmərinə çəkmək üçün hazırda yaradılmış konsorsiuma daxil dirlər. Lakin biz istəyirik ki, bu konsorsiumu genişləndirərək orada Azərbaycanın, Gürcüstanın və Türkiyənin də maraqlarını təmin edək. Geniş tərkibli belə bir konsorsium bu kəmər üçün nəqliyyat xidmətləri göstərərək, təkcə Türkmənistanın, yaxud Gürcüstanın maraqlarını deyil, bütövlükdə regionun bütün ölkələrinin maraqlarını təmin edər. Onların bu konsorsiumda iştirak etməsi, pay alması, kəmərin işinə çox müsbət təsir göstərir.

Təəssüf, bu gün biz Türkmənistan Prezidenti cənab Niyazovun belə bir mövqeyi ilə rastlaşmışıq ki, Azərbaycanda hələ qaz yoxdur və biz Azərbaycanda çoxlu qaz ehtiyatları aşkar edilməsindən narahat olmamalıyıq. Biz onu da bilir ki, Türkmənistan Prezidenti Rusiyanın "Qazprom" şirkəti ilə danışıqlara başlayıbdır ki, ildə 50 milyard kubmetr Türkmənistan qazı Rusiya ərazisi vasitəsilə ixrac edilsin, yəni bu qaz Rusiyaya satılsın.

Biz hesab edirik ki, hər iki variant, yəni həm Türkmənistan tərəfinin belə bir fikrə düşməsi və öz mövqeyini bildirməsi, həmçinin bu sahədə addım atması Transxəzər qaz kəmərinin həyata keçirilməsinə maneçilik törədir, onun işini çətinləşdirir.

Hesab edirik ki, Transxəzər qaz kəmərinin uğursuzluğa düçar olması ilk növbədə Türkmənistanın mənafeələrinə zərərdirsə, ziyandırırsa, həmçinin Azərbaycanın da, Gürcüstanın da mənafeələrinə xidmət etmir. Açıq-aşkar aydındır ki, bu, regionun mənafeələrinə xidmət göstərmir.

Cənab Prezident, icazə verin, bu kəmərin Azərbaycan üçün hansı faydalar göstərə biləcəyi barədə bir-iki kəlmə söyləyim. Boru kəmərləri çəkilərkən onun həcmi nə qədər geniş olarsa, o zaman həmin kəmərdən ixrac ediləcək - istər qaz, istərsə də neft - qazın və neftin hər bir hissəsinə daha az xərc çəkilər. Ona görə də biz hesab edirik ki, əgər Azərbaycan qazı Türkmənistandan çəkiləcək Transxəzər qaz kəməri ilə ixrac olunarsa, onda qazın nəqli üçün Azərbaycanın üzərinə düşən xərclər də az olacaqdır.

Mən cənab Ələsgərov ilə apardığım danışıqlar zamanı ona bildirmişəm ki, biz Azərbaycana öz qazını Transxəzər kəməri ilə ötürmək, ixrac etmək üçün rəqabətə davamlı və çox məqsədəuyğun qiymətlər təklif etməyə hazırıq və yaxud Azərbaycanın özünü də bu kəmərdə iştirakçı paya malik tərəf kimi daxil etməyə hazırıq.

Ötən beşinci gün Aşqabadda keçirilən görüşlər zamanı Türkiyənin səfiri cənab Balkan Prezident Niyazova açıq-aşkar bildirdi ki, əgər Türkmənistan qazı Türkiyə bazarına ixrac olunacaqsas, o yalnız Transxəzər qaz kəməri vasitəsilə ixrac ediləcəkdir və türkmən qazının Türkiyə bazarlarına Rusiya vasitəsilə ixracı qəbul edilməzdir. Hesab edirik ki, Türkiyə hökuməti öz rəsmi mövqeyini açıq-aşkar bildirərək bəyan edir ki, Türkmənistan qazının Türkiyə bazarlarına ixracı yalnız Transxəzər qaz kəməri vasitəsilə olacaq və Azərbaycan da öz ehtiyatlarını, qaz potensialını bu kəmər vasitəsilə realizə edə biləcəkdir. Mən bu barədə beşinci gün axşam cənab Ələsgərova da məlumat vermişəm, vəziyyətlə onu tanış etmişəm və bildirmişəm ki, biz Azərbaycan qazının bu kəmər vasitəsilə ixrac olunmasının tərəfdarıyıq. İstəyirik Azərbaycan da Transxəzər qaz kəmərinə dəstəkləsin ki, biz ümumi səylərlə bu layihəni həyata keçirə bilək.

Sizin Amerika Birləşmiş Ştatlarına bu dəfəki səfəriniz zamanı həm Prezident Klinton ilə, həm də enerji naziri Riçardson ilə görüşlərinizdə Transxəzər qaz kəmərinə verdiyiniz dəstəyi biz Azərbaycan tərəfindən öhdəlik kimi qəbul edirik və bu öhdəliyin də həyata keçirilməsi



ni sürətləndirmək üçün mən gələn həftə Azərbaycanı ziyarət edəcəyəm, Ələsgərov ilə danışıqlarımızı davam etdirəcəyik - necə edək ki, bu Transxəzər qaz kəməri tezliklə tikilib başa çatsın və regionun maraqlarına xidmət etsin.

Mən belə uzun məruzəyə görə Sizdən üzr istəyirəm. Transxəzər qaz kəmərinə verdiyiniz dəstəyə görə Sizə təşəkkür edirəm və ümidvar olduğumu bildirirəm ki, biz ümumi səylərlə o layihənin gerçəkləşməsinə nail ola biləcəyik.

Cənab Ed Smitə minnətdarlığımı bildirən Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev dedi:

- Təşəkkür edirəm. Məruzəniz o qədər də uzun olmadı. Mənə elə lazım idi ki, bu barədə, indiki durum haqqında bütün məlumatları bilim. Beləliklə bir daha məlum olur ki, Sizinlə bizim aramızda heç bir həll olunmayan məsələ yoxdur.

Türkmənistan Prezidenti Niyazov bizim nümayəndə heyəti, sonra Türkiyənin nümayəndə heyəti, Gürcüstanın nümayəndə heyəti Aşqabadda olarkən - yanvar ayının 18-də idi - bunlara heç bir başqa şey deməmişdi və görüşü də çox əhəmiyyətli hesab etmişdi.

Ancaq o, niyə fikrini dəyişibdir - mən başa düşürəm. Müəyyən qədər başa düşmək olar. Ancaq görək bunu əvvəldən ölçüb-biçəydi. Yoxsa bir gün bir sənədi imzala, iki-üç aydan sonra başqa bir sənəd imzala - bu, o qədər də ciddi deyildir.

İlham Əliyev, sən neft şirkətinin vitse-prezidenti kimi bir şey deyə bilərsənmi?

Azərbaycan Dövlət Neft Şirkətinin vitse-prezidenti İlham Əliyev dedi:

- Bizim bu barədə mövqeyimiz elə əvvəldən birmənalı olubdur və o mövqe dəyişməz olaraq qalır. Əvvəlcədən müxtəlif səviyyələrdə bəyan etmişik ki, biz Transxəzər qaz kəməri layihəsini dəstəkləyirik və Türkiyə ilə, Sizin şirkətinizlə bu barədə çoxlu danışıqlar aparmışıq. Ən əsas şərtimiz ondan ibarət olub ki, Azərbaycanda gələcəkdə çıxarılacaq qazı bu kəmərlə vasitəsilə dünya bazarlarına çatdıraraq və mən bilirəm ki, Siz də bizim bu mövqeyimizi dəstəkləyirsiniz.

Beləliklə, "Pi Es Ci" ilə Azərbaycanın mövqeləri arasında heç bir ziddiyyət, yaxud da anlaşılmaqlıq yoxdur və müxtəlif zamanlarda gəzən şayiələr ki, "Azərbaycan özü böyük qaz ölkəsi olacaqdır və ona görə də bu Transxəzər qaz layihəsini əngəlləmək istəyir", - heç bir əsası yoxdur. Çünki bizim atdığımız əməli addımlar onu sübut edir ki, Azərbaycan əvvəlcədən bu layihəni dəstəkləyir və əlindən gələni edir və edəcək ki, bu layihə tezliklə həyata keçirilsin.

Biz hesab edirik ki, bu sahədə biz rəqabət yox, əməkdaşlıq etməliyik. Çünki gələcəkdə Azərbaycanın çox zəngin qaz ehtiyatları dünya bazarlarına çatdırılmalıdır və bəlkə də bir gün Türkiyənin bazarı bizim üçün yetərli olmayacaqdır. Ona görə biz istəyirik bu qaz strategiyamızı çox uzunmüddətli bir strategiya kimi həyata keçirək. Artıq biz Azərbaycan qazının Avropa ölkələrinə çatdırılması üçün müəyyən araşdırmalar aparırıq və hesab edirəm ki, Sizin şirkətinizlə biz bu barədə gələcəkdə əməkdaşlıq edə bilərik.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev dedi:

- Mən demək istəyirəm ki, Azərbaycan Prezidentinin mövqeyi dəyişməzdir. Biz bu işlərə səthi yanaşmırıq, ölçürük-biçirik və bizim Dövlət Neft Şirkətində, onun birinci vitse-prezidenti İlham Əliyevin dediyi kimi, bu barədə bu gün üçün də, gələcək üçün də çox aydın fikirlər var.

Hələ Sizin şirkət olmadan Prezident Niyazov başqa bir şirkətlə əməkdaşlıq edirdi. Onlar da gəlib mənimlə görüşərkən - "Enron" şirkəti gəlmişdi, biz dedik ki, etiraz etmirik. Sonra siz bu işə başladınız, biz Sizə də dedik ki, etiraz etmirik.

Yəni biz prinsip etibarilə bilirdik ki, ölkəmizdə qaz var və bilirdik ki, ölkəmizdə qaz çox çıxacaqdır. Amma buna baxmayaraq hesab edirdik ki, Türkmənistanın qazını Xəzər dənizindən Azərbaycan vasitəsilə Türkiyəyə keçirmək lazımdır. Çünki bu, birincisi, bizim ümumi strategiyamızdır; ikincisi, biz Türkmənistana maneçilik etmək istəmirik; üçüncüsü, istəyirik onların qazı Qərbə getsin; dördüncüsü də bilirdik ki, bu heç də bizim qazımızın ixracına mane olmayacaqdır. Ona görə də Siz bizim tərəfimizdən arxayın ola bilərsiniz. Bizim mövqeyimiz dəyişməyəcəkdir.

İstanbulda imzaladığımız o sənədin, o müqavilənin altındakı imzamı mən çox qiymətləndirirəm və o sənədi bu gün imzalayıb iki aydan sonra onu dəyişdirə bilmərəm. Bu müqavilənin altında Prezident Bill Klintonun da imzası var, Prezident Süleyman Dəmirəlin. Prezident Şevərdnadzenin də imzası var və Prezident Niyazov imza ataraq orada bu barədə çox gözəl bir nitq söylədi. Ona görə də biz bu işlərə çox ciddi yanaşırıq.

Bəli, bu gün deyə bilərik ki, bizim yaxın perspektivdə çox qaz ixrac etmək imkanımız artıq məlum olubdur. Amma bu, İlham Əliyevin dediyi kimi, bizdə rəqabət hissi doğurmur. Əksinə, əməkdaşlıq hissi doğurur. Biz bu barədə Sizinlə əməkdaşlıq edəcəyik. Ancaq lazımdır ki, əsas imzalanmış o layihə həyata keçirilsin. Təbii ki, Siz dediyiniz kimi, biz onlardan istifadə edəcəyik. Hətta məmnunam ki, Siz dediniz ki, gələcəkdə o kəmərin tutumunu artırmaq olar, yaxud onun yanından bir kəmərlə də çəkmək olar. Düşünürəm ki, bizim buna ehtiyacımız olacaqdır. Ona görə də bunların hamısı kompleks şəkildə bizi təmin edir.

Siz işinizi Türkmənistan ilə ciddi aparın və məsələləri onlarla həll edin. Azərbaycana nə vaxt gələrsiniz, gəlin. Dövlət Neft şirkətində danışın, Sizi həmişə qəbul edəcəklər, mənə məlumat verəcəklər. Lazım olsa, mən də Sizinlə görüşə bilərəm. Biz Sizə yaşıl işıq veririk.

Dövlətimizin başçısı Heydər Əliyevə təşəkkürünü bildirən cənab Ed Smit dedi:

- Cənab Prezident, çox sağ olun. Ümid edirik ki, bizim Azərbaycan ilə münasibətlərimiz, əməkdaşlığımız İstanbul bəyannaməsi ilə məhdudlaşmayacaqdır, daha da genişlənəcəkdir.

Heydər Əliyev: Bəli.

Ed Smit: Hesab edirik ki, sizin Dövlət Neft Şirkəti ilə və ölkənizdə fəaliyyət göstərən digər iri Qərb şirkətləri ilə birgə çalışmaq üçün yaxşı imkanlarınız vardır ki, təkcə Türkmənistanın deyil, Azərbaycanın da nəql problemlərinin, kəmərlərinin çəkilməsi işində yaxından iştirak edə bilək. Sizin Dövlət Neft Şirkəti ilə biz çox yaxın təmaslarımızı inkişaf etdirəcəyik. Cənab İlham Əliyevdən də xahiş edirik, cənab Ələsgərova tapşırıq versin ki, bizimlə hərdən mərhəmətli davransın.

Heydər Əliyev: O, onu edər.

Ed Smit: Düzdür, danışmaq hər zaman xoşagələ bir haldır, lakin tərəqqi əldə etməyimizə ehtiyac vardır.

Heydər Əliyev: Onu edərlər. Ondan narahat olmayın.

Qəbulda Azərbaycanın Böyük Britaniyadakı səfiri Mahmud Məmmədquliyev və digər rəsmi şəxslər iştirak edirdilər.

AZƏRBAYCAN

PREZİDENTİ

HEYDƏR ƏLİYEV

VƏTƏNƏ QAYITDI

Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev fevralın 28-də Londondan vətənə yola düşdü. Respublikamızın rəhbərini Londonun Qətvik hava limanında Böyük Britaniyanın xarici siyasət məsələləri üzrə Dövlət katibi Robin Kukun məsul nümayəndəsi, Azərbaycanın İngiltərədəki səfiri Mahmud Məmmədquliyev, Prezidentin qızı Sevil xanım Əliyeva, ARDNŞ-in birinci vitse-prezidenti, Milli Məclisin deputatı İlham Əliyev, digər rəsmi şəxslər yola saldılar.

Elə həmin gün axşam Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev Vətənə qayıtdı.

Binə hava limanında dövlətimizin başçısı Heydər Əliyev jurnalistlərin suallarına cavab verdi.

Sual: Cənab Prezident, Amerika Birləşmiş Ştatlarına işgüzar səfərinizin yekunları barədə nə deyə bilərsiniz?



Cavab: Axşamınız xeyir olsun. Düşünürəm ki, səfər haqqında sizdə müfəssəl məlumat vardır. Çünki mənim orada keçirdiyim görüşlər, danışıqlar haqqında bizim televiziya, mətbuat operativ olaraq məlumat veribdir. Siz onları oxumusunuz, ola bilər, televiziya vasitəsilə dinləmişiniz, görmüşünüz. Ona görə, bilmirəm, bunu təkrar etməyə ehtiyac var, yoxsa yox.

Sadəcə onu deyə bilərəm ki, bu səfər çox uğurlu səfərdir. Biz İstanbulda görüşmüşdük. Qısa bir fasilədən sonra Amerika Prezidenti cənab Bill Klintonla yenidən görüşüb bütün məsələlər barəsində çox ətraflı söhbət etdik. Xanım Olbraytla, sonra Sendi Berger ilə, nazirlər - müdafiə naziri Kohen, enerji naziri Riçardson, kənd təsərrüfatı naziri Qlikman ilə, "Eksimbank"-in prezidenti ilə, bir çox siyasi xadimlərlə, o cümlədən Bjezinski, keçmiş müdafiə naziri Slezincer, keçmiş müdafiə nazirinin müavini Volfoviç ilə, jurnalistlərlə - mən həm "Vaşinqton post"-da oldum, həm də "Nyu-York Tayms"-in jurnalistləri gəlmişdilər - çox görüşlər oldu, yaxşı da müzakirələr oldu. Mən bunların hamısından razıyam.

Bizim üçün əsas məsələlər, bilirsiniz, birinci növbədə, Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin sülh yolu ilə həll olunması. Xəzər dənizindəki enerji ehtiyatlarından istifadə edilməsi, Bakı-Ceyhan boru xətti, Transxəzər qaz xətti, Amerika-Azərbaycan ikitərəfli - həm iqtisadi, həm siyasi əlaqələr - bütün bunlar bizim danışıqlarımızın əsas mövzuları olubdur. Mən bu danışıqların hamısından çox məmnunam və səfərimdən də çox məmnunam.



Sual: Cənab Prezident, biz Sizi həmişəki kimi sağlam, gümrah görməkdən çox şadiq və Sizə Allahdan uzun ömür, cansağlığı arzulayırıq. Cənab Bill Klintonla görüş, danışıqlar zamanı 907-ci maddənin ləğvi ilə bağlı məsələyə toxunuldumu?

Cavab: Mütləq. 907-ci maddə ilə bağlı nəinki onunla, kim ilə görüşmüşük, - hətta mətbuat nümayəndələri ilə də - hamısında danışmışıq. 907-ci maddə indi bizim üçün elə bir prinsipal maddə olubdur və Amerikanın bütün ictimaiyyəti də - bu işdən uzaq adamlarla bəzən danışsın, görürsən o da 907-ci maddəni bilir. Yəni bu illərdə 907-ci maddədən biz dünya mətbuatında, siyasət dairələrində, hətta iqtisadiyyat dairələrində o qədər güclü bəhs etmişik - o mənada ki, bu 907-ci maddənin Azərbaycan üçün ədalətsiz bir qərar olduğunu o qədər sübut edə bilmişik ki, bu barədə söhbət hər yerdə gedibdir.

Mən orada konqresmenlərlə görüşə bilmədim. Mən gələn gündən bir gün öncə bir-ikisi var idi, amma imkan olmadı. Çünki o vaxt konqresmenlər tətildə idilər, istirahətdə idilər. Ancaq, əlbəttə ki, həm Ağ evdə danışıqlarda bu barədə söhbət gedibdir, həm də bütün başqa dairələrdə. Vəziyyət belədir ki, hər dəfə 907-ci maddəni hökumət götürmək istəyir, ancaq Konqres buna getmir. Çünki erməni lobbisi güclüdür.

İndi bilirsiniz ki, Amerikada prezident seçkiləri prosesi başlayıbdır. Güman edirəm, siz orada erməni assambleyasının namizəd Buşa məktubunu və Buşun ona cavabını oxumusunuz. Oxumusunuzmu? Yəqin oxumamısınız. Oxumusunuzsa, çox yaxşı. Ümumiyyətlə, bilirsiniz, biz aldığımız bütün o informasiyalı mətbuata vermək lazımdır. Mən orada demişdim ki, bir xülasə düzəldin. Onları mətbuata vermək lazımdır ki, camaat mətbuatda elə bir bu müsbət şeyləri görməsin. Mətbuatda insanlar görsün ki, Azərbaycanın başında nələr var, Azərbaycana qarşı hansı qüvvələr hərəkət edir. Başa düşürsünüz, ümumiyyətlə gələcəkdə bütün bu cür məlumatları ki, biz alıb oxuyuruq - daim mətbuata vermək lazımdır. Qoy insanlar bilsinlər. Dediym o xülasəni də mütləq bu günlərdə hazırlayın və mətbuata verin.

Erməni assambleyasına Qor da böyük bir məktub yazıbdır ki, "mən prezident olanda ermənilərə belə yardım edəcəyəm, elə yardım edəcəyəm, nə bilim, genosid barəsində öz fikirlərimi deyəcəyəm". Sonra o erməni assambleyası qubernator Buşa - hansı ki, indi respublikaçılardan əsas namizəddir - ona məktub yazıbdır. O da geniş bir cavab yazıb, - onların hamısını dərc edərsiniz, - geniş bir cavab yazıbdır. "Erməni xalqı dünyada ən qədim, ən dəyərlı xalqdır" - bu cür qiymətlər verir və söz verir ki, prezident olsa, əməkdaşlıq edəcəkdir, genosid məsələsində yenə də çalışacaqdır. Hər halda onlar bu "genosidi" birbaşa tanıyırlar, tanıdıqlarını bildirmirlər, amma bu problemin olduğunu, "genosid" adı olmasın, ancaq guya 1915-ci ildə, 1918-ci ildə "ermənilərin Türkiyədə qırılmasını" bunlar açıq elan edirlər.

Bilirsiniz ki, Fransa parlamentində də bu məsələ qalxmışdı. Bizim parlament burada çox yaxşı hərəkət etdi. Biz danışdıq və qərar qəbul etdilər, göndərdilər. Həm də deputatların imzaları ilə məktublar göndərdilər. Türkiyə də çox ciddi bəyanatlar vermişdi və orada məsələ dayandırıldı. İndi 24 aprel qarşıdadır. Bu məsələ ermənilər tərəfindən, bilirsiniz, çox canlandırılır və onlar da hər dəfə deyirlər. Erməni lobbisi Amerikada çox güclüdür və ona görə də hökumət onunla hesablaşır. Onların Konqresdə gücü var.

Belədir, bilirsiniz, təəssüflər olsun ki, bizim Azərbaycanla erməni probleminin Azərbaycan üçün nə qədər ağır bir problem olduğunu dərk edə bilmirlər. Ermənilər elə deyirlər "niyə erməni bunu etdi, sən bunu etmədin? Siz nə etdiniz?" və s.

Mən orada Cons Hopkins Universitetinin İcraçı Direktor İstitutuna dəvət etmişdim. Çox böyük bir tədbir oldu. Orada salon ağzına qədər dolu idi. Çox böyük maraqla gəlmişdilər. Mənim çıxışımı veriblər, yaqin eşitmişiniz. Təsəvvür edin, mən ayın 14-də ora getmişəm. Vaşinqtona gələn gündən bir gün sonra ora etmişəm. Orada nə bilim, beş-altı, yeddi-səkkiz, əlkə on-on iki erməni şüarlarla, filanlarla urublar: "Heydər Əliyev, qayıt öz ölkənə", "Heydər Əliyev, sən niyə Dağlıq Qarabağda erməniləri qırırsan?", "Heydər Əliyev, sən niyə bunu edirsən?" - qışqırırlar, qışqırırlar. Orada mühafizə sistemi çox güclüdür, onların hamısının arşısını almışdılar. Amma mən avtomobildən düşəndən sonra o binaya getmədim, onlara doğru etdim, onlara əl etdim. Amma onlar yenə də qışqırırlar. Biz universitetdə iki saatdan çox olduq. Çıxanda yenə də görürəm, - onlar urublar, qışqırırlar.

Mən keçən dəfə də rəsmi ziyarətə gedəndə, bilirsiniz ki, onlar hələ mən getməmişdən iki-üç ay əvvəl məktublar göndərmişdilər - 50 min məktub göndərmişdilər. Amma Ermənistan prezidenti Amerikaya getsin, Fransaya getsin, İngiltərəyə getsin, hansı bir ölkəyə getsin - üç nəfər Azərbaycanlı gedib bir dənə şüarla onun əleyhinə bir şey deyəcək, yoxsa yox? Deməyəcəklər, qətiyyətsizləyəcəklər.

İndi təsəvvür edin, Amerikada azərbaycanlılar çox yaşayır. Azərbaycan Prezidenti gəlir, mən emirəm ki, onlar hamısı toplaşsın - onsuz da bu əfə mənim vaxtım yox idi. Amma mən onları toplaşdıranda da çox adam toplaya bilmirdim. Ancaq u ermənilər haradan bildirdilər ki, Heydər Əliyev ölür? Bu, mətbuatda var. Demək, gör nə ədəz izləyirlər. Bilirlər ki, mən o universitetə



gedəcəyəm, qabaqcadan hazırlaşınlar, şüarlar yazınlar, gedib orada durublar. Yenə də deyirəm, mənim o universitetin binasına girib-çıxmağım iki saatdan çox oldu. Çünki universitetin rektoru ilə bir az söhbət etdik, sonra getdim orada çıxış etdim, ondan sonra da bir az söhbət etdik, - cəmi iki saat oldu. Onlar iki saat yarım orada durmuşdular. Hələ mən ora gəlməmişdən də nə qədər öncə durmuşdular. Bilirsiniz, bax, belədir dünyada vəziyyət. Bu erməni lobbisi hər yerdə güclüdür.

Mən bununla onu demək istəmirəm ki, indi biz gördüyümüz işləri görməməliyik. Amma sadəcə, gərək xalqımız, millətimiz dərk etsin ki, bizim qarşımızda duran, bizə düşmən olan hansı gücə malikdir. Öz ölkəsində yox, başqa ölkələrdə. O ölkələrdə ki, orada dünyanın böyük siyasəti müəyyən olunur.

907-ci maddə, təbiidir, biz daim bu məsələni qoyuruq və güman edirəm ki, indi orada - Prezident Klinton da dedi - o maddənin bir neçə hissəsini zəiflədiblər.

Yəqin ki, sizin xəbəriniz var ki, bu il Azərbaycana yardım bir az artıbdir, - bu, mətbuatda var, - Ermənistana da bir az azalıbdır. Ermənistanda buna görə bir hayküyə qaldırıblar ki, "niyə, nə təhər, nə üçün?" O maddələrin bir hissəsi zəifləyən zaman bu, Amerikanın bəzi dövlət təşkilatlarının müəyyən sahələrdə Azərbaycana yardım etməsinə imkan verəcəkdir. Ancaq, bilirsiniz, bu maddə bizim üçün daha çox maddi xarakter, maliyyə xarakteri daşımır, mənəvi xarakter daşıyır. Görürsünüz, tarixdə belə hallar olur - bir vaxt buraxılan səhvi neçə illərlə düzəltmək olmur.

Mən bunu demişəm, - 1992-ci ildə tamamilə ağılsız olaraq həmin hərəkəti etdilər, dəmir yolunu bağladılar. Mən onda Naxçıvanda yaşayırdım. Dəmir yolu onsuz da işləmirdi: bir dəfə qatar gedəndə üç dəfə tutub saxlayırdılar. Onu da saxlayanların əksəriyyəti bizim Xalq Cəbhəsinin silahlı dəstələri idilər. Bilirsiniz də, nə üçün saxlayırdılar? Mən bunu açmaq istəmirəm. Ona görə də dəmir yolunun işləməsi-işləməməsi Ermənistan üçün heç bir şey deyildi. Ermənistan onsuz da o müharibəni aparmaq üçün ayrı-ayrı ölkələrdən, xüsusən Rusiyadan yetərli qədər yardım alırdı. Amma yolda hərəkəti saxlamaqla Konqresdə erməni lobbisinə imkan verildi ki, həmin maddəni keçirsin. Keçirdilər və indi onu çıxarmaq mümkün deyildir.

Ümumiyyətlə, Amerikada konqresmenlər danışirlər ki, hansısa bir maddəni, ola bilər, konqresmenlərin başı qarışıq olanda, yorğun olan vaxtda keçirmək asandır. Amma o maddə yazıldıqdan sonra onu çıxarmaq çox çətin olur. Onda ayılırlar və fikirləşirlər ki, yox, daha bunu qəbul etmişik, çıxarmaq mümkün deyil.

Beləliklə, hesab edirəm ki, biz ardıcıl, davamlı surətdə bu işlə məşğul olaraq öz istədiyimizə nail olacağıq.

Sual: Cənab Prezident. Siz burada olmayan vaxtda çeçen mücahidlərinin Azərbaycanda müalicə edilməsi ilə əlaqədar məlumatlar yayılmışdı və bu məlumatlar Rusiyanın ORT televiziya kanalının Azərbaycanda olan müxbirindən sızmışdı. Bu barədə açıqlama verməyiniz mümkündürmü?

Cavab: Nə deyim? Azərbaycanda olan müxbir, azərbaycanlı bəzən olmayan şeyi yazır. Mən də oxumuşam. Hansısa müxbir gedib deyir ki, "mən ora müraciət etdim, dedilər yoxdur. Bura müraciət etdim, dedilər yoxdur. Amma, nə bilim, 5 nömrəli xəstəxanaya getdim, hansı xəstəxanaya getdim, orada gördüm ki, bunlar var".

Bilirsiniz, necə deyirlər, mən etiraf etmişəm və bunu Moskvada, Rusiya Prezidentinin səlahiyyətlərini həyata keçirən Putinə demişəm ki, bizdə yaralı çeçenlər var. Yaralı adamı qəbul etməmək antihumanist bir şeydir. Ancaq biz bunları kütləvi surətdə qəbul etmirik. Birinin burada qohumu var, birinin dostu var, bir vasitə ilə gəlir və bizim sərhəddə yoxlanılır. Əgər doğrudan da o, yaralı, ağır yaralıdırsa, onda, necə deyirlər, bu, insanlıq keyfiyyətindən kənardır ki, biz onu qəbul etməyək. Biz onu qəbul etmişik. Mən bunu gizlətmirəm, etiraf etmişəm və öz təşəbbüslə demişəm. Amma indi bir azərbaycanlı jurnalistin gedib haradasa nəyisə qurdalayıb çıxarıb, nə bilim, Moskvanın hansı qəzetində, yaxud da başqa yerdə yazması... İndi baxın da, bizim millətimizin içərisində, təəssüflər olsun, nə qədər qeyri-vətənpərvər adamlar var. Bu da bizim bələmizdir.

Sual: Cənab Prezident, Transxəzər qaz kəməri ilə əlaqədar Türkmənbaşının son açıqlamaları barədə nə deyə bilərsiniz?

Cavab: Siz bu açıqlamaları eşitmişiniz. Amma bir məsələ də bəlkə sizə məlumdur ki, "Britiş Petroleum" şirkəti "Şahdəniz" yatağında ikinci quyunu qazandan sonra orada çox böyük qaz ehtiyatları olduğunu görübdir. Ona görə də ayın 25-də Ankarada təqdim etmə mərasimi keçiriblər və elan ediblər ki, onlar keçmişdən qalan qaz boru kəməri vasitəsilə birbaşa Türkiyə bazarına çıxacaqlar - şübhəsiz ki, bizimlə birlikdə. Onların nümayəndələri Vaşinqtonda mənim yanıma gəldilər və bəyan etdilər ki, bu, - onlar haradasa Alyaskanın yanında belə bir yataq açmışdılar - tarixdə öz tutumuna, həcminə, perspektivinə görə ikinci yerdə duran bir yataqdır. Onlar bu işə arxayın olduqlarına görə indi həmin qazı necə ixrac etmək barədə düşünürlər. Xahiş ediblər, mən iki-üç gündən sonra onları burada qəbul edəcəyəm. Onlar mənim qarşımda da bir təqdim etmə mərasimi keçirmək istəyirlər. Ona görə də biz birinci növbədə öz işimizi aparırıq.

O ki qaldı Türkmənbaşı, bu, onun öz işidir. Hər halda mən bunu anlama bilmirəm ki, ölkənin prezidenti noyabr ayında bir sazişə böyük təntənə ilə imza atsın, amma iki ay sonra gedib başqa bir sənədi imzalasın, bundan imtina etsin. Yenə də deyirəm - hər halda bu, çox qeyri-ciddi bir məsələdir.

Ancaq Londonda həmin Transxəzər qaz kəmərinin inşa etmək istəyən "Pi-Es-Ci" şirkəti var - onu Türkmənistan dəvət edibdir. Onlar əvvəllər bir neçə dəfə Bakıya da gəlmişdilər. Onların nümayəndələri Londonda yerləşirlər. Xahiş etmişdilər, mən onları dünən Londonda qəbul etdim. Bu görüş televiziya vasitəsilə bütünlüklə yazılıbdır. Mən sadəcə, geniş danışdım və imkan verdim bizim televiziya həmin görüşü çəksin, ictimaiyyətimiz onun dilindən bilsin ki, iş nə yerdədir. O, bunun nə olduğunu təsdiq edir.

Onlar bu yaxınlarda Rusiya ilə 20 milyard kubmetr qaz haqqında müqavilə imzalayıblar. Hətta istəyirlər ki, sonra 30 milyard kubmetr qaz barədə də sənəd imzalasınlar. Ona görə də bu layihəni ləğv etmirlər, ancaq bunu hərəkətə gətirmək istəmirlər. Amma həmin "Pi-Es-Ci" şirkəti və Amerika tərəfi bu işi belə buraxmır. Onlar bir neçə gündən sonra buraya gələcəklər. Mən onları qəbul edəcəyəm. Güman edirəm ki, bəlkə bunlar hamısı manevidir, yoxsa nədir.

Sual: Cənab Prezident, mən həmkarımın verdiyi suala qayıtmaq istəyirəm. Çeçenlərin Azərbaycan xəstəxanalarında müalicəsi barədə məlumat Rusiyanın ORT kanalının Azərbaycandakı müxbirləri tərəfindən sızdırıldıqdan sonra "Vremya" proqramının aparıcısı dünən belə bir ifadə işlədib ki, Azərbaycanın ANS televiziya kanalı həmin müxbirlərə guya hansısa təzyiqlər göstərir. Biz əminik ki, ORT kanalına müsahibə verməyə söz verən Azərbaycan Prezidenti bu barədə öz fikrini, öz münasibətini bildirəcəkdir. Bu haqda nə deyə bilərsiniz?

Cavab: Mən müsahibə barədə heç kəsə söz verməmişəm. Onu da bilməlisiniz ki, müsahibə almaq üçün mənə çox müraciət edirlər, çoxundan imtina edirəm. Onlar mənə müraciət etməyiblər. Bəlkə mən burada olmayanda müraciət ediblər. Amma mən onlara söz verməmişəm. İnana bilərsiniz, bir halda ki, bizə qarşı belə ədalətsizlik ediblər, mən onlara müsahibə verməyəcəyəm.

Sual: Cənab Prezident, burada olmadığınız müddətdə Robert Koçaryan Sizin onunla apardığınız danışıqların bəzi məqamlarını açıqlayaraq bildiribdir ki, Siz onunla ərazi mübadiləsi məsələsinə toxunmusunuz. Respublika mətbuatında bu məsələ son günlər o tərəf-bu tərəfə çox çevrilir və guya söhbətin Mehri və Laçın dəhlizlərindən getdiyi bildirilir. Bu məsələyə Sizin münasibətinizi bilmək istərdik.

Cavab: Robert Koçaryan Ermənistanın prezidentidir, nə istəyir - onu da deyir. Amma mən bilmirəm ki, o nə deyibdir. Onun dediklərinin bizim danışıqlarımıza və aramızda olan müəyyən razılığa münasibəti, hesab edirəm ki, yoxdur. Dediynə o cavab verir, mən ki, belə söz deməmişəm. Hamınız götürüb yazırsınız ki, "o belə getdi, bu belə getdi". Mən ki, bir şey deməmişəm.

Sual: Cənab Prezident, Bakı-Ceyhan neft kəməri ilə bağlı nə deyə bilərsiniz?

Cavab: Bilirsiniz ki, Bakı-Ceyhan neft kəməri barədə Bakıda danışıqlar getdi. Gürcüstan real olmayan bəzi təkliflər irəli sürdü. Ona görə də bu danışıqlar kəsildi. Sonra isə mən ayın 25-də Vaşinqtondan çıxarkən bizim səfir məlumat verdi, - Prezident Bill Klintonun bu işlə məşğul olan xüsusi nümayəndəsi səfir Vulf telefon edib, xahiş edibdir ki, Türkiyədə yenidən görüş keçirilsin. Amma onlara deyiblər ki, Azərbaycan nümayəndələri getmək istəmirlər. Mən Baş nazir Artur Rasizadəyə telefon etdim, ona dedim ki, doğrudur, bizim nümayəndə heyətinin belə cavab verməsinə bəlkə də əsas vardır. Çünki bir dəfə, iki dəfə, üç dəfə görüşdülər, hamısı da eyni şey idi. Amma Vulf demişdi ki, guya Amerika tərəfi onlarla danışıq aparıbdir, məsələ həll ediləcəkdir. Mən göstəriş verdim, bizim nümayəndə heyətimiz indi orada. İstanbuldadır. Abid Şərifovu da, Valeh Ələsgərovu da oraya göndərmişik. Danışıqlar davam edir.

Sual: Cənab Prezident, məlum olduğu kimi, Siz Vaşinqtonda Türkiyənin Amerikadakı səfiri ilə görüşmüşünüz. Maraqlıdır, bu görüşdə hansı məsələləri müzakirə etmişiniz?

Cavab: O, mənə "keçmiş olsun" deməyə gəlmişdi. Türkiyə Prezidenti hörmətli dostum cənab Süleyman Dəmirəl, Baş nazir Bülənd Ecevit, parlamentin sədri Yıldırım Akbulut, xarici işlər naziri İsmayıl Cəm göz əməliyyatı keçirməyimlə əlaqədar mənə məktublar göndərmişdilər. Ancaq təbiidir ki, biz çox geniş söhbət etdik.

Söhbətimiz nə olacaqdı? Türkiyə ilə Azərbaycanın əlaqələrində **elə bir problem yoxdur**. Amma biz dostluğumuzu, qardaşlığımızı, birgə hərəkətimizi hər dəfə təsdiq edirik. Eyni zamanda, orada söhbətimizin çoxu "genosid məsələsi"nə **həsr** olundu. Çünki həmin günlər bu məsələ orada yenə də qalxmışdı. O, mənə erməni lobbisinin nə qədər kəskin işlər gördüyü barədə **bir çox məlumatlar** verdi. Səfir orada bunu daha yaxşı hiss edir. Çünki bu "genosid məsələsi" Türkiyəyə qarşıdır. O da Türkiyənin Amerika Birləşmiş Ştatlarında səfirdir. Səfir mənə bu barədə çoxlu məlumatlar verdi. Hesab edirəm ki, bu söhbətimiz də **çox dəyərli oldu**.

Sual: Cənab Prezident, martın 15-də Beynəlxalq Valyuta Fondu tərəfindən Azərbaycana kredit ayrılması nəzərdə tutulurdu. Lakin belə bir məlumat yayılır ki, Azərbaycan Dövlət Neft Şirkətində aparılan auditor yoxlamaları nəticəsində hansısa uyğunsuzluqlar ortaya çıxıbdir. Ona görə də Beynəlxalq Valyuta Fondu bu krediti verməkdən **deyərsən imtina** edibdir.

Cavab: Siz bu məsələni Artur Rasizadədən soruşun. Çünki mən bu məsələ ilə **məşğul olmağı ona tapşırıram**.

Yaxşı, görürəm ki, suallarınız təkrar olunur. Amma siz bir sualı vermədiniz ki, mənim səhhətim necədir? Deyə bilərəm ki, səhhətim çox yaxşıdır. Bu barədə də məlumat verilibdir. Mənim gözümdə son vaxtlar bir az problem yaranmışdı. **Türkiyədə** həkimlər baxanda dedilər ki, necə deyərlər, geniş analiz aparmaq lazımdır. Amerikada olarkən həmin Cons Hopkins Universitetində - bu, çox böyük bir universitetdir, onun bir çox şaxələri vardır mənə çıxış etməyə dəvət etmişdilər. Eyni zamanda, dedilər ki, oranın çox yüksək dərəcəli göz klinikası var. Orada mənim gözlərimə **baxdılar**, dedilər ki, bəli, katarakt əmələ gəlir, ona görə də onu götürmək lazımdır. Götürdülər. Gözlərim də çox yaxşıdır, **elə əvvəl də yaxşı görürdüm**, amma indi sizin hamınızın gözüünüzün içini də, çölünü də görürəm.

Orada işlərimi qurtarandan sonra ayın 25-də Klivlendə uçdum, bir neçə saat orada oldum. Məni orada müalicə edən həkimlər məni bütün müayinələrdən keçirdilər. Bilirsiniz ki, orada çox yüksək səviyyəli tibb avadanlığı, həkimlər var. Orada da məni başdan-ayağa - **təkcə ürəkdə cərrahiyyə əməliyyatı ilə əlaqədar yox, bütünlüklə, necə deyərlər, hamısını - müayinədən keçirdilər**. O əməliyyatdan on ay keçibdir. Onlar dedilər ki, biz bunu heç belə gözləməirdik. Sizin vəziyyətiniz bizim gözlədiyimizdən qat-qat yaxşıdır. Onlar belə şeyi çox edirlər, dedilər, nadir halda belə olur. Məsələn, əməliyyatdan altı ay, on ay, bir il sonra biz nə gözləyirik - biz gözlədiyimizdən **çox-çox yaxşıdır**.

Ona görə də səhhətim çox yaxşıdır. İstəyənlər sevinсинlər, istəməyənlər kor olsunlar. Sağ olun.

Binə hava limanında Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyevi Milli Məclisin sədri Murtuz Ələsgərov, Baş nazir Artur Rasizadə, Prezidentin İcra Aparatının rəhbəri Ramiz Mehdiyev və digər rəsmi şəxslər qarşıladılar.

ƏLAVƏLƏR

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
cənab Heydər Əliyevin
Amerika Birləşmiş Ştatlarına
işgüzar səfərinin

P R O Q R A M I
(12-28 fevral 2000-ci il)

12 fevral, şənbə

- Bakı şəhərinin "Binə" hava limanından Londona uçuş
- London şəhərinin "Hitrou" hava limanına gəliş
- Vaşinqtona uçuş

17.30 - Vaşinqton şəhərinin "Endrü" hərbi hava bazasına gəliş
(yerli vaxtla)

17.40 - Şəhərə gediş

18.15 - "Vaşinqton Monarx" mehmanxanasına gəliş

13 fevral, bazar

12.45 - "Vaşinqton Monarx" mehmanxanasından çıxış.
Doktor Zbiqnev Bjezinskinin evinə gediş

13.00 - Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin
şərəfinə doktor Zbiqnev Bjezinskinin adından verilən nahar
(Doktor Zbiqnev Bjezinskinin iqamətgahı. Vaşinqtonun şəhər ətrafı)

15.30 - "Vaşinqton Monarx" mehmanxanasına dönüş

16.00 - Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin
səfir cənab Riçard Armitac ilə görüşü
(“Vaşinqton Monarx” mehmanxanası)

14 fevral, bazar ertəsi

10.30 - Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin
"Nyu-York tayms" qəzetinin əməkdaşları ilə görüşü

11.55 - "Vaşinqton Monarx" mehmanxanasından çıxış

12.00 - Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin
"Eksimbank"ın Prezidenti cənab Ceym Harmon ilə görüşü

13.00 - "Vaşinqton Monarx" mehmanxanasına dönüş

14.25 - "Vaşinqton Monarx" mehmanxanasından çıxış

15.40 - Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin
"Vaşinqton post" qəzeti redaksiya heyətinin üzvləri ilə görüşü

18.00 - Vaşinqtondakı Cons Hopkins Universitetinə gediş

18.15 - Vaşinqtondakı Cons Hopkins Universitetində Azərbaycan
Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyev ilə görüş

15 fevral, cərsənbə axşamı

10.35 - Ağ evə gediş

10.45 - Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin
Amerika Birləşmiş Ştatlarının Prezidenti cənab Bill Klinton ilə
görüşü (Ağ ev)

ABŞ tərəfindən iştirak edirlər:

Dövlət katibi xanım M.Olbrayt, Prezidentin milli təhlükəsizlik
məsələləri üzrə köməkçisi cənab S.Berger, Prezidentin Rusiya
və Avrasiya üzrə müşaviri cənab M.Mediş, MDB məsələlərinə
dair xüsusi tapşırıqlar üzrə səfir cənab S.Sestanoviç

13.25 - Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin
ABŞ-in energetika naziri cənab Bill Riçardson ilə görüşü

13.55 - Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin
ABŞ-in kənd təsərrüfatı naziri Dən Qlikman ilə görüşü

14.30 - "Vaşinqton Monarx" mehmanxanasına dönüş

16.00 - Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin
ABŞ-in MDB məsələlərinə dair xüsusi tapşırıqlar üzrə səfiri cənab
Stiv Sestanoviç, Minsk qrupunun həmsədri cənab Kerri Kavano və
ABŞ-in Azərbaycan Respublikasına təyin olunmuş yeni səfiri
cənab Ross Vilson ilə görüşü
(“Vaşinqton Monarx” mehmanxanası)

18.50 - "Vaşinqton Monarx" mehmanxanasından çıxış

19.00-21.00 - Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin
şərəfinə Amerika-Azərbaycan Ticarət Palatası tərəfindən rəsmi
qəbul

21.00

- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin
ABŞ Konqresinin üzvü Karen Makkarti ilə görüşü

19 fevral, şənbə

- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin
Türkiyənin ABŞ-dakı səfiri cənab Baki İlkin ilə görüşü

20 fevral, bazar

- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin
ABŞ-ın keçmiş Dövlət katibi, görkəmli ictimai-siyasi xadim cənab
Lourens İqlberger ilə görüşü

24 fevral, cümə axşamı

- Cons Hopkins Universitetinin göz xəstəlikləri klinikasına gediş
- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin
ABŞ-ın müdafiə naziri cənab Uilyam Kohen ilə görüşü

25 fevral, cümə

- Vaşinqton şəhərindən Ohayo ştatının Klivlend şəhərinə uçuş
- Klivlend şəhərindən Böyük Britaniyanın paytaxtı Londona uçuş

26 fevral, şənbə

- Londona gəliş

27 fevral, bazar

- Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab Heydər Əliyevin
ABŞ-ın "Pi-Es-Ci İntənəşnl" şirkətinin Prezidenti Ed Smit ilə
görüşü

28 fevral, bazar ertəsi

- Londondan Bakıya uçuş

QEYDLƏR

1. Bill Klinton (Uilyam Ceferson Blayd adı ilə xaç suyuna çəkilməmişdir). 1946-cı il avqustun 19-da Houp şəhərində anadan olmuşdur. Onun ailəsi iki ildən sonra Hot-Sprinqs şəhərinə köçmüş və o, burada orta məktəbi bitirmişdir. 1964-cü ilin payızında Corctaun universitetinə daxil olmuşdur. 1968-ci ildə həmin universiteti qurtardıqdan sonra İngiltərənin Oksford universitetinə daxil olmuşdur. 1970-ci ildə ABŞ-a qayıtdıqdan sonra Yel universitetinin hüquq fakültəsinə daxil olmuşdur. 1973-cü ildə Yel universitetini hüquqçu diplomu ilə bitirmişdir.

1976-cı ildə Arkanzas ştatının prokuroru vəzifəsinə öz namizədliyini irəli sürmüş və seçkilərdə qalib gəlmişdir. Bir müddət keçdikdən sonra Arkanzas ştatının baş prokuroru seçilmişdir. İki ildən sonra bu ştatın qubernatoru olmuş və dörd dəfə dalbadal həmin vəzifəyə seçilmişdir.

B.Klinton 1981-82-ci illərdə fərdi hüquq praktikası ilə məşğul olmuş və Arkanzas universitetində hüquqdan dərslər demişdir. 1992-ci ildə ABŞ-ın 42-ci prezidenti seçilmişdir. 1996-cı ildə ikinci müddətə ABŞ prezidenti vəzifəsinə seçilmişdir.

B.Klinton Hillari Roden Klinton ilə evlidir. Bir qızı var. -10.

2. Minsk qrupu - ATƏM Şurasının 1992-ci il martın 24-də Helsinkidə keçirilmiş əlavə görüşündə Fəaliyyətdə olan sədr təklif etmişdi ki, ATƏM çərçivəsində qəbul edilmiş prinsiplər, öhdəliklər və müddəaların bazasında Dağlıq Qarabağ böhranının sülh yolu ilə aradan qaldırılması üzrə danışıqlar üçün daimi əsasda işləyən forum yaratmaq məqsədi ilə ən qısa müddətdə ATƏM-in himayəsi altında Dağlıq Qarabağ üzrə konfrans çağırılsın. Nəzərdə tutulurdu ki, Minskə keçirilməli olan bu konfransda Azərbaycan, Ermənistan, Belarus, Almaniya, İtaliya, Rusiya Federasiyası, ABŞ, Türkiyə, Fransa, Çexiya-Slovakiya Federativ Respublikası və İsveç iştirak edəcəklər. "Minsk qrupu" deyilən qrupda birləşmiş bu ölkələr Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsinin aradan qaldırılması probleminin siyasi yolla həll olunması sahəsində ATƏM-in səylərində vasitəçilik rolunu öz üzərlərinə götürdülər.

Hazırda ATƏT-in Minsk qrupunun tərkibinə aşağıdakı ölkələr daxildirlər: Azərbaycan, Ermənistan, Belarus, Almaniya, Rusiya Federasiyası, ABŞ, Fransa, Türkiyə. Minsk qrupunda Rusiyalı N.Qribkov, Fransalı J.Qayyard, ABŞ-ı K.Kavano təmsil edirlər. -14.

3. Beş il (1994-1999) müddətində aparılan tədqiqatlar və danışıqlar nəticəsində 1999-cu il noyabrın 18-də ATƏT-in İstanbul Zirvə görüşü zamanı Azərbaycan Respublikası, Gürcüstan, Türkiyə Respublikası prezidentləri tərəfindən xam neftin Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəməri vasitəsilə nəql edilməsinə dair hökumətlərarası saziş imzalanmışdır. Bu saziş ilə yanaşı Amerika Birləşmiş Ştatları Prezidentinin şahidliyi ilə Azərbaycan Respublikası, Qazaxıstan Respublikası, Gürcüstan Respublikası, Türkiyə Respublikası prezidentləri Xəzər neftinin dünya bazarlarına ixracı üçün Bakı-Tbilisi-Ceyhan əsas ixrac boru kəmərinin inşası barədə İstanbul bəyannaməsini də imzalamışlar. - 15.

4. "Rusiyanın və yeni müstəqil dövlətlərin azadlığını müdafiə aktı"na 907-ci düzəliş" 1992-ci ilin iyulunda senator Con Kerri (demokrat, Massaçusets ştatı) tərəfindən ABŞ Senatının Xarici Əlaqələr Komitəsinə təqdim olunmuşdur. Düzəlişin müzakirəsi gedişində senatorlardan Luqar (İndiana), Mak Kone (Kentükki), Kesseмбаum (Kanzas) və Stenford (Şimali Kaliforniya) onun qəbul edilməsinin

əleyhinə çıxış etmişlər. Lakin erməni lobbisinin fəallığı nəticəsində 1992-ci il oktyabrın 24-də düzəliş qəbul edilmişdir.

907-ci düzəliş ABŞ hökumətinin Azərbaycan hökumətinə yardımını qadağan edir. Hazırda Prezident B.Klintonun hökuməti 907-ci düzəlişin saxlanılmasına qarşı çıxır və hesab edir ki, bu düzəliş Azərbaycandakı indiki reallıqlara uyğun deyil. -21.

5. Konqres - ABŞ-ın qanunvericilik orqanıdır. İki palatadan - Senatdan və Nümayəndələr Palatasından ibarət olan Konqres ABŞ-ın ictimai-siyasi həyatında tarixən mühüm rol oynamışdır və indi də oynayır.

Senatın 100 üzvü var. Ölkənin hər ştatından Senata iki senator seçilir. Nümayəndələr Palatasının 435 üzvü var. Bu palatanın üzvləri hər seçki dairəsində yaşayan əhalinin sayına görə seçilir. Qanun layihələri hər iki palatada müzakirə olunur. Konqres tərəfindən qəbul olunan qanunları ABŞ Prezidenti təsdiq edir. Hər ilin yanvar ayında ABŞ Prezidenti Senata gələrək ölkənin vəziyyəti barədə hesabat verir.

Konqresin qapısı bütün amerikalılar və ölkəyə gələn qonaqlar üçün açıqdır. Konqresdə onlar üçün xüsusi yerlər ayrılmışdır. -23.

6. Madlen Olbrayt - ABŞ-ın Dövlət katibidir. 1937-ci ilin mayında Çexoslovakiyanın Praqa şəhərində anadan olmuşdur. Atası Yozef Korbel çex diplomatı olmuş. İkinci dünya müharibəsi qurtadıqdan sonra BMT-də işləmişdir. M.Olbrayt 1959-cu ildə Uelsi kollecini əla qiymətlərlə bitirib politologiya sahəsində bakalavr dərəcəsi almışdır. 1968-ci ildə magistr dərəcəsinə, 1976-cı ildə Kolumbiya universitetində fəlsəfə doktoru adına layiq görülmüşdür. 1976-cı ildən senator Edmund Maskinin ofisində işləmişdir. İki ildən sonra prezident C.Karterin hökuməti dövründə Milli Təhlükəsizlik Şurasının üzvü seçilmiş, Z.Bjezinskiinin rəhbərliyi altında işləmişdir. M.Olbrayt ABŞ prezidenti vəzifəsinə namizədlər U.Mondeyl və M.Dukakisın seçki kampaniyaları zamanı müvafiq olaraq 1984-cü və 1988-ci illərdə xarici siyasət məsələləri üzrə əlaqələndirici işləmişdir.

1989-cu ildən Milli Siyasət Mərkəzinin prezidentidir. 1982-ci ildən beynəlxalq münasibətlər üzrə professordur və Corctaun universitetinin Xarici Siyasət Məktəbindəki "Qadınlar xarici siyasət xidmətində" proqramının direktorudur.

M.Olbrayt 1993-cü ilin fevralında Kabinetin üzvü statusunu almış və ABŞ-ın BMT-dəki daimi nümayəndəsi təyin edilmişdir. Səfir M.Olbrayt BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasında Yuqoslaviyada, Haitidə, Ruandada vəziyyətə dair məsələlər üzrə ABŞ siyasətinin hazırlanmasında iştirak etmişdir. O, İraqa qarşı sanksiyaların zəiflədilməsinin fəal əleyhdarıdır. Bosniya və Herseqovində hərbi cinayətkarların məsuliyyətə cəlb olunmasının tərəfdarıdır.

1997-ci ilin yanvarından ABŞ-ın Dövlət katibidir. "Polşa: mətbuatın siyasi dəyişikliklərdə rolu", "Mətbuatın siyasi dəyişikliklərdə rolu - Çexoslovakiya - 1968" və "Sovet diplomatiya xidməti: elitənin profili" əsərlərinin müəllifidir.

Çex, polyak, rus və fransız dillərində sərbəst danışır.

Boşanmışdır. Üç qızı var. - 25.

7. Uilyam Kohen - 1997-ci ildən ABŞ-ın müdafiə naziridir. 1940-cı ildə Men ştatının Banqor əyalətində anadan olmuşdur. 1973-1979 cu illərdə Nümayəndələr Palatasının, 1979-1997-ci illərdə Senatın üzvü olmuşdur. 1965-ci ildə Boston Hüquq Universitetini bitirmişdir. - 27.

8. Semüel (Sendi) Berger - Kornell universitetini qurtarmışdır. 1971-ci ildə Harvard universitetinin hüquq məktəbini bitirmişdir. 1973-1977-ci illərdə və 1981-1992-ci illərdə "Hoqan və Hartson" firmasının beynəlxalq ticarət məsələləri üzrə partnyoru və direktoru olmuşdur. 1977-1980-ci illərdə Nyu-Yorkun keçmiş bələdiyyə idarəsinin rəisi C.Lindseyin xüsusi köməkçisi, keçmiş senator Q.Hyuzun və Nümayəndələr Palatasının üzvü C.Reznikin qanunvericilik məsələləri üzrə köməkçisi işləmişdir.

Semüel Berger ABŞ Dövlət Departamentinin Siyasi planlaşdırma şöbəsi direktorunun müavini və B.Klintonun xarici siyasət məsələləri üzrə böyük müşaviri işləmişdir. 1993-1997-ci illərdə Prezidentin milli təhlükəsizlik məsələləri üzrə köməkçisinin müavini olmuşdur. 1997-ci ilin yanvarından Prezidentin milli təhlükəsizlik məsələləri üzrə köməkçisidir.

Evlidir, üç övladı var. -32.

9. Bill Riçardson - 1998-ci ildən ABŞ-ın energetika naziridir. 1997-1998-ci illərdə BMT-də ABŞ-ın səfiri vəzifəsində çalışmışdır. -36.

10. ATƏT-in İstanbul Zirvə görüşü - 1999-cu il noyabrın 18-19-da Türkiyənin İstanbul şəhərində ATƏT-in növbəti zirvə görüşü keçirildi. Zirvə toplantısında Azərbaycan Prezidenti Heydər Əliyev başda olmaqla Azərbaycan Respublikasının nümayəndə heyəti də iştirak edirdi. Bundan əvvəlki Budapeşt və Lissabon sammitlərində olduğu kimi, İstanbul zirvə görüşündə də Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi geniş müzakirə mövzuna çevrildi. ATƏT üzvü olan ölkələrin dövlət və hökumət başçıları öz çıxışlarında münaqişənin indiyə qədər həll olunmamasından narahatlıq ifadə etdilər və sülhyaratma prosesində səyləri artırmağa çağırdılar. Eyni zamanda dövlət başçıları münaqişə tərəflərini təmsil edən Azərbaycan və Ermənistan prezidentlərinin ikitərəfli görüşlərinin zəruriliyini qeyd edərək, dialoqu dəstəklədiklərini bildirdilər. ATƏT-in zirvə görüşünün bu mövqeyi qəbul edilmiş Bəyannamənin ayrıca bir bəndində öz əksini tapdı. - 37.

11. Dən Qlikman - 1995-ci ildən ABŞ-ın kənd təsərrüfatı naziridir. Bundan əvvəl 18 il ərzində Nümayəndələr Palatasında Kanzas ştatını təmsil etmişdir. - 40.

12. Kerri Kavano - ATƏT-in Minsk qrupunda ABŞ-ın xüsusi təmsilçisidir. 1976-cı ildə Florida Universitetində bakalavr dərəcəsi, 1978-ci ildə Notr-Dam Universitetində magistr dərəcəsi almışdır. 1984-cü ildə Dövlət Departamentinə işə qəbul edilərək aşağıdakı idarə və vəzifələrdə çalışmışdır: ABŞ-ın Berlindəki səfirliyinin Konsul İdarəsi; Dövlət Departamentinin Avropa/Sovet Beynəlxalq Münasibətlər İdarəsi; ABŞ-ın Moskvadakı səfirliyinin siyasi şöbəsi; Dövlət katibi müavininin aparatında Rusiya üzrə xüsusi müşavir; Dövlət Departamentinin Cənub-Şərqi Avropa İdarəsinin direktoru; Dövlət Departamentinin Kipr üzrə xüsusi vasitəçisi; ABŞ-ın Berndəki missiyası rəhbərinin müavini. Kerri Kavano 1999-cu ildə ABŞ tərəfindən ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədri təyin edilmişdir. - 45.

13. Karen Makkarti - 1994-cü ildən ABŞ Konqresinin üzvüdür. 1947-ci ildə anadan olmuşdur. Kanzas Universitetini bitirmişdir. İxtisasca müəllimdir. 1969-cu ildə təbiət elm-

ləri üzrə bakalavr, 1986-cı ildə idarəetmənin iqtisadiyyatı üzrə bakalavr, 1976-cı ildə humanitar elmlər üzrə magistr dərəcələrini almışdır. -50.

14. Azərbaycan Dövlət Neft Şirkəti ilə xarici ölkələrin aparıcı neft şirkətləri arasında üç il davam etmiş danışıqlardan sonra 1994-cü il sentyabrın 20-də Bakıda "Xəzər dənizinin Azərbaycan sektorunda "Azəri", "Çıraq" yataqlarının və "Günəşli" yatağının dərinlikdə yerləşən hissəsinin birgə işlənilməsi və neft hasilatının pay şəklində bölüşdürülməsi haqqında Azərbaycan Respublikasının Dövlət Neft Şirkəti ilə "Amoko Kaspian Si Petroleum Ltd", "Bi-Pi Eksploreysn (Kaspian Si) Ltd", "Den Norske Stats Olyeselskap a.s.", "LUKOyl" Səhmdar Cəmiyyəti", "Makdermott Azərbaycan ink", "Pennzoil Kaspian Korporeysn", "Remko Xəzər Enerji Ltd", "Türkiyə Petrolleri a.o.", "Yunokal Xəzər Ltd" şirkətləri arasında Saziş" imzalandı. Azərbaycanın neft yataqlarının işlənməsi, istismarı, neft və qaz ixracı sahəsində ABŞ-ın, Rusiya Federasiyasının, Böyük Britaniya Krallığının, Türkiyə Cümhuriyyətinin və Norveç Krallığının iri neft şirkətləri ilə bağlanmış bu ilk müqavilə sonralar haqlı olaraq "Əsrin müqaviləsi" adlandırıldı. -51.

15. "Eksimbank" - Amerika Birləşmiş Ştatlarının İdxal-İxrac Bankıdır. Bank 1934-cü ildən fəaliyyət göstərir. Hazırda digər fəaliyyət sahələri ilə yanaşı, inkişaf etməkdə olan ölkələrdə ixrac əməliyyatının tənzimlənməsinə və onlara yardım göstərilməsinə, bu ölkələrdə kiçik biznesin və maliyyə imkanlarının genişləndirilməsinə xüsusi diqqət yetirir, maliyyə vəsaitlərinin müəyyən qismini bu istiqamətə yönəldir.

ABŞ "Eksimbank"ı ilə Azərbaycan arasında sıx əməkdaşlıq münasibətləri qurulmuşdur və bu əlaqələr ilbəlil genişlənir. -52.

16. Süleyman Dəmirəl - Türkiyə Cümhuriyyətinin doqquzuncu Prezidentidir.

1924-cü ildə İsparta əyalətinin Cənub-Qərbində yerləşən İslamköy kəndində anadan olmuşdur.

1949-cu ildə İstanbul Texniki Universitetini bitirərək mühəndis-hidrotexnik ixtisasını almışdır. Təhsilini bitirdikdən sonra bir müddət ABŞ-da təcrübə keçmişdir. 1954-1960-cı illərdə ölkənin ən iri iqtisadi-dövlət təşkilatı olan su təsərrüfatı idarəsində baş müdür vəzifəsində çalışmışdır.

1960-cı il 27 may hərbi çevrilişindən sonra istefaya çıxmışdır. Müəyyən müddət Türkiyədə yerləşən bir neçə xarici şirkətin nümayəndəliklərinə rəhbərlik etmişdir.

1961-ci ildə Ədalət Partiyasına daxil olmuş, 1964-cü ildə bu partiyanın sədri seçilmişdir.

1965-ci və 1969-cu illərdə bu partiya üçün müvəffəqiyyətlə nəticələnən parlament seçkilərində S.Dəmirəl iki dəfə birpartiyalı hökumətə rəhbərlik etmişdir. 1971-ci ilin martında bu hökumət istefa vermişdir. 1975-ci ildən 1980-cı ilədək S.Dəmirəl daha 4 dəfə Baş nazir vəzifəsində olmuşdur.

1983-cü ildə onun fəal iştirakı ilə Doğru Yol Partiyası təşkil olunmuşdur, 1991-ci il oktyabrın 20-də fəvqəladə parlament seçkilərindən sonra Sol Demokrat Xalq Partiyası ilə koalisiya şəklində təşkil olunmuş hökumətə başçılıq etmişdir. 1993-2000-ci illərdə o, Türkiyə Cümhuriyyətinin Prezidenti olmuşdur.

Evlidir, övladı yoxdur. -61.

17. Pol Volfoviç - 1994-cü ildən Cons Hopkins Universitetində Xüsusi Beynəlxalq Tədqiqatlar İnstitutunun rəhbəridir. 1982-1986-cı illərdə Dövlət Departamentində Dövlət kati-

binin Cakit Okean və Şərqi Asiya üzrə köməkçisi, 1986-1989-cu illərdə İndoneziya Respublikasında ABŞ-ın səfiri vəzifəsində çalışmışdır. -66.

18. Sem Braunbək - 1956-cı il sentyabrın 12-də Kanzas ştatının Harnett şəhərində anadan olmuşdur. 1979-cu ildə Kanzas ştatı universitetini (bakalavr) bitirmişdir. 1982-ci ildə isə Kanzas universitetini hüquq doktoru dərəcəsi ilə qurtarmışdır. Müəllim, hüquqşünas, Ağ ev aparatının əməkdaşı, radioaparıcı işləmişdir. 1986-1993-cü illərdə Kanzas ştatının kənd təsərrüfatı məsələləri üzrə katibi olmuşdur. 1995-1996-cı illərdə Nümayəndələr Palatasının Kanzas ştatından üzvü (respublikaçı) olmuşdur. 1996-cı ildən Kanzas ştatından Senatın üzvüdür. Xarici Əlaqələr Komitəsinin üzvüdür. -83.

19. Zbiqnev Bjezinski - 1928-ci il martın 28-də Varşavada anadan olmuşdur. 1953-cü ildə ABŞ-a gəlmiş və 1958-ci ildə ABŞ vətəndaşlığını qəbul etmişdir. 1949-cu ildə Kanadanın Makdill universitetini iqtisadiyyat və politologiya üzrə fərqlənmə ilə bitirmişdir. 1950-ci ildə politologiya sahəsində magistr dərəcəsi almışdır. 1953-cü ildə Harvard universitetini (fəlsəfə doktoru) bitirmişdir. 1953-1960-cı illərdə Harvard universitetinin Rusiya tədqiqatları mərkəzinin əməkdaşı olmuşdur. 1966-1988-ci illərdə Dövlət Departamentinin Siyasi Planlaşdırma Şurasının üzvü olmuşdur. 1962-1977-ci illərdə Beynəlxalq Hadisələr Tədqiqat İnstitutunun direktoru işləmişdir. 1973-1976-cı illərdə üçtərəfli komissiyanın direktoru olmuşdur. 1977-1981-ci illərdə ABŞ Prezidentinin milli təhlükəsizlik məsələləri üzrə müşaviri, Təhlükəsizlik Şurasının əməkdaşı olmuşdur. 1981-ci ildən Strateji və Beynəlxalq Tədqiqatlar Mərkəzinin rəhbəridir. 1987-1991-ci illərdə Prezidentin xarici kəşfiyyat üzrə müşavirlər komitəsinin üzvü olmuşdur. 1989-cu ildən Cons Hopkins Universitetinin Nits adına Dərinləşdirilmiş Beynəlxalq Tədqiqatlar Məktəbinin müəllimidir.

10-dan çox kitabın və çoxlu tədqiqatların müəllifidir. -93.

20. Harvard Universiteti ABŞ-ın ən qocaman təhsil ocağıdır. 1636-cı ildə əsası qoyulmuşdur. Əsas korpusu Kembridədir. Harvard Universiteti Amerika həyatında böyük rol oynamışdır. Prezidentlərdən Con Adams, Con Kvinsi Adams, Teodor Ruzvelt, Franklin Ruzvelt, Con Kennedi Harvard Universitetinin məzunlarıdır. -95.

21. Riçard Armitac - R.Reyqanın prezidentliyi dövründə müdafiə nazirinin beynəlxalq təhlükəsizlik üzrə müşaviri olmuşdur. Bu sahədə bir nömrəli mütəxəssis sayılır. C.Buşun prezidentliyi dövründə xüsusi tapşırıqlar üzrə səfir işləyərkən yeni müstəqil dövlətlərə yardım göstərmək proqramının müəlliflərindən biri olmuşdur. Həmin vaxtdan 907-ci düzəlişin əleyhinə çıxışlar edir. Amerika-Azərbaycan Ticarət Palatası Direktorlar Şurasının üzvüdür. ABŞ ilə Azərbaycan arasında əlaqələrin inkişaf etdirilməsinin fəal tərəfdarıdır. "Armitac Assoşieyts El Si" şirkətinin sahiblərindən biridir. - 115.

22. 1996-cı il dekabrın 2-4-də Portuqaliyanın paytaxtı Lissabon şəhərində ATƏT-in növbəti Zirvə toplantısı keçirildi. ATƏT-in üzvü olan 54 ölkənin dövlət və hökumət başçılarından iştirakı ilə keçirilən Zirvə toplantısında Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Heydər Əliyev başda olmaqla Azərbaycan Respublikasının nümayəndə heyəti də iştirak etmişdir. Lissabon Zirvə toplantısında müzakirə olunan məsələlər içərisində Azərbaycan Respublikası

nümayəndə heyətinin təkidi ilə Ermənistan-Azərbaycan münaqişəsi geniş diskussiyaya səbəb olmuşdur. Zirvə toplantısı çərçivəsində aparılmış danışıqlar və görüşlər zamanı Azərbaycan Respublikası nümayəndə heyəti tərəfindən Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərinin azad olunması, qaçqınların və məcburi köçkünlərin doğma yurdlarına qaytarılması və ümumiyyətlə, münaqişənin sülh yolu ilə həll olunması məsələləri qoyulmuş, Azərbaycan Respublikası nümayəndə heyətinin başçısı Heydər Əliyevin prinsipial mövqeyi və gərgin səyi nəticəsində yekun sənədə əlavə kimi ATƏT sədrinin bəyanatı qəbul olunmuşdur.

İlk dəfə olaraq ATƏT çərçivəsində ən yüksək səviyyədə münaqişənin həllinin əsası kimi Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyü bütün dövlətlər tərəfindən qətiyyətlə dəstəklənmiş və Dağlıq Qarabağın yalnız Azərbaycan Respublikasının tərkibində statusunun müəyyən olunmasının mümkünlüyü öz əksini tapmışdır.

Bəyanatda ifadə edilmiş prinsiplər aşağıdakılardır:

Azərbaycan Respublikasının və Ermənistan Respublikasının ərazi bütövlüyü;

Azərbaycanın tərkibində Dağlıq Qarabağa öz müqəddəratını təyin etməyə əsaslanan bir razılaşmada müəyyən edilən, Dağlıq Qarabağ üçün ən yüksək özünüidarəetmə dərəcəsi verən hüquqi status;

məsələnin həllinin müddəalarına əməl olunmasını təmin etmək barədə bütün tərəflərin qarşılıqlı öhdəlikləri daxil olmaqla Dağlıq Qarabağın və onun bütün əhalisinin təminatlı təhlükəsizliyi. -129.

23. Romano Prodi - 1999-cu ildən Avropa Komissiyasının sədridir. 1939-cu il avqustun 7-də Bolonya şəhərində anadan olmuşdur. 1961-ci ildən London kollecində və Harvard Universitetində işləmişdir. 1978-1979-cu illərdə sənaye naziri. 1982-ci ilin noyabrından 1989-cu ilin oktyabrınadək Romada iri dövlət holding şirkəti olan Sənayenin Rekonstruksiyası İnstitutunun sədri olmuşdur. 1990-cı ildən 1993-cü ilin mayınadək Bolonya Universitetində sənaye siyasətindən dərs demişdir. 1993-cü ilin mayından 1994-cü ilin iyuluna qədər yenidən Sənayenin Rekonstruksiyası İnstitutunun sədri olmuşdur.

1996-cı ildən Romano Prodi seçkilərdə qalib gəlmiş Xalq Partiyasından. Solların Demokratik Partiyasından, Yaşıllar Partiyası - "Verdi"dən, "İtaliyanın yeniləşdirilməsi" Partiyasından ibarət olan sol-mərkəzi koalisiyanın lideri olmuşdur. O, 1996-cı il aprel 21-də İtaliyanın Baş naziri seçilmişdir -144.

ŞƏXSİ ADLARIN GÖSTƏRİCİSİ

AKBULUT, Yıldırım - 63,168.

ARMİTAC, Riçard - 115-117.

BERGER, Semüel (Sendi) -21,32,62,83,118,135,162.

BRAUNBƏK, Sem - 83,135,.

BJEZİNSKİ, Mark - 114.

BJEZİNSKİ, Zbiqnev - 83,93,97,98-100,102,105,112-114,162

BREJNEV, Leonid - 70.

BUSTANI, Noça - 136-139.

BUŞ, Corc - 134.

DAONI, Leonard - 136-139.

DAUS, Maykl - 136-139.

DENKTAŞ, Rauf - 62.

DƏMİRƏL, Süleyman - 62,63,142,159,168.

ECEVİT, Bülənd - 63,168.

ELİASON, Qrem - 95-97,102.

ƏLİYEV, İlham - 21,63,93,97,98,109,114,123,135,159.

ƏLİYEVƏ, Mehriban - 93.

ƏLİYEVƏ, Sevil - 9,160.

FATİH, -87.

HARMON, Ceyms -52-56.

HATKİNZ, - 142.

HAYAT, Fred - 136-139.

İQLBERGER, Lourens - 123.

İLKİN, Baki - 57-63.

KAAR, Melise - 97.

KALİTSKİ, Yan - 93,100-102.

KAN, Cozef - 126-135.

KARTER - 97.

KARTER, Linda - 144-146.

KAVANO, Kerri - 25,45-49.

KAYZER, Robert - 136-139.

KENNEDİ, Con - 95,114.

KINQ - 135.

KİSSİNCER, Henri -70.

KOÇARYAN, Robert - 14,15,73,78,105,123,139,168.

KOHEN, Uilyam - 27-35, 162.

KOPARİ, Jan -90.

KUPELHAM, Alan - 139.

QLİKMAN, Dən - 40-44.

QOR, Albert - 119.

QULİYEV, Eldar - 152.

LEYN, Çarlz - 136-139

LEYSİ, Mark - 126-135

LİNKOLN, Avraam - 112.

MAKKARTİ, Karen - 50-51,93,102.

MAKKEYN - 119.

MAKKOYT, Tom - 95.

MƏMMƏDQULİYEV, Mahmud - 9,159,160.

MƏSHƏDOV, Aslan - 87.

MORQAN, Dən - 136-139.

NƏCƏFZADƏ, Kamil - 91.

NİYAZOV, Saparmurad (Türkmenbaşı) - 154,167.

NUR, Alan - 90.

ODOM, Uilyam - 114.

OLBRAYT, Madlen - 9,21,25-26,32,104,118,134,162.

OTTAVE, Devid - 136-139.

PAŞAYEV, Hafiz - 21,49,63,93,123,135,139,144,152.

PERLEZ, Ceyn - 125,126-135.

PRODİ, Romano - 144.

PUTİN, Vladimir - 91.

RİÇARDSON, Bill - 32,36-39,101,162.

SALLEO, Ferdinando - 143-144.

SARIVƏLLİ, Osman - 91.

SESTANOVİÇ, Stiv - 25,45-49,118.

SLEZİNCER, Ceyms - 114,162.

SMİT, Ed - 152-159.

STARK, Valter - 142-143,144,146.

ŞANKER, Tom - 126-135.

ŞİRAK, Jak - 123.

VƏZİRİ, Rza - 93-95.

VİLSON, Ross -45-49

VOLFOVİÇ, Pol - 66-73,74,75,76,77,84.

YELTSİN, Boris - 134,138

MÜNDƏRİCAT

Oxucuya	3
Yüksək səviyyədə danışıqlar	7
İctimai-siyasi, işgüzar dairələrdə	65
Mətbuat nümayəndələri ilə ünsiyyətdə	123
Görüşlər, tanışlıqlar... ..	141
Vaşinqtondan ayrılarkən... ..	149
Əlavələr	171

Kitab Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Katibliyi tərəfindən hazırlanmışdır.
Kitabın hazırlanmasında AzərTAC-ın materiallarından istifadə olunmuşdur.



NUROL MATBAACILIK VE AMBALAJ SAN. A.Ş.
Tel: 0.312 267 19 45 (pbx) • Fax: 0.312 267 19 50 • Ücretsiz Danışma Hattı: 0 800 314 54 98